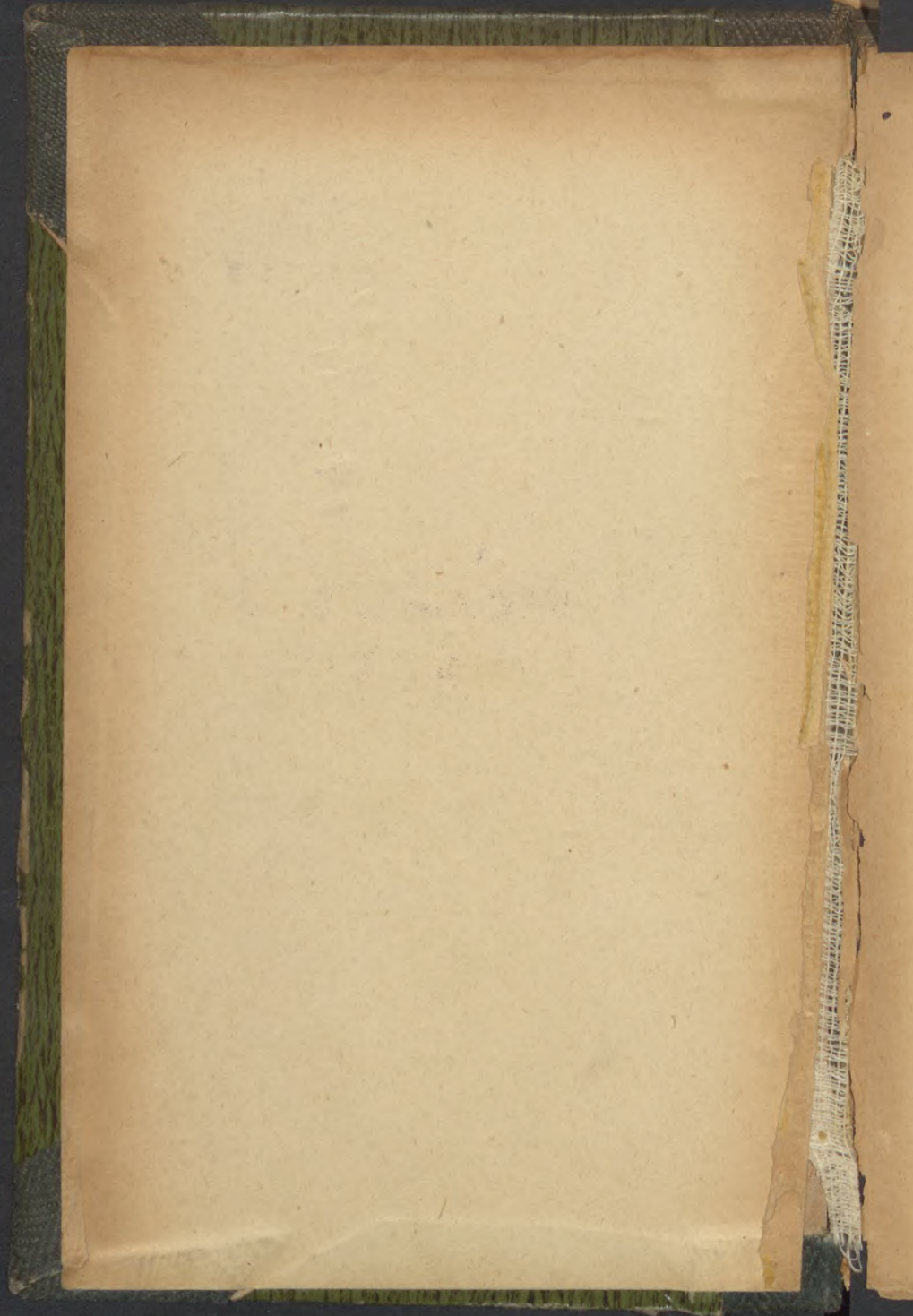

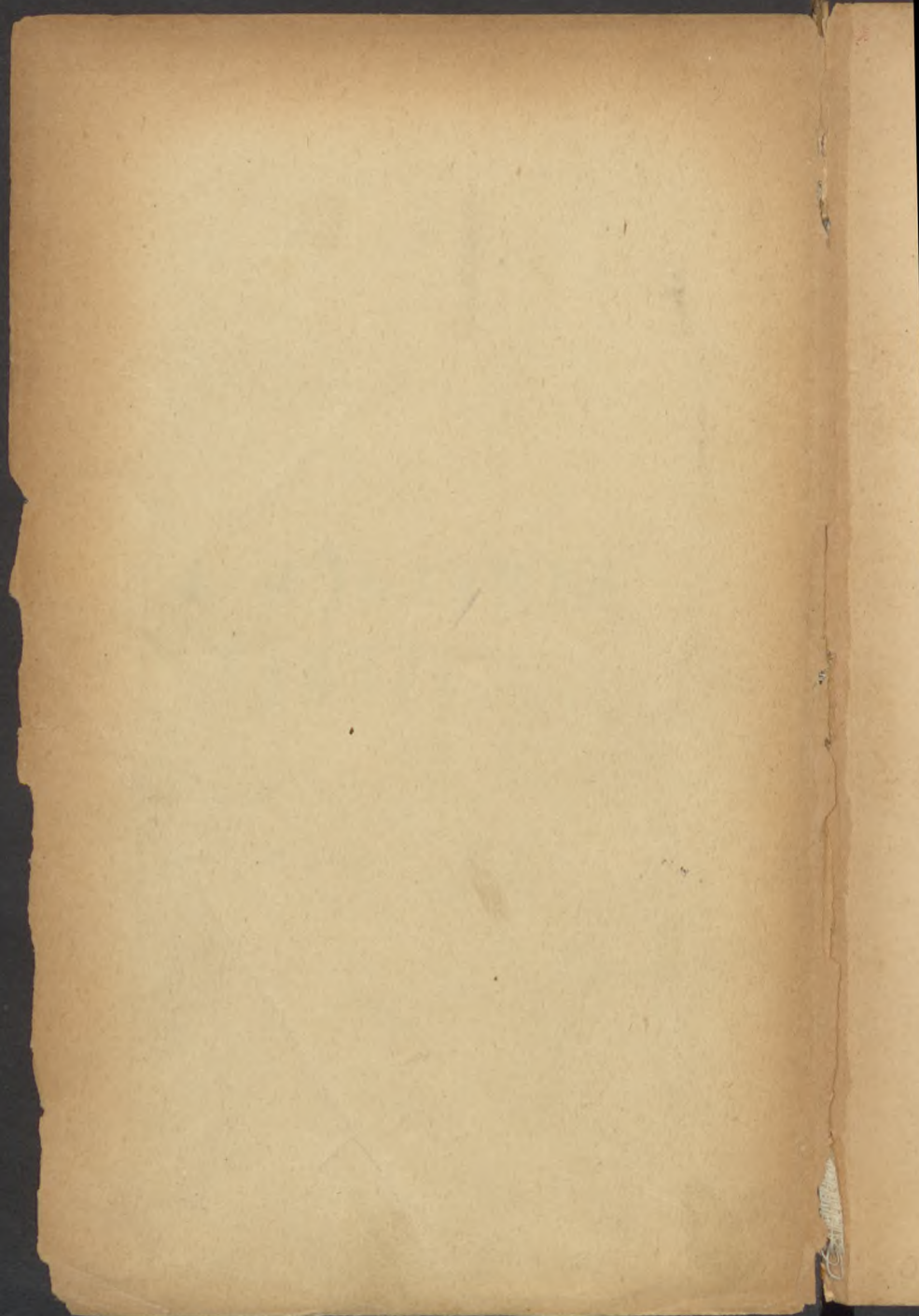
294872

14133

**KIMELJÜR A
KÖNYVEKETI**

PÉTERFY TAMÁS

o o

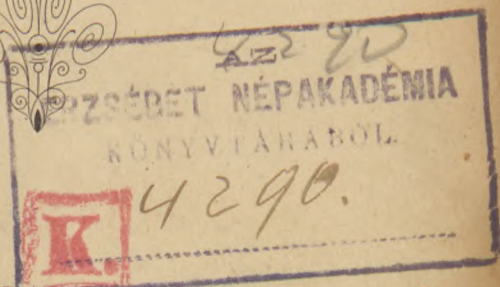
GÓBÉSÁGOK

KACAGTATÓ SZÉKELY HISTÓRIÁK

ÉS ELBESZÉLÉSEK

Főleltár

14133

BUDAPEST

PÁTRIA IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZV.-TÁRS.

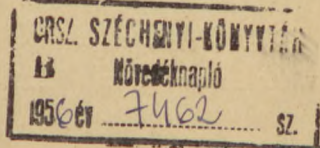
1902

Városi leltár 544 /19

„Góbé: miveletlen ember, természetes ártatlansággal.“

Krisa János „Vadrózsák“.

294872

ELŐSZÓ.

Sok jóízű história megesk a székely góbék között, miért ne kacagjon rajta a magyar? Az én girbe-görbe szülőföldem lakóitól, székely testvéreimtől lestem el mindazt, ami ebben a könyvben van. Nem sokat ígérek, de aki az eredeti, zamatos néphumort kedveli és kacagni óhajt a székely nép kacskaringós góbé-históriáin: olvassa el könyvemet, mely immár a tizenkettődik megjelent munkám.*

Több mondani valóm nincs, beszéljenek a góbéságok.

Budapest, 1901. december hó.

Péterfy Tamás.

(Cím: Budapest, IX. Köztelek.)

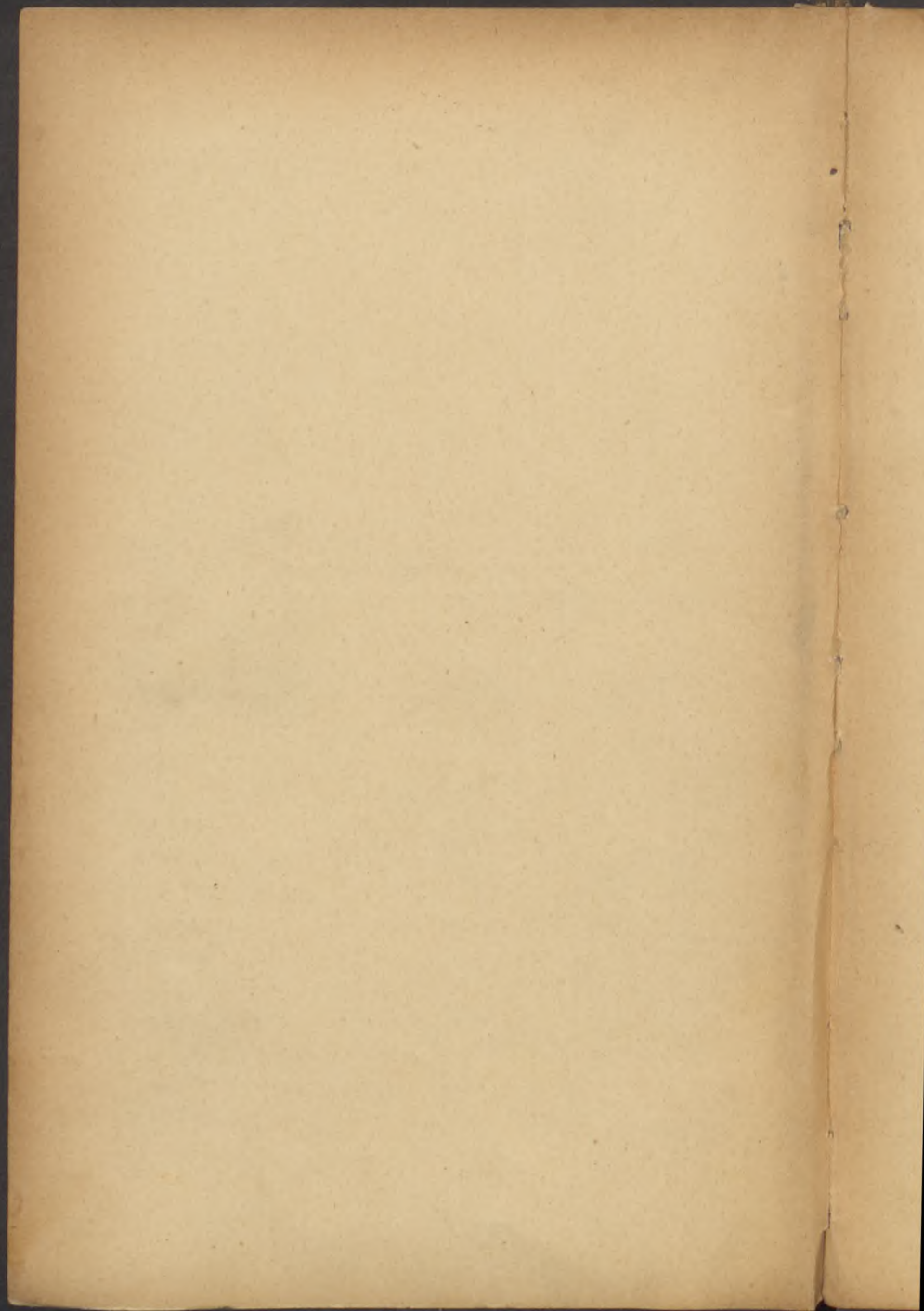
* Péterfy Tamás munkái: «Székely atyafiak». Elbeszélések, góbéságok. 1894. «201 magyar és székely népdal». 1895. «Székelyföldről». Elbeszélések, góbéságok. 1896. «Fenyő-váry Ibolyka». Eredeti székely regény. 1897. «Paraszt dráma». Regény. 1898. «Petőfi-regék». 1899. «Szittyű ádalok». Népdalok, versek. 1899. «Szegény Barátotzné». Regény. 1900. «Közös sors». Eredeti székely regény. 1900. «Gyászkirály». Regény. (Rákosi Jenő. Budapesti Hírlap kiadása.) 1901. «Kis-Székely pusztulása». Regény. 1901. «Góbéságok». Kacagató székely históriák és elbeszélések. 1902.

+

+

GÓBÉSÁGOK

Tury Biri.

— Berzencey elbeszélése után. —

A magyar szabadságharc egyik legendás hőséről kell, hogy előbb szóljak, mert csak azután lesz érdekes a Tury Biri esete.

Földváry Károly a «*vörös sipkások*» ezredese, szabadságharcunk meseszerű hőse, a háboru előtt Marosvásárhelyen lakott. Szegény legény volt, Tury Biri pedig csunya, de gazdag, vén leány. Valahogy összegerebelte a sors őket.

Hanem a mint kitört a szabadságharc, Földváry Károly ott hagyta a családi tűzhely nem épen boldog hajlékát. Rettenthetlen hős lett belőle. Csatáról-csatára vezette a híres «*vörös sipkások*»-at és győztek mindenhol. Szolnoknál három lovat lőttek ki alóla, de a negyedikre kapva rohant előre, mignem győzött a honvéd.

Damjanics rámondta, hogy neki nem való a jó ló, ugysis kilövik alóla a legközelebbi ütközet alkalmával. A honvédség között legendák jártak szájról-szájra Földváry Károlyról. Azt beszélték, hogy ő csak félszemével látja az ellenséget, tehát félannyit lát, mint más, azért olyan bátor. Mások pedig azt hirdették, hogy a félszemű hős testét

a golyó nem fogja. De legérdekesebb a rettenthetlen bátor honvédről az a tény, hogy bár a csatamezőn száz halállal szembe nézett, a feleségével azóta sohasem mert szembe nézni. Elke-rülte örökre Tury Birit.

És most, hogy megtudtuk, hogy ki volt Tury Biri, elmondhatom az ő esetét.

Javában folyt a magyar szabadságharc. A Székelyföld fegyverben állott, a székely nép, a bércek oroszlánja diadalmasan villogtatta kaszáját, dörgette saját készítésű ágyuit. Bem apó pedig sokszor dicsérte meg az ő bátor székelyeit.

Ez alkalommal éppen a székely fővárosban, Marosvásárhelyen volt a hadi szállás. Berzencey László kormánybiztos a híres *«lábás házban»* üttötte fel a központot. Ma csak az öregek emlékeznek a lábás házra. Ott volt a mostani Kossuth Lajos-utca és Széchenyi-tér között és boltíves kő-lábai átjárót képeztek a piactérre.

Ecken nevű trombitása szintén a kormánybiztos mellett kapott egy szobát. Magyar-régén fiú volt és azelőtt való nap léptették elő ezred-trombitásnak. Az előléptetés öröme jó berugott a különben jámbor és kötelességtudó Ecken. Jó hangulatban került vissza lakására, de megtalálta, mert a lábasházat a részeg is megkülönböztethette más házaktól.

Hanem az utvesztő folyosókon eltévedt a részeg trombitás, ami nem hozta zavarba. Benyitott egy ajtón. Szép hálószoba volt. Az ágy megvetve. Az

ágy előtt kis asztalon az illatos tea párolgott, körül rakva sonkával és több jó eledellekkel.

Igy történt, hogy Ecken trombitás hálásan gondolva a szállásadójára, az asztalhoz ült és föl sem állott, amíg valamit látott rajta. Evés után a szépen megvetett puha ágyba dült bele ruhástól. A háborus időkben nem volt szokás a levetkőzés, csak néhanapján. A trombitáját az ölébe szorítva, rövid időn elaludt.

Ez a hálószoba a Tury Birié volt. El sem képzelhető láрма lett belőle, de minden láрма mellett a tolakodó trombitás vitéz ott maradt reggelig. Nehéz volt a feje, hasztalan tessékelték kifelé. Az idő is későre járt. Mit tehettek mást, minthogy becsukták Eckent.

A rendtudó Kossuth-huszárbán azonban meg volt a katonai pontosság. Korán reggel trombitálni kellett, tehát fölébredt és hivatását betöltötte. A becsukott szobából nem engedték ki, ez nem gátolta meg azonban a kötelessége teljesítésében. Oda állott az ablakhoz és elfujta annak rendje és módja szerint a reggeli parancsot.

A mennyi kofa, a mennyi utcagyerek a piacon volt, mind a huszár-trombitást bámulta. Valóságos népcsődület keletkezett a trombitálás alatt. Mert hiszen nagyon furcsa valami volt. Tudta azt a legkisebb iskolás gyermek is, hogy a hol a huszár-trombitás trombitál, az a Tury Biri hálószobájának az ablaka...

Egy huszár-trombitás a Tury Biri hálószobá-

jában?!... No, hiszen ennek a hirnek sem kellett kocsira ülni a székely-fővárosban!... Az összeverődött pletyka-nép egyre szaporodott. A kacaj, a röhögés mind hangosabban hallatszott fel a lábas ház ablakai felé. Ez a szemtelenség annyira felbosszantotta Tury Birit, hogy úgy, a mint fölkel, elindult a kormánybiztoshoz panaszsra.

Hogy miként nézhetett ki ez a nő, mikor felkelt, azt leírni nem lehet. De képzeletét megkísérhetjük, ha tudjuk, hogy egy világhírű hős a csatamezőn szembe birt nézni száz halállal, hanem Tury Birivel nem!...

Berzencey László kormánybiztos éppen hivatalos ügyeit végezte. Ilyenkor semmiféle emberi lényt nem bocsájtottak be, mert az tiltva volt. Hogy Tury Biri mégis bejutott a panaszával, azt azon kivételes körülménynek köszönheti, hogy a kormánybiztosné meglátta őt...

Berzenceyné a hálósobán át belépett a férje hivatalos helyiségébe.

— László, valamit mondanék, — kezdte csendesen az urnő, tudva, hogy ilyenkor a feleségnek nincs helye a kormánybiztosnál.

— Valami kérvény?... kérdezi Berzencey.

— Nem László, — és itt elmosolyodott az urnő. — Csak azt akarom mondani, hogy az ajtód előtt bebocsájtásra vár Tury Biri, úgy a mint az ágyból felkelt, pongyolában, paróka, vukli és fogak nélkül...

— De ezt már én is szeretném látni!... —
szólt elmosolyodva a kormánybiztos.

Berzenceyné távozott és Tury Biri beléphe-
hetett. Valósággal berontott.

— Kormánybiztos ur! — kezdte hévvel, —
én tisztellem a szabadságot! Szeretem a hazámat!
De azért még sem tűrhetem, hogy egy trombitás
a hálósobámban erőszakkal trombitáljon!!...

Berzencey megtartotta komolyságát. Ez neki
igen szép sajátsága vala és jelen alkalommal is
bemutatta azt. Válasz helyett behívatta Gáll Sán-
dor őrnagyoi s a legszigorubb hangon kezdte
parancsát:

— Kérem őrnagy ur, Ecken trombitást erő-
szakos trombitálásért nyolc napra bezáratni!

Gáll őrnagy elbámult. Soha ennél butább
büntetési címét nem hallott. Meg is mondotta
rövidesen:

— Kormánybiztos ur, nem értem a büntetés
megokolását...

— Erőszakos trombitálás!! — szólt ismét ke-
ményen Berzencey.

Gáll őrnagy újra nem értette, mire a kor-
mánybiztos kénytelen volt Tury Birire inteni a
szemeivel és harmadszor is kijelenteni, hogy
erőszakos trombitálásért!...

Ezt már érteni kezdette Gáll őrnagy és távo-
zott. Ecken trombitást gyorsan vasra verték,
hanem ezzel még nem ért véget a Tury Biri
esete. Valójában csak itt kezdődött a java.

Távozott a kormánybiztostól, de éppen vele szembe hozták a vasra vert Ecken trombitást. Láta az ítélet komoly következményét és megeseett a szive a trombitáson. Ujra visszatért a kormánybiztoshoz, de nem panaszkodni, hanem kérni, könyörögni.

— Kormánybiztos ur, — kezdte most csendesen Tury Biri, — a cselédjeim megmondották, hogy a szegény trombitás a halószobámban bár erőszakkal trombitált, de kárt nem tett. Tehát nem követett el bűnös cselekményt. Bocssáson meg neki!...

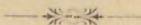
Berzencey még most sem vesztette el komolyságát, pedig az utcáról behallatszott a kacaj. Szigoru, komoly hangon felelt:

— Nagysád! Kérelme teljesítve van. De én is kérem, hogy jövőre *akár ki, akár hol, akár-hogy trombitál, azt panasz tárgyává ne tegye.*

*

Sokat beszéltek, sokat nevettek a Tury Biri esetén a székely-fővárosban. De végre feledés lett a sorsa, mert szereplői is elmultak.

Gáll Sándor őrnagy, mint hős, a tömösi szorosban esett el. Kis történetem más két alakja: Berzencey László és Tury Biri is régen pihennek. Csupán Ecken trombitás él közülök, de úgy hiszem, hogy a Tury Biri esetét kár lett volna följegyzetlen hagyni.

Az akasztott ember kötele.

— Van önnek szerencséje?

— Nincs.

— Szerezzen kis darabot egy akasztott ember köteléből és szerencsés lesz.

*

Ezt a jó tanácsot akkor adták, mikor fültőig szerelmes voltam Esztikébe. Azóta régen a feleségem lett. Beszéltem Toppancs Gyurkával, a székely vármegyék legkacskaringósabb eszü székely góbéjával. Mondom neki:

— No, Gyurka bá', ha nekem darabocská akasztott emberkötelet nem szerez, hát végem van!...

— Ugy sujt?! — mondja ő — az nem jó lehet!

— Már hogyste volna jó, mikor a Karcsi kántor uram ajánlotta.

— Hiszen nem a kötéltre mondtam, — beszél tovább a vén tolvaj, — hanem az élete végire. Bizony fájin dolog az, ha valakinek jut az akasztott ember köteliből. Szerencsés lesz annak még a körme hegye is, ahová ér! Ugy az!

Tudna szerezni Gyurka bá'? Nem lennék

hálátlan. Ugy összekötném a szerencsémeket a kendével, mint a kötél a kévét.

— Már az jó volna, fájin dolog volna, ha volna ...

— Ugy-e szerezh. Gyurka bá'? Kend járatos ember. Alkalmatos ember.

— Már a lopásban ... Tudom, hogy ezt így kell érteni. Biz én, ha megfoghatom, hát el nem hagyom ...

— Tehát meglesz?

— Meg az ecsém, azt a vad Ponciussát a Pilátussának. Meglesz, csak aztán ne beszélj róla, mert izé ...

A többbit sugva mondotta az öreg:

— Elveszti az erejét, nem talál használni, ha kibeszélik. Ezt jó, ha tudja, akinek van.

Toppancs Gyurka ezek után ott hagyott, de mintha ma is látnám azt a fancsali pofáját, mikor visszatekintett reám. Gazember volt ő kelme, de tisztességes gazember. Már ezt úgy kell érteni, hogy lopott, de nem tett szerencsétlenné senkit. Ott vette, ahol sok volt. Aztán ha úgy néha-néha bíró elé került, hát elmondotta:

— Ejnye no! Már azt nem hittem olyan bűnös cselekedetnek. Ahunn sok van, jut is, marad is.

Be-becsukták, meg kiengedték az öreg góbét. Toppancs Gyurka pedig minden szenvedését, minden rendbeli dutyiban ülését egy-egy nagy érdemének tartotta.

— Már megint szenvedék édes atyámfiai, pe-

dig ártatlanul. Lássa Isten a lelkemet, hogy több jót teszek, mint rosszat, hanem a törvénynek hamis a mértéke. Nem rendi szerint mérnek ott, azt a fekete máju vadvércséjét a hepehupás igazutjának!...

Magam sem tudom, hogy mit mondjak. Ha ki vallatnának a Toppancs Gyurka felőli véleményemről, hát én ő kelmét sohasem csuktnám be. Csak egy eset jut eszembe hamarjában róla, de hát a Gyurka bá' esetei mindig egyformák, csupán az alakok mások benne.

Hogy, hogyan?!... fülébe ment Gyurka bá'nak a nagyhasu Darkó uram dolga, miszerint az egyik leányát mindenéből kitagadta, mert nem ahhoz a legényhez ment férjhez, akit az apja választott. Az ifju férj rövid időn elhalálozott. A nagyhasu Darkó uram leánya pedig két gyerekkel özvegyen maradt. Ezért az apa kitagadta. Beállott a tél, a fiatal özvegy asszony nyomorúságban tengődik, míg a Gyurka bá' fülébe nem kerül az eset. De mondom, csak addig, amíg meghallotta, mert az öreg gyorskezü ember ám...

Még azon az éjszakán nagy mennyiségű buza, kukorica, sódar, szalonna és mindenféle főzelékek kerültek az özvegyasszony padlására, hogy az csupa csuda volt. A nagyhasu Darkó nyomozást indított másnap, mert meglopták, galádul megdézsmálták. A gyanu Toppancs Gyurkára esett, de a kutatásoknál semmi sem derült ki. Nem találtak Gyurka bá'nál egy disznófület sem. A nagy-

hasu Darkó uram kitagadott leánya pedig így kitélelt az Istentől rendelt segítségen s csak a tavaszon derült ki, hogy valaki oda vitte az atyjától lopott mindenfélét.

A bíró tisztában volt az iránt, hogy ki tette. Toppancs Gyurka bevallotta. Még azt is, hogy a maga házinépe mennyiben részesült. De ő azért ártatlan. Ő jót tett. Hogy sápot huzott a munkája után, az nem bűn, mert a Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen.

Hanem azért a törvény elítélte Gyurka bá't. Én nem ítélem volna el az öreget...

Az akasztott ember kötelét is megszerezte nekem. A kisutcai Póznáné felakasztotta magát, hát Gyurka bá' lopott a köteléből. A szerencsétlenség után való reggelen már nálam jelentkezett.

— Megvolnánk.

— A kötel is?...

— Hátszen azért mondám kettősbe, hogy megvolnánk.

— Édes Gyurka bá', kend olyan jó ember...

— No, no ecsém! ne dicsérj. Nem jó az ördögöt dicsérni. Hanem azt mondom, hogy vigyázz a szerencsével. Mire kívánod a szerencsét. Éppen oda kell tenni. No, tartsd a zsebedet, ahol a bugyelárisod van.

— Nem pénz kell nekem, Gyurka bá'.

— Nem-e?...

— A szívemnek kell szerencse.

— Te bolond vagy ecsém! A pénz a fő!...

— Nekem a szívemet kell gyógyítani, Gyurka bá'...

Kötekedtünk egy ideig, de én győztem. Az öreg góbé darabka kenderkötelet tett a balfelemre, be az ingem alá. Azt sem tudom, hogy miként hálálkodtam érte. Boldog voltam. Az öreg góbé pedig fancsali pófával vigyorgott reám és azt mondotta, hogy bolond vagyok. No, az majd elvállik.

Félév múlva, hogy szívemen hordoztam az akasztott ember kötelét, hát már az enyém lett Esztike. Mégis igaza volt a Karcsi kántornak. Szerencsés lettem a szerelemben.

*

— Van önnek szerencséje?

— Nincs.

— Szerezzen egy kis darabot egy akasztott ember köteléből és szerencsés lesz.

... Nekem tiz év alatt beütött a szerelemben való szerencse. Van kilencedfél gyerekem... És most annyira szerencsés vagyok, hogy bárkinék szívesen átengedem az akasztott ember kötelét, hogy legyen másnak is szerencséje!...

Pali bácsi.

(Székelyfővárosi alakok.)

— Hazudsz, Rupí!

— A bécsi hóhér tekerje ki a nyakamat, instálom, ha nem igazat mondok. (Már a pesti hóhér nem olyan szégyenteljes a székely cigány előtt, mint a bécsi, mert a bécsi nemcsak hóhér, hanem német is.)

— Bámbót mondtad?

— Éppen őt! Bámbó Kárujt, azt az akasztófára valót, aki mindennap megveri a feleségét, mégis házat épített neki a tekintetes ur! Éppen azt!

— Mikor lettem én tekintetes ur Rupí?

Az árulkodó cigányba úgy bele üt erre a Devla, hogy ha a bőre fekete nem volna, mindjárt elsápadna.

— Kedves Pali bácsi...

— Ezt már értem. Hányadik házban lakik az a Bámbó?

— A hetedikben, Pali bácsi.

— Most mehetsz! De többé ne árulkodj!

— Hát én magamért tettem?! — kérdi a cigány, amint felkerekedik benne az önérzet.

— Ugyan ne izélj, Rupí! Ismerlek fiam.

— Engemet még nem, Pali bácsi! Hanem, ha egyszer meghallgatná a hedegümöt.

— Eredj már, hogy menj el! Már megint okoskodol. A téglavető cigány maradjon a sárgyurásnál. Annak nem való a hegedű! Ne kon-tárkodjál.

Pali bácsi jól lehordja a nagyratörő Rupit. Ugyan hova gondol az a bolond rajkó. Alig tizennyolc éves, máris pályát akar változtatni; a vályogkészítést a muzsikával felcserélni. De tudja a cigány, hogy hol kell kezdeni.

Pali bácsinál.

Kicsoda az a Pali bácsi?

No, azt úgy egy-két szóval nehezen lehet elmondani. Pali bácsi az egész székely főváros leg-eredetibb alakja.

Van kétszáz komája, másfélezer keresztfia és keresztleánya, hanem azért senki sem hívja komának, barátomnak, tekintetes urnak, hanem az első látástól kezdve Palinak, vagy Pali bácsinak, amint ezt már a kor, az eltaposott életévek számai és nyomai engedik.

Tisztességes neve Soós Pál építómester ur. (A nemtisztességes nevét sohasem hallottam, mivel haragosát nem ismerte senki.) A kedves Pali bácsi csak jót teszen mindenkivel. Hanem az a jószág meg is látszik az arcán, mert olyan egészséget imádkoztak számára a kisegített szegények, hogy az ötvenév körüli kedves öregnek rózsás arcát a legszebb lányok is irigykedve nézhetik.

Legnagyobb kedvtelése a cigányok körül telik a módos építőmesternek. Azok között a fekete képű, jókedvű Faraó-maradékai között sok vig órát eltöltött. Épített vagy harminc kis házat a cigoniába, de bért nem szed utánuk. Hogy is szedne?

Egyikben lakik a keresztfia, Rupí. A másikban Árgyéhus, a nagyhasu, primás komája. Aztán jönnek a Bámbók, Grittók és ki tudná előszámlálni a cigány családnevek legváltozatosabbjait.

Most Bámbó Kárujt (olv. Károly) vádolta be Rupí. Nagy a vád. Veri a feleségét.

Pali bácsi a hüvös télies idő dacára csak rövid prémes kabátját ölti fel s alkonyatkor kilátogat a cigányok által lakott városrészbe.

Hátha mégsem hazudik az a Rupí?...

Görbe pálcáját a karjára akasztja Pali bácsi. Nevezetes pálca. Nagyon számosan ismerik a súlyát a morék közül...

Az utcán bizony hire sincs a világitásnak, mert ez olyan része a székelővárosnak, ahonnan a lakók estefelé eltávoznak és csak reggel jönnek haza. Ugyan miért kellene azt a helyet megvilágitani? A muzsikások a bandával járnak egész éjjel, ott világitanak.

Pali bácsi megáll a hetedig szabályosan épített kis házikó sarkánál. Odabenn igen furcsa világ van, legalább a hangok után ítélve.

Asszonyisirás, gyerekajgatás... Pali bácsi nem megy be. Ő nem akar rögtönítelő bíróságot, de... Annak a Rupinak mégis igaza volt.

Aznap este a *Szuszogóba* tért be Pali bácsi, mert ott játszott a Bámbó Káruj bandája. A kedves öreg nem volt haragos. Mosolygott a társaságban. Ugyan ki hitte volna róla, hogy ma *degradálás* lesz? Még pedig cigánydegradálás!

Mikor tíz óra felé a jókedv előtört a mulatókból és a banda leglelkesebben huzta volna, hát besompolygott Rupí cigány, mintha csak úgy véletlenül jött volna. Pedig hát Pali bácsi rendelte oda.

A fejét félve dugta elő az ajtófélfánál. Fekete képe olyan volt, mint valami sötét árnyék. Meglátta ezt azonnal Pali bácsi, de azért nem szólt egy kukkot sem.

Rupí is tudott hallgatni.

Pali bácsinak aztán az a vágya támadt, hogy a cigányok rendre, egyenként játszanak előtte. Már tudták, hogy baj van. „Degradálás“ lesz.

Mindenik igyekezett kitenni magáért. Kurázsira muzsikáltak, de kivált Bámbó Káruj. Érezte, hogy baj van, pedig Pali bácsi most is csak mosolygott.

— Te semmit sem tudsz Bámbó! — jegyezte meg a kedves öreg.

— Már hogyan tudnék, instálom, Pali bácsi . . .

És reszketett Bámbó, amint keservesen huzta azt a nótát, hogy:

„Fehér fuszulyka virág,
Ne jöjj hozzám napvilág.
Jere hozzám sötétbe!
Icu te! hadd ülök az öledbe!“

— Nem tudsz semmit, ha mondom! Még Rupí is jobban huzza! — tört ki Pali bácsi az iparkodó móré előtt.

Erre aztán a banda is kacagott.

— Rupí? . . . Az a vályogvető? . . .

— Jere be Rupí! — szólt ki Pali bácsi.

A feketeképű móré besompolygott, mintha malac-lopni jönne. Ott dugogatta a hegedűjét a rongyos kabát alatt.

— Itt volnék Pali bácsi!

— Huzd el azt a nótát, de úgy, mintha sohasem vetettél volna vályogot!

— Értem Pali bácsi, de hát a banda nem segít? . . .

— Abban is igazad lehet. Rajta móré! Segitsetek neki!! . . .

Ujra megcsendül a nóta. Busan huzták, de legbusabban mégis a Bámbó huzta. Nem mert szólni kukkot sem, mert bűnösnek érzi magát. Aztán megtörtént a degradálás, Ruppi ott maradt a bandában. A téglavetőből muzsikus lett. Bámbó hazament téglavetőnek. A muzsikusból lesz sárgyuró, vályogvető. Ezt pedig Pali bácsi tette, mert tehetette.

Éjfél után azt sugja neki Rupí, hogy még más baj is van.

— No, mit hazudsz még Rupí? . . .

— A kicsi Pipó elkergette az anyját . . .

— El-e?

— El biz a. Ebbe a hideg fagyos időbe . . .

— Hazudsz te, Rupii! . . .

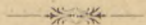
— Csak ez a kettő volt igaz Pali bácsi. Többet nem mondok. Ragadjon le a nyelvem, ha többet mondok valakiről . . .

Pali bácsi visszatért a társaságba rövid távoll-maradás után. Senki sem tudta, hogy mi történik a fejében.

Másnap reggel a kicsi Pipó házikójának napkelte előtt lerombolták a kéményét; bedugatta azt Pali bácsi. Az ablakokat levették, csupán az ajtó maradt ott, mert úgy tartotta Pali bácsi, hogy aki az édes anyjával nem bír lakni, hanem a hideg éjszakába üzi, annak nincs szüksége sem kéményre, sem ablakra.

Nem merték kérni a mosolygó Pali bácsitól, hogy a büntetést visszaváltoztassa. Pali bácsi tudja mindig, hogy miért teszen valamit. A vályogvetőből legyen muzsikusz, a muzsikusból vályogvető. Ez az igazság. Akinek az anyja nem maradhat a házában, annak a fiúnak nincs aki főzzön, kémény sem kell tehát. Az ablakot sincs aki megmossa, tisztán tartsa, tehát leszedeti Pali bácsi.

Hanem hogy a keréknek sok fentője van és a forgás között hol az egyik, hol a másik kerül fölül: azt a mórék igen jól tudják.

Marci.

A legszentebb emlékezés adja kezembe a tolat, hogy megemlékezzem az erdélyi részek egyik legnépszerűbb alakjáról, humoristájáról.

A színész-humoristának könnyebb a szerepe, mert a közönség összecsoportosul köréje, s így kényelmesen előadja mesterségét. Lám, mennyivel más, mennyivel nehezebb a dolga egy vidék mókázójának, mert a szellemes mókázó maga kell, hogy felkeresse a közönség ezreit. Ez pedig nehezebb ám a színészkedésnél. És ha még ezen óriási nehézség mellett is valakinek sikerül egy országrészt meghódítani: az valódi siker!

Istenben boldogult Szenkovics Marciról van szó. Ott lakott a kanyargó Nyárád vize mellett egy faluban, de amelynek egyetlen híressége abból állott, hogy ott lakott Marci. Élettörténetét megírni nem akarom, mert nem tudom, de ha tudnám: megírnám.

Ha egyébbért nem is, de azért az egyetlen tényért, hogy mennyiféle vallásnak vala buzgólkodó hive, már egymagában érdemes róla beszélni. Örmény vala, tehát vakbuzgó katolikus.

Majd lett lutheránus, kálomista és végül unitárius vagyis egy Isten hívő.

Kérdeztük, hogy miért tette ezt?

Ő meg felelt:

— Mig katolikus voltam: én láttam az Istent, (ezalatt a képeket értette,) de az Isten nem látott engem. Nem volt szerencsém. Mikor lutheránus lettem, félig láttuk egymást. Ez sem volt jobb. Lettem református. Akkor az Isten látott engem és én nem Őt. De semmivel sem vala jobb. Unitárius lettem. Most én sem látom az Istent, az Isten sem engem. Kvittek vagyunk!

Ezek az ő saját szavai. Az eset pedig szent igaz, miként ez a kis megemlékezés, hogy neki van szentelve.

Mi sem természetesebb, hogy az egyházak papjai nem néztek mosolygó szemekkel az ilyen elvetemedett nyájra. Hanem Szenkovics Marcit ez csak mulattatta. Ő maradt a régi, igazán humoros Marci és ha már elmondottam a vallások iránti hűtlenségét, el kell mondanom a jó szándékát is, mely hajótörést szenvedett.

Még akkor csak a kálomistaságnál tartott, mikor a „zöldfához“ címzett gazdag fűszeresbótos férjhez adta a leányát a székelyfővárosban. Marci közeli atyafiság vala, hát csak meghívták az istenadtát.

Hogy a szent egybekelési ünnepre valami bohóságot csinál, arra már jó előre számítottak, de nem éppen akkorára, ahogy Marci mérte.

* Egy röpké pillanat vala az egész. Marci azon nem törte a fejét előre, de annál inkább nevettek utánna.

Mielőtt eldarálom az esetet, tudni kell, hogy a menyasszony a vidék legszebb növésű hajadona vala és gazdag. Meglepő szép, egészséges, domboru melle, mely most a fehér és mélyen kivágott menyasszonyruhában százszor oly szépen tűnt elé. Ezt is leghamarabb a jókedvű Marci látta meg s hogy gusztust kapott... az nem csoda.

A menyasszony hattyu nyakán egy ékes aranylánc lógott, rajta gyémánttal kirakott arany kereszt, mely ott pihent a szabályos mell-idomok között. Hát ezt ne látta volna meg Szenkovics Marci? ... Akkor nem ő lett volna.

Éppen az abbás urral (néhai Kováts Ferenc pápai prelátussal) beszélt a csodásan szép menyasszony, mikor Marci arra felé sompolygott.

Már készen volt a terv.

A papon kezdette és annak is a leggyöngébb oldalán.

— Üdvözlöm szent atyám. Igen jó színben van, szükségfeletti kérdezniem becses egészségéről mert ragyog, virul.

— Köszönöm Szenkovits. Igen jól vagyok. És Ön? — kérdezte az abbás.

— Gondolkozom szent atyám. Sok gondot ad nekem az én bolond fejem. Igen sokat tépelődöm.

— Ugyan, ugyan?! — csodálkozott a pap Marcin, aki sohasem szokott gondolkozni.

— Még pedig nagy, nehéz gondok szent atyám! — folytatta meglepő komolysággal.

— No, no! hová lesz a jó kedély?...

— Szent atyám tanácsolhatna nekem, ha ismerné bajomat. Senki jobban, mint a szent atyám.

— Ez különös. Meglepő. Ön ma igen komoly. Tehát valóban?

— Nagyon is valóban, — mondogatta Marci szomorú arccal.

— Ha tehetem fiam, miért ne tenném...

— Tanácsát kérem szent atyám.

— És mire nézve?

— Én elhagytam a szent katolikus egyházat. Hűtelen lettem szüleimtől örökölt felekezetemhez. Tehát azt mondja meg nékem szent atyám, hogy én, mint vallásomat elhagyott ember, megcsókolhatom-e a keresztet.

A szent embernek tetszettek ezek a komolyan elmondott szavak. A hit érzetének hevétől elragadtatva válaszolt:

— Te fiam elhagyhatod a vallást, de a vallás nem hagyand el tégedet soha. Te a katolikus, szent egyházból nem törültté, mert valaki elhagyhatja a vallását, de a vallás azt a valakit soha!... Éppen azért nemcsak szabad a keresztet megcsókolni, de kötelességed is.

— Tehát kötelességem is!... — ismétlé Marci csendesen. — Hogy nem gondoltam erre?!...

A pap alig győzte bámulni a megtérő bárányát. Szinte kezdette hinni, hogy Szenkovics Marci már lejárta a bolondját, tehát komolyabb lesz.

De csalódott. Nagyon csalódott, mert nem ismerte Marcit.

Amint így a keresztsókolásra felbuzdító pápai prelátus állana a menyasszony közelében, hát csak nagy serényen körütekint Marci, mintha szomjasan keresne valami italt. Hirtelen a menyasszony csodaszép alakja előtt terem. Gyorsan megcsókolja a duzzadó mellek közti gödröcskében pihenő arany keresztet, de úgy, hogy a csókból több esett a mellre, mint a kis igénytelen aranykeresztre.

A menyasszony felsikoltott, de megfogták. Az édes csókok pedig elcuppantak a ritkaság menyasszonyi kebel gödröcskéi felett. Lett zür-zavar. Senki sem sejtette mi történt? Ki bántotta a szép menyasszonyt?

Végre Szenkovics Marci bevallotta, hogy hát ő vala, mert a prelátus ur ő kegyelmessége ezt a csókot megengedte.

A szent ember haragra lobbant.

— Megengedtem? ... Megengedtem, hogy a keresztet megcsókold, de nem a menyasszony kebelén! ...

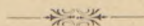
Marci a legjobb akaró arccal bámult a tüzelő papra:

— Kereszt, kereszt, szent atyám! Csak nem

mászhattam keresztet csókolni a kettőságu torony keresztjéhez, mert az magasan van ám!...

*

Marciról ez csak egy ezredrésze, amiket tett, hanem megemlékezésül ez is elég, míg a többi rendre kerül, mert hiszen neki is igaza volt: csak nem mászik fel a toronyra keresztet csókolni, mikor éppen előtte van?!...

Leveles góbék.

— Székely história. —

Nem akarom egész bizonyosan állítani, mert nyakoncsiphetnek az én véreim ott a Fehér-Nyikó mentén, de tájékozásképpen mégis kimondom, hogy ez a história valóban megtörtént. Még pedig egyszerre került ki azzal a nótával, hogy:

„Küs-Kadácson, Nagy-Kadácson,
Télben esik a karácsony.“

Most aztán mindent kimondottam, és mégsem mondtam semmit! (Ez góbé észjárás.) Tehát elkezdem a leveles góbék történetét.

*

Vári Dénös meg Firtos Józsi bátyám ketten valának a falu legmódosabb emberei s hogy a bírói pálcát Elekes uram viszi a kezében, az onnan van, hogy az egymás között folyó szakadatlan harc miatt nem érnek reá a közös ügy nehéz terhének viselésére.

Ha Vári veszen ma két fekete lovat: Firtosnak négy szebb fekete paripája lesz egy hét múlva. Ha Józsi bátyám festett szánat szerez: Vári Dénösnek még cifrábbat kell készíttetni annál. Ha Vári négy tulkot fog be: Firtosnak nyolccal kell megindulni. Vári gimnáziumba adja a fiát: Firtos

neveldébe küldi a leányát. Vári tanárt akar faragtatni a fiából Kolozsváron: Firtos tanárnőt óhajt a leányából.

— Mit? — kezdi ezek után Vári, — ha Firtos Katiból tanárnő lesz, akkor a fiamból püspököt csinálók! Aztán tessék Józsi bának utánnam csinálni. Állitson fel leánypüspökséget! Ugy . . .

Husz éve tart a harc, s hova-tovább, mind mérgesebb lesz a dolog, mert Vári Déneskéből tanár lett, Firtos Katiból pedig tanárnő. Nos? Most hátra volt a legnagyobb lépés a Vári részére, melyben Firtos Kati nem követhette az ő fiát. Ehatározta püspököt csináltatni Dénös fiából, ha mindjárt elusznék is az utolsó fillér a zsebéből érette. Irt ezért a „*tanár fiának*” Kolozsvárra, részletezve tizenhat oldalon az ügyet s nem feledve ki belőle az összes fekvők és felkelhetők becsértékét sem, hogy a „*tanár fia*” válaszolván, tudassa vele a püspöki iskolázás árát s nyugtassa meg arról, hogy ez a summa elég lesz-e neki a magas polcig juthatásra? (Bárcsak egy fia volt a góbénak, azért mégis oda tette a kitüntető jelzőt.)

Még el sem küldötte levelét s már elbeszélte a fél falunak a tartalmát, melyet a „*tanár fiának*” küldött.

Alig hogy meghallotta Józsi bátyám ezt, szintén irt a „*tanárnő leányának*” Kolozsvárra megkérdezve: hogy nem lehetne-e valami magasabb állást, habár áldozattal is elérni? De a mi nagyobb legyen a püspöknél! . . .

Ezekre a válaszokra már nemcsak a falubeliek, hanem a környéken szintén kíváncsiak voltak. De nem sokáig késett. Mindaketten megkapták harmadnapra a feleletet. A Várié így hangzott:

„Édes jó atyám!

Te mindenáron nagygyá akarsz tenni. De ehhez már nem elég az összes vagyondod, bárha koldusbotra maradsz. Azonban egy mód van még, melylyel elérheted vágyaidat: ha megnősülsz. Én tudom, hogy mindent áldozol, de én is mindent megteszek! Küldd a keresztlevelem és beleegyezésedet azonnal. Jó anyámmal együtt csókollak és maradok szerető fiad

Dénés.“

Mikor ezt Vári Dénös bátyám elolvasta, nem ment, hanem repült a pap lakásáig. De akarat... vagy véletlen? Ott találkozott Firtos Józsival a pap tornácában.

Nem köszönt neki, de lenézte s mintha csak arcára lett volna felírva, amit gondolt: *„Nekem püspök fiam lesz!”*

Alig lépett be, mindjárt kérdéssel kezdte a mondókáját:

— Tiszteletes ur, mit keresett *az a másik?* ...

— Kepe-ügyben járt nálam.

— Ugy?!... Szerettem volna, ha utánnam jön, hogy tudta volna meg a hirt melegjében: püspök lesz az én fiamból! — s odanyújtotta örömittason a levelet a papnak.

— Szép. Igazán szép! — mondogatá a tiszteletes komoly arccal. Irhatom a keresztlevelet?

— Azonnal! Ha lehetne hát sürgőnyileg küldeném el!

— Az már nem lehet, Vári uram! — szólt a pap, s gyorsan írni kezdé a keresztlevelet.

— Lóháton szaladok be Köröszturra vele a postáig.

— Nálam éppen fognak. Beviszem, ha reám bizza, Vári uram. Mig a kocsi előáll, megirhatja a beleegyezését is, aztán én fölodom.

— Megköszönöm. De ajánlva, „*returécépisz*” mellett.

Néhány perc mulva nyargaltak a lovak a Vári bátyám levelével, de a tiszteletes ur elhallgatta, hogy a Firtos Józsi hasonló levelét szintén viszi magával.

Még a faluból ki sem ért a tiszteles ur kocsija, már mind a két góbé nyakába vette a maga sorát az utcában. A leveleket csak mutogatták, de szóval még tizszer annyit magyaráztak melléje a leveles góbék. Mind a ketten azt hirdették, hogy: az enyém lesz nagyobb mégis!

Hetek multak így el, a legszebb reményekkel összefüzdve minden napja: Vári aranyos püspöki székből álmodta fiát minden éjjelen. Firtos hat-singes uszályu udvari dámának képzelte maga elé a leányát minden pillanatban. Végre hetek multával egy sürgőnyt kapott Vári Dénös bátyám. Sebes lovas hozta Köröszturról. Habzott lova a

gyors vágatás miatt. (Bizonyosan megkapta az árát!)

„Nómmel a déli vonaton érkezünk Kereszturra.

Dénes.”

A lovas még hozott valakinek sürgönyt, de mit törődött azzal Vári Dénös? Gyorsan felöltözött parádés ruhájába. Feleségének meghagyta, hogy mi mindenfélét készítsen s úgy várja a menyét. Aztán kocsira szökve, elvágatott a vonat elé. Mikor a „*Lapias*“ erdőcske közepén visszatekint a kanyarulatnál, látja utánna jönni Firtos Józsit a tiszteletes urral.

— Jókor jössz éppen! — mondogatá magában Vári, — legalább élő szemmel meglátod az én leendő püspök fiamat. Azaz, eddig már valóságos püspök lehet, de nem irta meg, hogy annál nagyobb legyen az örömem . . .

A várótermet Kereszturon nagyon kicsinyre szabatta Ugron, de most igazán szűk vala a két atyám-fiának. (Mert elárulom, hogy Firtos Józsi bátyám a Váriéhoz egészen hasonló sürgönyt kapott a leányától, csakhogy ő a vejét várta a leányával.)

Az érkező vonat füttyentésére lenéző gunyos arccal állott ki a két góbé. Most! Most akart tul-tenni egyik a másikon jobban, mint valaha az életben! Nem bánta, ha holnap koldulni kell induljon öregségére, csakhogy meg tudja mutatni a nagyobbát ez is, az is.

A vonat megállott s az első osztálynak piros bársonyos fülkájéből gyönyörű pár szállott ki . . .

Az ott várakozó két góbénak gyökeret vertek a lábai . . . És miért? Mert Vári Dénes tanár ur (a Vári bátyám fia) karonfogva vezette Firtos Katinka tanárnőt (a Firtos bátyám leányát).

— Édes atyám! — szólítá meg Katinka az ott bámuló atyját — nem ismeresz meg? Itt hozom férjemet, Vári tanár urat!

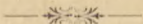
Firtos Józsi motyogott valamit, de nem lehetett megérteni.

— Édes atyám! — szólt Dénes, — nem örülsz megérkezésünknek? Ez Katinka tanárnő — a feleségem!

Vári Dénes nem tudta, hogy mit kellene most mondani, s a két góbé csak akkor tért magához, mikor egymásmellé kerültek a hátulsó kocsiban és az új párt az első kocsin csókolózni látták.

— No, látod Dénes? — szólt husz év után Várihoz Józsi bátyám — ezek tuljártak az eszünkön. Többet tudnak nálunknál!

— Mit? Ezek most ketten többet az országnál! . . . S mégsem lettünk koldusokká, pedig a püspöki rang most is előttük áll!

Pali bácsi mulat.

Igy szokta kezdeni:

— Zsuzsika! hallod-e Zsuzsika!?

A cselédleány beszalad a hívásra, mert tudni kell, hogy Pali bácsinál még nincs villanyos csengő, noha lehetne.

— Parancsol a tekintetes ur?

— Zsuzsika leányom én utra indulok.

— Hosszu utra? — kérdezi a cseléd és hamiskás mosoly vonul el az ajkai körül.

— A havasokra megyek fát nézni. Hozd elé a bundámat. Tedd fel a posztócsizmákat. A fegyvert nehogy elfeledd Zsuzsika!

A leány mindezt végig hallgatja, azután megkérdezi:

— A tekintetes asszony tudja már?

— Majd megtudja, ha elmentem! Mozogj már!

A kocsi elő áll. Felteszik a nagy farkasprémes bundát. A fegyvert, a posztócsizmát, sőt a lábszákot is. Pali bácsi beül és a kocsis elhajt.

Pali bácsi a kapu alatt meglöki a kocsis jobb oldalát.

Tehát jobbra mennek a piac felé, pedig a havasok balra vannak Szász-Régen irányában.

A tekintetes asszony semmit sem szólott a

készülődés alatt, mivel a bundát és a fegyvert látta, de az utirány gyanus lett. Pali bácsi alighanem mulatni megy.

Az elrobogó kocsi után a tekintetes asszony már hiába tekint, hanem felteszi magában, hogy utána néz a havasi utazásnak.

Mikor a kocsi a piactéren a «*Transylvania szálloda*» elé érkezik, ott Pali bácsi megállítja. (Ugye milyen szép *magyar* neve van ennek a szállodának? Az Ugron Gábor tulajdona és Transylvania azt jelenti *oláhul*, hogy Erdély.)

A tekintetes ur leszáll a szálloda északi bejáratánál.

— Józsi! te itt várj meg! Amig vissza nem jövök, addig itt maradsz.

— Értem, instálom — és sokat pillant a szemével Józsi.

Pali bácsi elkerül a szálloda nyugati kapujához és ott kimegy. Már most bizonyosan mulat!

A kocsi ott marad a szálloda előtt. A lovakat megabrakolja és várja a tekintetes urat Józsi. Talán tudja már a többit, de hát sohasem volt jó mindent tudni!...

Östve felé a tekintetes asszony is előkerül a gyanujával.

Elindul Pali bácsi után. De szomoruan tapasztalja, hogy utat vesztett...

A kocsi ott várja bundával, lábzsákkal és puskával Pali bácsit, de csak nem tér vissza.

Kezdődik a kikérdezés, hanem az a ravasz

Józsi olyan buta képpel bámul a tekintetes asszonyra, hogy abból ugyan semmit sem tud ki-magyarázni.

— Én instálom kocsis vagyok, — vágja ki magát a legény, — csak nem vegyülök a gazdám dolgába!

És a tekintetes asszony azalatt, míg keresi a kedves Pali bácsit, a tekintetes ur mulat... A tekintetes asszony bejárja a város minden mulató helyét, már a nagyobbakat, de Pali bácsinak ott híré se hallották két nap óta.

Pali bácsi elveszett...

Majd megkerül, hanem tekintsünk utánna, hogy hol is van hát, ha a város valamirevaló fogadóiban nem található?... Azt még a tekintetes asszony sem hiszi el, pedig való igaz. Pali bácsi ott van a saját háza mellett, abban a kis korcsmában s éppen ez az érdekes, hogy a tekintetes asszony mindenfelé keresi, de otthon csak nem kutatja a szomszédban.

Pali bácsi pedig a legnyugodtabban mulat. Ott vannak a cigányok. Rupí a primás, akit csak a napokban emelt fel a téglavetőők közül a hegedűsök közé.

Hosszan tart a mulatás. Három nap előtt a végére sem lehet gondolni a dáridónak és azalatt enni-inni kell a mórénak is, de úgy, hogy azon Pali bácsi mulasson.

Az első évéshez összeszedeti Pali bácsi a város minden vendéglőjéből — nem a legfinomabb

eledeleket, hanem a sörösüvegek elhasznált parafadugóit.

Rupit primásnak avatták, illő, hogy finom eledel legyen a cigányoknak. Pali bácsi pástétomot rendel.

A korcsmáros komoly arccal indul a megrendelt finom eledel elkészítéséhez. (Mert Pali bácsi már előre megmondotta, hogy mi lesz az a *pástétom*.)

Egy óra múlva előkerül az előkelő eledel. Díonagyságu darabokból áll az, csak hosszukás alakja van valamennyinek és prézliben, szép pirosan kirántva...

Jól néz ki. Szinte étvágyat gerjeszt a látása.

— No Rup, ettél már pástétomot?

— Nem láttam én e keserű világéletemben Pali bácsi!

— Most már láthatsz Rup!

— De eszem is belőle?...

— Már hogyne ennétek! No, rajta! Neki!

Neki esnek a cigányok. Nosza rajta! Eszik a pástétomot.

Pali bácsi is eszik, de azt külön tányéron hozta be a korcsmáros. Különben az alakja teljesen hasonlít a nagy tál pástétomjához.

Folyik a munka, a cigányok marokra fogják a pástétomdarabokat, de azt tapasztalják nagy szomoruan, hogy azt bizony erősen meg kell rágni. Pali bácsi pedig könnyen nyeli a különös uri eledelt. (Hiába, mégis urnak való étel! — sóhajt Rup.)

Rágják a cigányok, rágják keservesen. Majd köny ered a szemükből kinjokban, de azért csak rágják.

Inni nem szabad a prézliben rántott pástétomra.

Végre Rupiból kitör a keserűség, de nem Pali bácsinak szóllott, hanem a banda csufjának, a nagybögősnek:

— Ne dugd a bögőbe azt a pástétomot Ádám!...

— Hágyd a devlába! busabban szól tülle a bögő!...

Pali bácsi erőlyesen tiltakozott (nyakon ütötte a bögőst). Hogy meri a drága pástétomot elposzékolni.

Most az egész banda rátámadt a bögősre, mert mig veszekedtek, nem kellett enni a pástétomot. Hanem a vége csak az lett, hogy megették, mert muszáj volt.

— Hát már innánk is Pali bácsi... — kérte Rupi a mulató tekintetes urtól. (Szoritotta már belül a pástétom.)

Pali bácsi hasra fektette sorjába valamennyi cigányt és eléjük tétetett egy-egy liter bort, hogy igyanak, hanem a hasukat a földről fel ne emeljék, mert ott állott a korcsmáros egy ruddal hogy üsse, a ki a hasát fölemeli.

A sok prézliben kirántott parafadugó, akarom mondani pástétom, végre úgy felpuffasztotta a cigányokat, hogy inkább a bort a földre öntöt-

ték és onnan itták-szürcsölték, csak valamiképen a szomjukat olthassák.

És ez csak a kezdete, az előestéje volt a Pali bácsi mulatásának, mert a tekintetes asszony csak a harmadik napon sokalta meg a szomszéd kiskorcsmából gyöngén áthallatszó zeneszót és átjött.

A mulató Pali bácsinak pedig legelső dolga volt, hogy a kocsiját haza rendelje a szálloda elől s azzal vigasztalta a tekintetes asszonyt, hogy ő a saját házfalát minden órában megtapogatta három nap óta, még csak el sem éghetett volna az ő tudta nélkül.

Az oszlopos óra.

Most már ötvenéves história.

A székely felkelők győzelmes tábor a Szász-Régen alatt pihent a kemény harcok után. Ágy nélkül kergették el az ellenség tüzéireit. Urbán, az osztrák ezredes elfutott Beszterce felé s nem volt kit üssenek a székelyek.

Pihentek hát; és ettek volna, ha lett volna mit harapni. De nem volt. A fukar szász-régeniek nem vendégelték meg a győzelmes ellenséget. Sőt pénzért sem adtak enni-inni valót, minek aztán hamar megéreztek a következményét.

Erőszakkal nyitották meg a zsugori szászok éléskamráit. A székely parancsnokok megengedték a fosztogatást.

A fősvény, de gazdag szászok féltve őrizett füstölt disznóhúsa, szalonnája, a pinczékben gondosan tartott kitűnő borok és az éléskamrák fukarságuk által összehalmozódott bő tartalma csak hamar megapadt.

Egy része a góbéknak derekasan hozzálátott az értékesebb tárgyak elemeléséhez. Ezek között persze legelső helyen kell említeni a *gyergyói kecskefejeseket*. Vitték, amit megfoghattak, mert

hiszen szabad volt... Egy öreg kötélverőnél két gyergyói székely jóformán felszedett minden felszedhető. A házigazda, valamint a felesége nem voltak már fiatalok és fiuk, a ki megvédelmezhetette volna a holmit, — az egyetlen gyermek ott szolgált a császáriaknál.

A két góbé végre a szép oszlopos órát is megragadta. A többit csak csendesesen nézte a szász, hanem a kedves órája elemelésére felugrott a helyéről.

Hiába.

Azok a gézengúz szittyafattyuk csak azért sem hagyták volna ott az órát. Tetszett nekik az a tisztán tartott négy rézoszlopocska, melyen az óratest pihent. Azt a fényes jószágot inkább szétörlik darabokra, mintsem a szásznak maradjon.

Azt mondja a bolond: „az Isten is annak segít, a melyik erősebb!...” Ez alkalommal szintén úgy esett. A gyergyói székelyek elemelték az oszlopos órát.

*

Közel husz esztendő forgott le a szász-régeni harc és fosztogatás után. A szorgalmas szászok már kiheverték a veszteséget. Ipari termékeikkel bejárták a Székelyföld közeli és távoli helyeit, honnan a vásárokból sok szép pénzt vittek haza. A gyergyó-szentmiklósi vásárok közül a Lucanapi szokott a legjobb lenni. Ide már a vásár napja előtt egy-két nappal eljönnek a szászré-

geniek. Itt van a gyergyói székelység legnagyobb pénzforgása.

Mátyus Feri bá'hoz, az öreg szittyához sokan szállanak be a régeniek közül. Mátyus bátyám szívesen fogadta, mint ismerősöket, mert hiszen nincsen annyi fogadó a helységben, hogy a vásáros népnek elég legyen, de hát mire való a szabad székel vendégszerető háza? ... Hogyne látná szívesen Mátyus bátyám? Idők hosszú során annyira megszokta az öreg szittyá, hogy mikor egy egyk-másik kihál, elmarad: szinte rosszul esik, megkönnyezi az elmaradott vendégét.

Régimódi dolog biz ez, de szép volt. Ha új vendég szállott a házához, annak rendre mutogatta a háromszobás lakás régi butorait. Érdekes volt azt hallani. Minden butornak meg volt a maga története és pedig *igazi* története.

Most is így esett. Egy száz-régeni öreg köztélverő akadt, mint új vendég, a kinek az ősz Mátyus Feri bá' rendre mutogatta a házat:

— Ezen a széken ült *Bem apó*. Nem adnám oda a világ sűrű kincsiért, mert emlék. Hanem az a tulipános láda sem semmi! Nem bizony! Negyvenkilencben arra vetettem ágyat *a muszka ezredes* agyutánsának. Az ezredes itt hált ebben a vetett ágyban. De meg is dicsérte. Éppen ebben fog hálni, édes emberem. Puha, finom ágy ez. A feleségem tépte a tollat belé, egyenként. — Azok a muszkák jó emberek voltak. Nem féltünk tőlük. Dehogy féltünk. Megöltém egy karácsonyi

bárányt, azt hoztam az asztalra. Olyan pompásan izlett, hogy háromszor repetálta meg a nagy muszka tiszt.

A képeket is rendre nézték, sorra magyarázta Mátyus bátyám a csataeseményeket. Végre a csecsebecsékkal megrakott almáriomhoz érkeztek. Alig kezdette el az apróságok meséjét az öreg szittyá, mikor a régeni szász kötélverő elkiáltotta:

— Az az óra?!... — De olyan furcsán mondotta, hogy nem lehetett tudni: örvend, vagy sirni akar?...

— Azt az órát akkor vettem, mikor a fiam elesett a harcban. Egyetlen gyermekem volt. Semmi hirt nem hallottam felőle. Azért vettem ezt az órát, mert ott esett el Jóska. Kedves emlék. Nem adnám a világon semmiért...

Megtörülte szemeit az ősz szittyá, de az öreg kötélverő nem várta végig a magyarázatot. Elszaladt, a mint csak öreg lábai birták, a bíróhoz. Bejelentette, hogy Mátyus Ferinél, a vén szittyánál lopott tárgyat talált. Egy órát, mely négy rézoszlopocskán nyugszik és az az övé. Be tudja bizonyítani. Tőle elrabelték volt azt az órát.

A bíró ellensége volt a vén szittyának. Kapott az alkalmon. Nemsokára két esküdttel jelent meg Mátyus Feri házában, hogy személyesen rajta fogja a haragosát. De nem ment ez a hivataloskodás minden megható jelenet nélkül, pedig most ez nem tetszett a bírónak.

Mátyus Feri, a vén szittyá reá borult az oszlopos órára és úgy siratta fia egyetlen emlékét. Majd lesimitotta könnyektől ázott fehér szakálát és a szász kötélverőhöz szólt:

— Ha elviszi ezt az órát, akkor nem volt gyermeke soha! — tört ki fájdalommal Mátyus, — mert a kinek gyermeke van, az megérti a szülő fájdalmát. Az én fiamat többé sohasem láttam, ezt az órát onnan hozták a csatából, a hol Jóska fiam meghalt. Erről emlékeztem én a fiamra ...

Majd megkérdezte az öreg szásztól:

— Tisztelt uram, van-e fia? ...

A vén kötélverő szomoruan nézett a padlóra s leesett két könyecsepp a szeméből.

— Volt ... volt! ... — felelte csendesen.

— Gyermeke igaz emlékére kérem, ne vigye el az oszlopos órát ... Ne vigye el, én még egyszer megfizetem az árát. Mit kér érte? ...

Az öreg szász homlokára tette a kezét és gondolkozni kezdett, hanem látszott, hogy nem az óra áráról gondolkozik. Egyéb jutott az eszébe. Oda fordult a házi gazdához:

— Bontotta szét azt az órát? ...

— Nem. Jobban féltettem a szemem fényinél.

Az öreg szász gyorsan az almáriomhoz lépett.

— Mindjárt meglátom! — mondá és serényen hozzálátott az oszlopocskák leszereléséhez. Kiszedte a csavarokat. Letette az óratestet és a sárgaréz oszlopok belsejéből kiürítette, a mi volt.

A körülállók csak bámulták. Szépen vert aranypénzek gurultak elő, melyekkel színiültig volt rakva mind a négy oszlop. Ezzel bizonyította be az öreg szász, hogy az óra az ő sajátja. Ott volt minden oszlopban az írás róla, mit a bíró és az esküdtek elolvastak, elismertek.

Most az ősz Mátyus Férihez fordult a szász:

— Ennek a titkát csak én és a feleségem tudtuk.

Mátyus gazda pedig nem törte szét az álló órát, sem javítani nem adta, mert emlék vala csupán neki. Most sem azért akarta megvenni, mintha tudta volna az értékét, hanem mert emlék.

A bosszut forraló bíró ott hagyá mérgében a két öregot. A többi már nem érdekelte. A két öreg pedig megölelte egymást.

— Mátyus gazda, — szólt a szász, — kendnek is volt fia ... de nekem is volt ... Csak egy volt ... Ott esett el a harcmezőn ... Nem tudom, hogy merre van a sirja.

— Én sem tudom. Nem is sejtem ...

— Tartsa meg az oszlopos órát emlékül most már tőlem ... a vén kötélverő szásztól ... a kinek szintén volt egy fia, csak volt, mint kendnek.

És azóta minden évben a Luca-napi vásárcor könyes szemmel nézte a két öreg az oszlopos órát. A vén kötélverő szász, meg az ősz Mátyus Féri ... De már ők sem nézik. Nekem az atyafiság mutatta meg a vén szittyai mai napig is becsben tartott örökségét.

A pecsenyekomiszárius.

— A deákéletből. —

— Te, Marci!

— Hallom! — szól a magas, sovány deák a könyvbe bujva.

— Te, Marci!! — szólítja a mellette ülő kollegista, egy zömök, köpcös fiu.

— No, mi bajod? — emeli fel a fejét a megszólított.

— Még ma nem ettem!...

És ezt olyan szomoruan mondja ki a zömök fiu, hogy Marcinak megesik a szive rajta.

Délután három órára jár az idő.

— Én tegnap reggel óta nem ettem, Gyuri...

A két tanuló egymásra néz. Azután a zömök szólal meg:

— Benned biztam, Marci. Te nagyobb vagy, mint én.

— Már ezt úgy érted, hogy többet bírok az éhezésből?...

— Nem úgy értem, Marci...

— Hát hogy?...

— Neked tekintélyesebb a fellépésed!...

— Akár lopni mehetünk! — és nevetett Marci.

Hát ez szomorú nevetés volt. Ma reggel kel-

lett volna megérkezni a hétre való elemőzsiának, hanem nem jöhetett a jó öreg, a Marci apja, mert a tavaszi hóolvadástól megáradt a Nyárad. Elvitte a hidat lábastól, karfástól. Nem lehet átjönni a vizen és a tanulóknak nincs mit enni.

Lejöttek a piactérre, hol hetivásárra gyültek a vidékbeli emberek, hanem a Nyárad vízen túlról még csak egy lélek sem jött át az áradás miatt.

Nem jöhettek.

A két fiu ott ácsorgott egy ideig a különböző vásáros sátrak között, de a mint a szél erre hozta a pompás cigánypecsenye illatot a városház mögötti térről, a két cimbor a ösztönszerűleg arra bandukolt.

Arra vitte őket, nem a lábuk, hanem a gyomruk.

A további események könnyebb megérthetése végett el kell mondanom, hogy a székely főváros tanácsháza, mint a régi tanácsházak városainkban, a piactér közepére épült és átjáróul szolgált. A tanácsház mögött a kis piacon valának a pecsenyesütők.

A mint ott ácsorog a két éhes deák, egyszerre megszólal Marci.

— Te maradj itt és kísérv figyelemmel!

Ezt parancsolva mondotta a cimborának Marci. Ő pedig nem huzódott többé össze az éhségtől, hanem a fejét magasan tartva, mellét kivette úgy lépdelt a pecsenyesütők közt, mint valami vicispán.

Igaza volt a kis zömök cimborának, mikor azt mondotta, hogy: Marci *neked tekintélyesebb a fellépésed!*

Tovább a nyolcadik-kilencedik sátor alatt egy vidéki székely alkudozott a pecsenyesütővel. Kezében tartotta már a jó cipót. Azt ugy szokták enni, hogy a közepén kettévágva, szétnyitják a cipót és az izletes pecsenyét bebocsátják a cipó közepébe.

Ez aztán eledel!

A székely atyafi pedig drágálta a pecsenyét. Szinte, hogy meg nem szidta az árust, a miért oly keveset adott.

Marci eléje került az atyafinak.

— Mennyi volt az a pecsenye? — kérdezte hivatalos komolysággal, mintha a feleletet parancsolná...

— Két picula vala... (Értsd: két hatos.)

— Az nem lehet! Igen kevés! Igazat mondjon!

— Mondottam, hogy két picula, — feleli a székely.

— Ez csalás! — vágta rá Marci.

— Persze, hogy csalás...

— *Én vagyok a pecsenyekomiszárius.* Kövessen!

— Miért, instálom? ... kérdezte az atyafi.

— A városházán meg fogom méretni a pecsenyét! Dejsze adok én annak a pecsenyeárulónak. Megbüntetem!

Marci megindult elől. Az atyafi utána lépdelt. Most már bizonyosan megbírságozzák azt a

lelketlen pecsenyesütőt. Nem fogja csalni a szégyény vidéki embert!

A tanácsház innenső lépcsőjén feljöttek. Az atyafit már a bosszu is kergette. Alig várta az igazságszolgáltatást.

A mint az átvezető folyosó elé érkeztek, ott átvette Marci a pecsenyét és a cipót.

— Várjon meg itt, amíg megmérem! — parancsolt az atyafira.

— Igen kérem. De ne tessék elfeledni, hogy két picula ára volt!

— No, igen-igen! Adok én annak a lelketlennek! — biztatta Marci.

Belépett az átvezető folyosóba. A cipó és pecsenye a kezében vala Marcinak, az ujdonsült pecsenyekomiszáriusnak. Gyorsan behuzta az átjáró ajtót az atyafi orra előtt, aztán a folyosón áthaladva a tanácsépület másik oldalán lement.

Gyuri ott várta. A zömök deák mosolygott.

— Add a felsőkabátod, Gyuri. Cserélünk.

És cseréltek. A Gyuri kabátja világosbarna, a Marcié fekete. Gyorsan felcserélték.

— No, most jere egy pohár borra, Marci!

— Ugyan miből fizetnél te? . . .

— Ne kérdezd, — és megzörgette az apró pénzt a zsebében.

— Hogy jutottál hozzá, Gyuri?

— Azzal az alkalmatossággal, a mivel te a pecsenyéhez.*

— Hogy-hogy?

— Te a pecsenyevásárlót biztattad, én a pecsenyeárulót vettem azalatt pártfogásomba. Fizette a támogatást, csak meg ne büntessék.

És nevettek. Hanem a legközelebbi kis korcsmába hamarosan bevonultak a jó pecsenye mellé bort is inni a pecsenyekomiszáriusék.

Javában folyt a falatozás. Közbe-közbe ittak is, mikor a pecsenyész atyafi belépett a korcsma ajtón, kezében egy cipóval és pecsenyével...

Ugy esett a dolog, hogy megunta várni a pecsenyekomiszárius urat, hát megkérdezte a kijövő városszolgák egyikét s a feleletből megtudta, hogy becsapták, rászedték, mert hiszen pecsenyekomiszárius sohasem volt a székely fővárosban.

Az éhes atyafi másik pecsenyét vett. Most már olcsóbban adta az árus!... Azzal aztán ő is beült a korcsmába — bujában.

A két cimbora észrevette a belépőt, a ki fürkészve tekintett körül és oda ült a hosszú asztal mellé a pecsenyekomiszáriussal szembe.

Marci most mutatta meg, hogy mire képes.

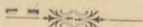
Szemeit kancsalságra fincsorítva, jobb arcát felfújva, eltorzított képpel bámult a gyanakvó atyafira, a ki elmordulta magát.

— No, ez mégis furcsa hasonlat... ha nem lenne kancsal és a pofája megdagadva: azt mondanám, hogy ez a pecsenyekomiszárius!... Így mégsem merem megszólítani, hiszen a kaputja sem fekete!...

Gyuri fizetett és a cimborák távoztak nonsokára.

Soha fancsalibb pofát az a székely nem látott, mint a Marcié, mikor az asztaltól felállottak. A szája félrehuzódott, a jobb arca felpuffadt, a két szeme keresztbe állott a kancsalitástól és — uram bocsásd... — még a lábára is biccentett.

Az atyafi pedig lelkileg megnyugodott azon, hogy az a magasabb vendég mégsem lehet a *pecsenyekomiszárius*!...

Pali bácsi dolgozik.

Zsuzsika, a cselédleány elárulta Pali bácsinak, hogy a legutóbbi mulatozás helyét az öreg tekintetes asszony fedezte fel. Az öreg tekintetes asszony pedig az anyósa vala Pali bácsinak.

Pali bácsi úgy tett, mintha nem is őt érdekelné ez a felfedezés.

— Jó, jó, — mondogatta az árulkodó cselédnek, — te is azért vádolod az anyósomat, mert haragszol a sok zsémbeléseért.

— Bizony ezt elhallgatni nagy máj. kell! . . .

— De nekem többet ne árulkodj! Nálam az nem lesz hasznodra Zsuzsika!

Ugy tett Pali bácsi, mintha neheztelne a kedves anyósa leszólásáért. Talán rosszul esett, hogy a cseléd családi ügyekbe avatkozik? vagy szívesen hallgatta s csak titokban örvendett rajta?

No, ezt megtudni a Pali bácsi arcáról ugyan nem lehet. Hanem annyi szent igaz, hogy Zsuzsika a következő héten arany fülbevalót kapott a nevenapjára a tekintetes urtól; az öreg ur egy hétig különös jókedvvel járt-kelt és valósággal ajándékozó betegségbe esett.

Hanem az ajándékozása sem olyan Pali bácsinak, mint más közönséges halandónak. Mint építő-

vállalkozó, igen sok embert foglalkoztat s azok között vagy harminc leány is van a téglahordásnál. Igaz, hogy a székely fővárosról beszélünk, csakhogy a székelyek fővárosának tiszta magyar lakóit olyan teljesen eloláhosodott falvak környezik. Ilyen oláh leányokat szegődtetett Pali bácsi is. Ezeknek veszen ajándékozó kedvében szalmakalapokat.

De milyen szalmakalapokat? ... Diszest, virágost, széles nemzeti színű szalaggal. Leér a *piros-fehér-zöld* szalag a sarkukig. Ez aztán a *harminc oláh leánynak* való szép ajándék. Van öröm, van tánc, amíg otthon a templomba nem mennek a diszes kalapokkal. Hanem akkor aztán eléjük áll az oláh pópa. Pulykavörössé válik arca a nagy megbotráncozástól. A piros-fehér-zöldtől csaknem kirázza a hideg; mond is olyan beszédet, hogy borsószik tőle az oláh leányok háta. A vége az, hogy azt a magyar nemzeti színű szalagos kalapot az az oláh leányok leteszik.

Hamar a fülébe megy az Pali bácsinak. Éppen a legjobb helyre kerül. Két rendeletet ad ki egyszerre, hanem az egyik csak meghívás lesz. Az oláh pópát hívja meg születésnapjára, amely éppen szombatra esik. (Ez a negyedik születésnapja ebben az évben, jövőre azonban szaporodni fog minden bizonnyal.) A munkás leányok fejére visszakerülnek a diszes szalmakalapok, különben munkára nem járhatnak, mert attól függ a bebocsájtás engedélye.

Hogy a pópával mi történt? Csak annyi szent igaz, hogy Pali bácsi nem bántotta, sem szóval, sem tettel. Hanem megvendégelte magyarosan. Szombat östvétől vasárnap délig tartott a Pali bácsi születésnap mulatsága. Rupi cigány egész primási életében nem huzott annyi oláh nótát, mint akkor. Az oláh pópa kemény nemzeti hevülésbe borult, de annyira, hogy vasárnap délután Pali bácsi hazaszállította egy számárfogaton, s a pópa csakugy hengeredett le a kis trágyahordó kocsiról.

A hívei szörnyülködve bámulták a szent ember állapotát. Aztán Pali bácsi még azt is megtette, hogy elázott vendége helyett beszédet tartott.

Micsoda beszéd volt az? . . .

A vége az, hogy az oláh leányok tovább viseltek a nemzeti szalagos szalmakalapokat, mert a pópa többé nem ellenezte. (Félt, hogy följelenti Pali bácsi a püspöknek a szent emberhez nem illő számárszekéren történt utazását.)

Pali bácsinak szörnyüseség sok dolga volt. Öt helyen építtetett. Alig győzte a sok járás-kelest. Ez még nem volt elég, hanem még az anyósa is szakadatlanul zsémbelt két hónap óta.

Érdekes megtudni a nagy morgolódás okát. Abból állott, hogy a vastag, kövér asszony nem tudta megszokni az új nagy lakás kettősszárnyu, magától csukódó ajtóit. Nem tudott úgy se ki, se bemenni, hogy az egyik ajtószárny vagy orron, vagy hátba ne üsse.

Ilyenkor aztán megeredt a nyelve, de mivel naponta szüntelen jött-ment a kövér anyós, annál-fogva szakadatlanul nyelvelt.

Végre Pali bácsi is megunt, vagy talán meg is sajnálta az anyósát. Megígérte, hogy a kettős ajtószárnyak helyébe régimódi egyszárnyas ajtót helyeztet. Ez az ígélet igaz, hogy Zsuzsika árulkodása után történt, hanem annál nagyobb ámulatba esett a leány. Előbb az történik, hogy a tekintetes urat az anyósa árulja el, merre mulat, hol tölt egy-két szabad percet, aztán pedig a tekintetes ur az anyósa kedvéért az ujon épült szép házat is megváltoztatja?! . . .

No, ezt is csak Pali bácsi tehette meg az anyósáért.

A következő napok egyikén, kora hajnalhasadáskor megjelent a mesterember. Csakhogy nem asztalos volt az istenadta, hanem kőmives. Pedig az ajtószárnyat mindezideig az asztalosok készítették. Négy-öt kőmiveslegény gyorsan kezdette hordani a téglát, vakolatot, aztán munkához láttak.

Zsuzsika, a cseléd csak ámult-bámult, amint bevonultak a konyhán, hanem az öreg tekintetes asszony még aludt javában. Annál óvatosabban folyt a munka.

A leány mégis megkérdezte, hogy mit akarnak?

— Pali bácsi rendelte el a munkát, mert megígérte az anyósának.

— Ugy? — mosolygott hamiskásan a leány.

A kőművesek ott dolgozgattak a félhomályban.

El is készültek rövid időn, mert hiszen csak az volt a parancsolat, hogy az egyik ajtószárnyat (már a szélesebbet) levegyék, a helyét befalazzák, mivel az öreg tekintetes asszony nem tűrheti a kettős ajtószárnyakat.

Még ki sem virradott annyira, hogy látni lehessen, már elkészültek a kőművesek a munkával.

A keskenyebb ajtószárny ott maradt az öreg tekintetes asszony szobáján, de jó azt is tudni, hogy azon a szobán ez vala az egyetlen kijárat. Most már fél-kijárat, vagy annál is kisebb, mert a kőművesek a keskenyebb ajtószárnyat hagyták kijáratnak.

Pali bácsinak utja akad valamerre. A kőművesek ugyanis alighogy bejelentették az ajtó munka befejezését, a tekintetes ur áldomást fizetett, kocsira ült és elhajtattott. Nem is jött elő, csak másnap délelőtt, de akkor sem egyedül, hanem nagy társasággal.

Három gróf, egy báró és több előkelő ur társaságában érkezett meg Pali bácsi. Valami kastélyépítésről volt szó. A tervet elfogadták, csupán kisebb részek megbeszéléséről kellett szót váltani. Hát egy kis villás reggeli mellett ez a legalkalmasabban megtörténhetik.

Valójában pedig azért is jöttek az urak, hogy Pali bácsinak meghallgassák a kanári madarát; nincs ehhez fogható széles ez országban! Legalább Pali bácsi szentül így vélekedik.

Meglátja a tekintetes asszony a nagyuri ven-

dégeket, mérgelődéstől elkékült ajkait mosolyra kényszeríti. Már csak nem kezd csete-patét a grófokkal, bárha volna oka reá. A vendégek felé mosolyt szór, Pali bácsi felé azonban a szemeit villogtatja, mialatt a pompás szénensültet felhordja a tekintetes asszony.

Az egyik vendégnek csakhamar eszébe jut az évig magasztalt kanári madár, melyhez hasonló nincs az országban. Csak az elsőnek kellett megpendíteni, a többi vendég nyomban nekiesik Pali bácsinak.

— Hol van hát az a hires kanári? . . .

Már azt gondolták, hogy a régi jó anekdótából kerül elő valami. Pedig egészen új tréfaság volt. Pali bácsi behívta Zsuzsikát, a cselédleányt és ráparancsolt:

— Minden ajtót nyiss ki Zsuzsika az épületben, hogy szemlélhesse a gróf ur a kanári madarat.

A cseléd ránézett Pali bácsira. Kérdezni akart valamit, de mégsem szólott. Kinyitotta a nagy ebédlő ajtót, utána a másik két szoba ajtót és kiakasztotta valamennyit, hogy tárva maradjanak. Ekkor az öreg tekintetes asszony szobájának bejárata is látható lett, ahová valósággal befalazták a kőmivesek, mert kövér, vastag termete semmiképpen sem fért ki a meghagyott fél ajtószárnyon.

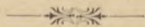
Itt volt befalazva az anyós második napja . . . Most pedig meglátta a tettest a harmadik szobában, fölnyitotta a keskeny ajtószárnyat és ugyancsak lármázni kezdett.

Piszkolta, szidta a bolondos Pali bácsit, de csak a fejét tudta kidugni az ajtó között, meg szörnyen kövér karjával fenyegette a gonosztevőt. Pali bácsi maga figyelmeztette a vendégeit, hogy ott van a híres kanári madár. Az én anyósom. Hát van az országban ennél szebben csiripelő kanári?

Az előkelő társaság majd lehullott a lábáról a nagy nevetéstől. Befalazott anyós! — akit a saját kérésére falaznak be, mert csak egyetlen szárnyat tűr meg az ajtón.

Pali bácsi elmagyarázta azt is, hogy miért kellett az ajtót megváltoztatni az anyósa kérésére. Ő csupán az ő kérését teljesítette. És most mégis fenyegetés a köszönet. Ha mulat: az sem jó, ha dolgozik: az sem tetszik! Hát mégis inkább csak dolgozik. A jókedvű társasággal távozott hazulról, de meghagyta a kőműveseknek, hogy bocsássák ki az öreg asszonyt és új ajtót készítsen az asztalos, de előbb azonban mértéket vegyen az anyósáról.

Az útmutató fa.

Az én kedves Misi bátyám megneheztelt volna, ha legelőször nem őt keresem föl, mikor hazarándultam szülőimhez. Kiállott a fehérre meszelt folyosó-oszlopok közé. Jobb kezét a nadrágzsebébe dugta, a mint egy birtokos magyarhoz illik, baljával a hosszuszáru pipát tartotta és előre beszélt, a míg a kaputól az ajtóig érkeztem.

— Azt hiszem, kedves öcsém, hogy Misi bácsi az a rokon, a kit legelőször látogatsz meg minden más atyafiság között?! Ezt a tisztelet parancsolja neked! Mert én vagyok mindened. Érted? . . . Mindened! Az én tanácsomra neveltek, az én tanácsomra adtak iskolába. Az én tanácsomra találtál egy igen jó és igen élhető pályát ez életben. Hát elvárom, elvárhatom, hogy én legyek a legelső meglátogatott! Én, a Misi bácsi!

— Adjon Isten jó napot, Misi bácsi! — köszöntöttem, egy csattanós parola kíséretében az öreget, a ki tovább mondott, mert még néhai papkorából megmaradt a prédikáló kedve.

— Igy. Ez a helyes. Hát hogy élsz? Megelégedtél a sorsoddal? Piros az arcod. Egészséges vagy! Mondtam én neked, hogy csak Misi

bácsinak kövesd a tanácsát. Engemet az élet tanított. Az élet iskoláját végeztem. De te szeles vagy! Te sokat szeleburdiskodol!

Tagadólag ráztam a fejem.

— Hiába tagadsz! Anyád mondotta. Tőle hallottam elpanaszolni. Irkász-firkálsz. Azt hiszed, hogy valami híres ember lesz belőled, de csalódol! Több voltam én náladnál és mégsem mérészeltem volna irka-firkálni! Meguntad a tanácsaimat? No, jere be Zsuzsánna nénihez.

Maga előtt betuszkolt a szobába.

— Zsuzsánna! Zsuzsánna! Hol vagy? Jöjj, mert itt van a kedves öcsém. Jöjj, kínáld valamivel!

A néni belépett az oldalszobából.

— Csókolom a kezeit! — és eléje szaladtam az ajtóig a néninek.

— A kis öcsém! — örvendezett a néni. — Beh jó kis fiu vagy, hogy meglátogatsz. Gyere, a kis asztalkámon almásrétes van, a te kedves téstád, kis öcsém (huszonegy éves voltam). Aztán visszajöhetsz ismét Misi bácsihoz is.

Az oldalszobában egy tál halmozva volt almás-tésztával s a cukorpor szinte folyt le róla. A néni megkínált és megsimogatta a fejemet. Kérőleg beszélt hozzám:

— Hallgasd végig az öreg Misi bácsit, édes kicsi öcsém. Ő sokat mond, de jólelkű ember. Aztán tégedet szeret és ez valami egy szegény fiunak! Türd el a sok tanácsot tőle, mert ez be-

tegsége neki. Szüntelen tanácsokat ad, még akkor is, ha nincs kinek. Éppen jókor jöttél. Régen nem volt senki a házunknál.

— Öcsém! — kiáltott be Misi bácsi — csak nem abrakolni jöttél hozzám? —

Ez azt jelentette, hogy ne egyem, hanem menjek őt hallgatni.

— Menj, menj, kedves kicsi öcsém! — biztatott a néni. Ebből a finom tésztából majd becsomagolok, hogy haza is vigyél a testvéreidnek.

A néni kituszkolt az ebédlőbe, hol a tészta után nyomban a tanácsokat kaptam. A bácsi hűségesen folytatta a régit.

— Ha bajod van, azt nekem kell tudnom legelőbb! (Ugy sem segített soha egy fillérrel sem, de tanácscsal annál bőségesebben ellátott.) Senki a világon igazabb tapasztalatból nem beszélhet, mint Misi bácsi! De az ilyen bolondos szeleburdik sohasem tudják meghálálni azt, a mit teszek, a mit aggódunk érettetek! Mégsem vagy megelégedve a pályáddal te sem! . . . Ne tagadd! Én látok, én hallok, én tudok mindent! De sohasem elég a jó tanács. Azt hittem, hogy egy hűséges árnyékomat találok föl benned, a ki, ha alszom, még akkor is követ engem, de te nem követsz! Te mást teszel mindig! Hát hallottad te valaha rólam, hogy én poétáskodtam, irka-firkáltam volna? . . .

(Azt bizony nem is hallhattam, hiszen szüle-

tésem előtt hetven esztendővel csak nem hallhattam Misi bátyámról, hanem azért csak hallgattam és serényen szívtam magamba a tanácsait, mint szivacs a vizet.)

— Én, kedves öcsém, a szerénység mintaképe voltam az ösmerőseim, a tanáraink előtt. Negyvenhárom évig paposkodtam. Már ehhez, azt hiszem, hogy türelem kellett és kitartás?

(Bezzeg azt nem mondja el, hogy nyolc ekléziából kifütyölték s vagy háromból elkergették az alatt az idő alatt.)

— Apostoli lemondással küzdöttem. Lemonadás volt az én papi pályám a hosszú időn át. Mégis mindig előljáró voltam a legelsők között, de követőim is voltak!

(Igen, mikor elől futott, mert kergették és nyomon követték a hivei, a kiket nem várt meg.)

Es Misi bácsi még lelkesültebben folytatta beszédét:

— Csak a mások megtiszteltetése által nyerhettem ki a közbecsülést. Vigyázz magadra, kis öcsém. Légy, mint eddig, hűséges követő! Engem a testvéreim is leginkább szerettek, de leginkább is ragaszkodtak hozzám, mert igazságos voltam velek. (Csupán a végrendeletnél csalta meg valamennyit, mikor az öreg apja szavai helyett mást írt a papírra.) Rajtad is segítek, öcsém. De előbb ki kell érdemelni a Misi bácsi szeretetét. Kövesd a tanácsaimat. Igyekezz, mert hát látod, öcsém, nekem van, mindenem van.

Gyere, nézz szét a kertben, az udvaron, hogy lásd a saját szemeiddel!

A béres vén ravasz fickó volt. A mint elhadtunk az ól előtt, utánunk beszélt. Én is meghallottam, hogy:

— *A tiszteletes ur megint fogott egy bolondot mondóka-hallgatónak. No, 'sze belefárad annak a füle dobja!*

A béresnek igaza volt. Éppen két óráig tartott a séta, a melyből el sem szökhettem, mert a bácsi hüségesen beszélt, adta a tanácsokat szakadatlanul. Mikor újra előkerültünk, ebédre járt az idő. Azt hittem, hogy ott maradok ebédre és a sok tanács után kalács is lesz, de csalódtam. Hazaküldött, hogy aztán délután újra visszamenjek... Szinte jól esett, a mikor többé nem hallottam a beszédjét. A néni almásréteses csomagját meg sem említettem, hanem siettem haza ebédelni. Édes anyám mosolyogva fogadott.

— Mostanáig mind ott voltál?

— Ott.

— Csodálom, hogy kibirtad.

— Délután is vissza kell mennem, — panasztam elkeseredve.

— Ne menj, édes fiam!

— De megigértem a vén zsugorinak, aztán komolyan beszélni akarok vele, csak hagytam, hogy előbb ő beszéljen.

Ebéd után újra ellátogattam Misi bácsihoz. A bácsi a hálószobában aludt, a néni az ebéd-

lőben kötögetett. És én örvendettem az alkalomnak, mert Zsuzsánna nénitől előre akartam kérdezősködni a Misi bácsi fiatal éveiről is, meg más egyébről is. A beszéd fonalát csakhamar arra vittem.

— Zsuzsánna néni, hol ösmerkedett volt meg Misi bácsivall?

— Kénosi pap volt. Ott egy mulatságon láttuk legelőször egymást.

— Milyen tudós, mogorva lehetett akkor Misi bácsi?! — jegyeztem meg.

— Ördögöt! Nem olyan pap volt ő. A legkönnyebb táncu, a legjobb ivó, a legszebben éneklő korhely! Nem olyan az ördög, a milyenek festik, kedves kicsi öcsém.

— De a poétákat már valóban nem szerette!

— Ellenkezőleg! Ő maga is sokat verselt-firkált, de rajtacsípték a paptársai, hogy a jókat másoktól írta le s azzal kedveskedett nekem. Mikor ezt megtudtam, már a felesége valék Misinek.

— Ugy?

— Nehéz életem volt mellette. Döcögős volt mindig a természete. Mindig háboruba volt a világgal, sohasem becsült, nem tisztelt senkit! Azért aztán szüntelen vándoroltunk ekléziából-ekléziába, mint az Orbán lelke!

— Ugy?

— Csak a mennyi keserőséget a testvérei miatt szenvedtem, az sem kicsi! Sok baj volt vele!

— Azt hallottam már szülőimtől...

— Te se bizzál benne, édes kicsi öcsém. Nem fog az tégedet soha segíteni! Ne építs a tanácsára légvárakat, mert nem ad se szivességből, se kérésre senkinek egy fillért sem!

— Ugy?

— Ugy bizony.

— Hátha mégis megpróbálom?

— Te kedves fiu vagy, édes kicsi öcsém! Én bízom benned, hogy ha csalódol is, nem fogsz megneheztelni reám, a ki előre megmondtam neked az igazat. Hát hiszen én tiszta lelkemből segítenélek, de látod, csak cselédszámba vagyok a háznál. Egy fillérnek nem parancsolok, a míg él! (És azután sem parancsolt Zsuzsánna néni, mert Misi bácsi maradt hátul betenni az ajtót.)

Később bejött Misi bácsi is. Befejezte a déli álmát és én, hogy ne beszéljen újra vagy tíz évig hiába, hát előállottam a kérésemmel. Tanácsait félbeszakítottam a dicséreteimmel:

— Igaza van Misi bácsinak! Épen ezért elhatároztam magam egy komoly lépésre. Önállósítom magam.

— Helyes, helyes! Én is ezt tanácsoltam.

— Az irka-firkából nem élhetek meg, mint kereskedő rövid időn szép vagyont biztosíthatok munkám után, ha a szerencse csak egy kicsit kedvez.

— Büszke kezdek lenni reád, öcsém! Meg-

látszik, hogy az én tanácsaim követed. Bizonyos voltam, hogy hasznodra lesz.

— Mindent elintéztem jövődöm felől. Van megtakarított pénzem is valamicske.

— Szép, szép!

— Csupán még ötszáz korona kell, hogy megvalósuljon minden és ha Misi bácsi oly szíves lesz, hogy ezt a csekély összeget...

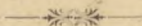
— Már, édes öcsém! — vágott szavaimba a nyugalmazott tiszteletes bátyám, — nekem sem adott senki! Én azt tanácsolom, hogy ne kérj!

— De ha olyan jóakaróm a bácsi, aztán csekélység...

— Jóakaród igen, igen... de ezt nem tehetem! — és kiment a szobából.

— Nem megmondtam, — beszélt hozzám a néni, hogy ez a Misi bácsi olyan, mint az útmutató fa: csak mutatja a jó utat, de ő nem követi soha!

Azóta nem látogattam meg Misi bácsit, de talán be sem engedett volna a kapuján a derék útmutató fa.

A petróleum-király.

— Eredeti székely góbéság. —

Egész Székelyföldön nem akadt több petróleum-király egyetlenegnél és azt is Kukac Jeremiásnak hívták. Az eset nem mindennapi, aki meghallgatja — talán nem is bánja meg.

Mikor Kukac Jeremiás beköltözött Erdővárára, nem jöttek sem bandériummal, sem fehér ruhás leányokkal a falu új lakójának üdvözlésére. Bevonul hát Jeremiás, anélkül, hogy hívták volna. Ott maradt anélkül, hogy marasztották volna.

Másnap már két bótos volt a faluban.

Az egyik cimtáblán: *Fejes Están*, a másikon: *Kukac Jeremiás* neve diszelgett.

Fejes Estánnak nagy lapos feje volt, Kukac Jeremiásnak hosszú, görbe orra. Kereskedő volt mind a kettő. Hanem az egyik zsidó, a másik székely góbé vala. Mindezt persze igen érdektelen dolog lett volna elmondani, ha érdekessége nem világlanék ki a históriából.

Versenytársak lettek: a székely, meg a zsidó. Ki tett magáért mind a kettő, csak az volt a kérdés, hogy ki lesz legény a gáton.

A falu két pártra szakadt. Látszatban több volt a székely bótos pártján, de valójában többen

hódoltak az olcsóságnak. A zsidó jobban értett az üzleti fogásokhoz kicsiben; különben majd elvállik a végén.

Valami borzalmas dolog az, mikor az üzlet elkezd hanyatlani. Azt csak az érti meg, aki benne közvetlenül érdekelve van. Fejes Están az estvéli pénzszámlálásnál megvakarta a fejét.

A szokott harminc-negyven helyett tizenöt-husz volt a bevétel. És még csökkenéseket jövedöltek a lelki barátok, hű ismerősök.

Ez volt aztán a nagy baj. Segíteni kellett rövidesen, amig birta még a versenyt. Előszedte a másik esztét Fejes Están, mert hiszen két esze van a székelynek; nehéz őt könnyű szerrel becsapni.

Csak egy gondolat kellene még!

A góbénak pedig megjött a jó gondolata, mert mivelhogy a zsidó igen olcsón adta a petróleumot, hát éppen a petróleumtól kapta a jó gondolatot.

De hallgatott is, mint egy góbé...

Másnap bejelentette, hogy a kertjében jégvermet ásat. A munkát hamarosan megkezdették. A zsidó ebben is utánozta. Ő is ásatott nagy jégvermet a kertjében. Volt pénze szépen és bőven.

Hanem Fejes Estánnál ötödik napon hirtelen félben hagyták a munkát. Nem ástak tovább. Fejes uram nem engedte... Azonban a munkások nagy titokban azt beszélgették, hogy Están bánál petróleum fakadt a veremüregben. Azért nem lehet folytatni a munkát. No, de ez titok!...

Kukac Jerémiáshoz is elvitték a titkos hirt. A zsidó megajándékozta a besugót.

— Valóságos petroléum?... kérdezte.

— De még milyen petroléum!

— Sok van? — tudakolta Jerémiás.

— Olyan vastag forrás, mint a lábam szára. A biz a. Belé töltöttük a lámpába, hát úgy égett, mint az olajozott istennyila, de még fényesebben! Ugy a!...

Kukac Jerémiás egyet gondolt. Átment a versenytárshoz másnap. Versengés, üzleti fogás; azokat most félre kellett tenni. Már őt legyőzte Fejes Están. Olyan gazdag petroléumforrása van, amittől milliomos lesz két év alatt. De hátha nincs erről tudomása a székelynek? No azt próbálja most ki Kukac Jerémiás.

Están bá elég jól fogadta a versenytársát. Még csak ki sem dobta!... Ebből azt következtette Jerémiás, hogy Están bá buta egy ember. Están bának fogalma sincs arról, hogy ő milliomos, hogy ő gazdag petroléum-király...

Jerémiás, az üzér, most vette csak elő minden tudományát. Megkérdezte a jégverem dolgát és az a buta székely nagy busan elpanaszolta, hogy miért kellett félben hagyni. Valami olajos forrás fakadott, hogy ott süllyedjen el. Még csak jégvermet sem lehet már neki szerencsével ásni, panaszolta Fejes Están. — Már látom, hogy szerencsétlen vagyok, vége az életemnek!

Ez a buta beszéd tetszett Kukac Jerémiásnak.

Adni kezdette a jóakarót. Nemsokára annyira ment a vigasztalásban, hogy meg akarta venni a Fejes Están birtokát, boltját, úgy, amint van.

A góbé nem idegenkedett tőle.

Ez tetszett a zsidónak. Azt hitte, hogy a nagyfejű székely, a buta Éstán csakugyan ostoba ember. De már hogy is adta oda neki azt a gazdag petróleumforrást, a telek és a bolt *háromszoros árába*? Mert tiszta petróleumforrás volt az. Arról Jerémiás meggyőződött előre.

Az alku megtörtént.

Jérémiás az ár egyharmadát lefizette készpénzben. A többiért a gazdag sógorai vállaltak kezességet, akik előtt ő már a *petroleumkirály* vala. Többszörös milliomos, gazdag ember, kinek a kegyébe jutni valami kellemes dolog.

A Kukac-család hát világhírű gazdag család lesz a petróleumkirály által. Fejes Están rövid időn kiköltözött a portájáról. Ott hagyta a boltját, mindenét. A faluba azt beszélték, hogy neki már vége van. Az olcsó bolt győzött. A székely boltos tönkre ment...

Ez a szomorú hír a látszatban csakugyan igaz volt, de a laposfejű székely mindig oly bután mosolygott, ha a petróleumforrásról beszéltek...

Hát ennek a buta mosolygásnak is kikerült a titka. Még pedig a Kukac Jerémiás pénze árán. Ő megvette a Fejes-féle birtokot házastól, boltostól, de abban még csak egy árva szó sem vala említve

a petróleum-forrásról. Az nem is lett baj az Estánbá részére, de annál keservesebben esett a petróleumkirálynak.

A Jerémiás kérelmére kiszállott kutató mérnökök ugyanis megállapították, hogy ott semmiféle petróleum-forrás nincs és nem is lehet... Azaz öthar hordó petróleum talán régebben lett elásva a sárga agyagréteg közé s úgy találtak rá a jégveremások...

Kukac Jérémiást a guta majd, hogy meg nem ütötte. Ő, a gazdag petróleum-király szegényebb lett a koldusnál, mert a familiát is belevonta az üzletbe. Azok állottak jót Están bának a hátralevőkért.

Szörnyűséges „jaj”-kiáltás hangzott a petróleumkirály övéitől, de segíteni nem lehetett. Fejes Están nem csalta meg, mert még csak föl sem említették a petróleumforrást a szerződésben!

Hogy mi volt ebből az igazság, azt könnyű kitalálni. A székely góbé fúrfangja addig nem tudott versenyezni a zsidóval, amíg *kicsinyben* folyt a versengés. Hanem mikor a kenyértörésre került, ott a székely túltett a zsidón. Ugy rászedte, hogy még csak pert sem akaszthatott a nyakába Están bának.

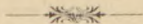
A *petróleumkirály* pedig megbukott, tönkre ment s úgy elhagyta a vidéket, hogy azóta még a gyümölcsöt is kerüli ott a kukac...

Azt is kérdezheti valaki, hogy miként került a sok petróleum a jégverem gödrébe? ... Azt bizony

Están bá csapolta belé egy sötét éjszaka, de soha se tudják rábizonyítani, mert senki sem látta.

Most egyedül bóltoskodik a faluban és eltávozott versenytársa örök emlékére az üzletét a „*petróleum-királyhoz*” cimezte.

Hogy terem a székely tánc-szó?

I.

„Pap is embör, vétközik,
Ha gusztussa érközik!”

Kedves szavu légátust kaptak a karácsonyi szent ünnepekre Bércalján. Papfiu volt a szomszéd faluból. Olyan alig pelyhesedő, halovány arcu, ábrándos szemű, jámbor ifju, ki csak akkor hagyta el a papnövelde épületét, mint végzett ember, — talán először.

Nemcsak szépen csengő, kedves hangja, de egyszerű megjelenése már ünnepélyes formát adott a kis falusi templomnak. Sugár alakjára olyan szépen állott a fekete hosszú palást, vékony ujjait annyi kecscesel tudta imára kulcsolni, hogy a szószék mellett levő leány-padsorból nem egy hajadon feledte rajta a tekintetét.

De nem csoda, ha meglepetés számba jött az ifju légátus Bércalján, hiszen itt az öreg papon kívül mást nagyritkán hallottak beszélni a falusiak. Az öreget pedig már annyira megszokták, hogy a vének szinte-szinte szóról-szóra tudták az imádságait, melyeket negyven esztendőkön keresztül minden évben elszokott mondani.

A karácsonyi, a husvéti, a pünkösdi, az uj-

esztendői imákat minden évben elmondta újra meg újra, s a vén anyókák, az öreg emberek épen úgy el tudták mondani az otthon maradtoknak, mint a pap a templomba jötteknek, mert annyit hallották, hogy utoljára jobban tudták a vén papnál...

Sok bércajai leánynak megdobbant a szíve a kellemes légátus látására, de azt hiszem, hogy mégis a Firtos Zsuzsikáé dobbant legnagyobbat. Pedig neki bizony-bizony nem lett volna szabad! Mert hát jegyben volt már akkor Vári Dénössel.

Hej! nem lehet a szívnek parancsolni!...

A jó falusiak rokonszenve a legközelebbi alkalommal nyilvánult is a fiatal légátus iránt. Félév múlva, — a mint az öreg pap elköltözött az árnyékvilágból, — egyhangulag választották lelkipásztoruknak Bércaljára.

Firtos Zsuzsika már akkor ujasszony volt. Azonban a szívnek nincsen iskolája! Nem néz papáldásra, szomszéd megszólásra, leskelődők szemére: csak szeret!...

Igy történt ez Vári Dénösnével is. Addig kerülgette, addig édesgette, addig csábítgatta a fiatal, mondhatni tulszerény papot, míg közel ismeretséget köthetett vele. S bár elmondogattak mindent Vári Dénösnek a gonosz nyelvek: a fiatal gazda sokkal inkább becsülte, tisztelte a papját, mintsem hitelt adjon a rossz beszédnek.

Aztán nem egyedül az ő felesége szerette a papot!...

Később személyesen is meggyőződött Vári Dénös a felesége kacérkodásáról, s ekkor elhatározta, hogy visszafizet amugy székelyesen a papnak, amért elfogadta az ő felesége szépfévését!

Multak, teltek az évek egymásután. Vári Dénösnek ráncok gyűltek az arcára. Vári Dénös pedig már nem győzte többé kitépni a fehér szálakat a bajusza közül, de azért a táncból el nem maradtak volna! Jól vigadtak, hiszen nem volt gyermekük!

A kedves szavu, karcsu légátusból piros arcu pap lett, ki életének delét járta. Meg is házasodott. Gyerekei voltak, és Vári Dénös még akkor sem fizette volt vissza a papnak a régi jókat! De nem feledte el! A mi késik — nem mulik!...

Olvasókört csináltak a papjok vezetése alatt s annak javára táncot rendeztek Bércalján. Ott volt a falunak minden valamirevaló gazdája a családjával. No, most! . . . gondolta magában Vári Dénös, — most visszafizetek a papnak! Oda állott annak okáért feleségével a pap elé, s ott rakta igazában a ropogós csárdást. Egyik vig tánc-szó a másikat érte, miközbe elkurjantja magát Vári Dénös:

„Tyuhaj! Pap is embör, vétközik,
Ha gusztussa érközik!”

— Ne mondja Dénös gazda! — csittitgatta a pap mosolyogva.

— De mondom tiszteletes ur! Csak azért is tyuhaj!

„Pap is embör, vétközik,
Ha gusztussa érközik!”

Ez volt a Vári Dénös bosszuja, hanem azért a mai napig is jó barátságban élnek a kedves szavu pappal, a székelkek között pedig minden faluban járja már ez a tánc-szó.

II.

„Vesd a lábad karikára!
Járd ki, mert a pungád ára!
Hopp! hopp! hopp!”

Ha jól emlékszem, még nagyanyámtól hallottam, mikor a régi „*petákos*” világról beszélt nekünk. Akkor is táncoltak, de nem csárdást, mert abban az időben még nem volt kitalálva, s ha valaki leányából olyan forgató szélkereket csináltak volna abban az időben, hát az édes apja nyomban kicsavarja a nyakát mindkettőjének!

Csendes táncok voltak. Leghevesebb gyanánt a „*Borica*” szerepelt, de abban sincsen egyéb az ide-tova lépegetésnél meg hajlongásnál. Hanem a tánc-szavak akkor sem kis szerepet vittek a mulatságokon.

Dombi Józsi volt a legjobb szó-szóló. Tőle kerültek ki a találós mondások, legtöbbször pedig gunyos megszólások, mert annyi bizonyos, hogy ha élő szereplője vagyon valamely költe-

ménynek, hát akkor tovább marad meg az emberek emlékezetében.

Kóródi Áronnak nagy hire volt a vidéken, de kétféle nevezetességéről. Az egyik nagy gazdagságáról beszélt, a másik hír pedig fősvénységét hirdette, melyhez hasonlót csakugyan nem lehetett találni az országban sem!

Sokan szerették volna kifigurázni, de nem volt módjukban. Egyik legénynek az apja száz pengő forinttal volt adósa. A másik haszonbérben birta két darab földjét. A harmadik éppen napszámosa volt Kóródi Áronnak, a híres legénynek. Egyik-másik a házában lakott, vagy éppen rokonságban állott azokkal, kik a Kóródi házában laktak. Szóval egyik kéz lekötötte a másikat.

Soká folyt a beszéd, sokszor tervezték, hogy miként üzenek csufot a falu leggazdagabb legényével, de sohasem akadt a jó tervnek végrehajtója. A végén aztán rájöttek, hogy a bolond szokott igazat mondani, mert ennek szabad! Tehát Dombi Jóskára bízta a kifigurázást, ki a falu bolondja lévén, elvállalta azzal a kikötéssel, hogy ne függjön meghatározott időtől! Ma, vagy holnap, vagy félév múlva! mikor az alkalom meghozza az időt! És csekély díjjal, meg sok dicsérettel megalkudtak Dombival.

Azután nemsokára közel ismeretséget kötött Dombi a fősvény Kóródival, s kitudta, hogy a zsugorinak szívét egy szomszédfalusi menyecs-

kéért gyötri a szerelem hidege, de aki rá sem hederít az esetlen-formátlan fősvényre.

A falu bolondjának ez épen elég volt a tervéhez. Nemsokára, mint közbenjáró ajánlkozott, s olyan ügyesen vitte szerepét, hogy a barátai elbámultak rajta.

— Te Áron, te! — állított be egyik napon a falu bolondja. Hát a tubica-gerlice tisztelt, s még csókolt is, de több eszet gondolt nálad, ha szereted igazán! Mert hát tudod: te nem jöhetsz hozzá az urától! Ő nem jöhet hozzád az urától! De hát kieszeltünk valamit a tubica-gerlicével a találkozásra úgy ... izé ... tudod? ... négy-szem között!

— Igazán? ...

— Ugy bizony!! De gavallér kell hogy legyenél te zsugori szent, te! Mert hát a Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen! Hát az ilyen szép menyecske férjét?! Aztán miért kapj te ingyen édes csókot, meg izét ... ölelést? ... Te Áron, te! egy egész tánc rendezésébe kerül, hogy a tied legyen azután!

— Nem bánom én!

— Hát fogadd meg a cigányokat te szerencsés lurkó te! Vendégekről én gondoskodom. Aztán leitatjuk az urát, te aztán ... izé ... ember vagy fiu!! ott mutasd meg, hogy kicsoda az a Kóródi Áron!? Csekélység. Harminc pengődbe kerül minden. De te, nehogy fáradj! én elvégzek, eligazítok mindent, nehogy gyanus légy az ura előtt!

Kóródi Áront lépre vitte a falu bolondja. Megtalálta a gyöngéjét és kicsalta a 30 pengőt Dombi Jóska tőle. A következő héten csakugyan megtartotta a fiatalság a mulatságot — a Kóródi pénzből. Akkor kiáltotta Dombi Józsi a fösvény Kóródinak a „borica” tánc közbe:

„Vesd a lábad karikára!
Járd ki, mert a pungád ára!
Hopp! hopp! hopp!”

Csak későre tért észre Kóródi, mikor a tubica-gerlicéjét hiába várta, mert az egy kukkot sem tudott az egészről. És a legények, kik igen pompásan mulattak, nagyon gyakran kiáltották el mellette:

„Vesd a lábad karikára!
Járd ki, mert a pungád ára! hopp! hopp! hopp!”

A vén dörgető.

Ha a menyasszony sir, hát az nem jót jelent!
— mondogatták Galamb János uramnak, mikor
a leánya esküvőjére indultak.

— Fiatalság — bolondság! — mondta reá egy-
kedvűleg az öreg özvegy ember.

Nem tudja, hogy miért kell ilyen alkalomkor
örvendeni! Csak sirjon, míg megunja! Az én fele-
ségem a Juci sem csinálta másképpen, hanem
azért összeszoktunk. A nyomoruság egymásra
szorított.

Az öreg nehéz fejű ember, nem akarta meg-
érteni, hogy a leánya, az ő kedves Zsuzskája
nem szívelheti a vőlegényét!

Megesküsznek, aztán összeszoknak! ez volt
a véleménye. Még az anyakönyveshez sem kísérté el.
Hanem később csakugyan megbánta, mert olyan
eset történt, melyhez hasonlót még soha sem hal-
lottak.

Hát mikor az anyakönyves azt kérdezte:
„szereted-e?” hát azt felelte, hogy „nem!” „Jó
szántodból méssz-e hozzá? Nem beszélt-e rá
valaki?” hát azt mondta: „erőszakkal jegyezték
el!” És nem esküdtek össze!

No, ilyen esemény rég nem történt! Nyom-

ban szétfutott a hire a faluban. Galamb János pedig sebesen jött az eskető hivatal felé, hogy megölje azt a gyermekét, a ki szégyent hozott reá. De már nem találta meg, úgy eltűnt a menyasszony, mintha a föld elnyelte volna! Keresték a zür zavarban, de nem találták meg.

Az öreg Galamb János pedig azon töprenkedett, hogy miért maradt otthon? miért nem kísérte el a leányát az anyakönyvesig, az eskető hivatalba? akkor minden másképpen történik!! És keményen szidalmazta az eltűnt leányt, míg hazafelé jött az utcán.

Hogy még ezt a szégyent is megkellett érnie?! . . .

Elmult egy hét. El kettő. Galamb Jánosnak minden gazdagsága mellett nem volt, aki meleg ételt főzzön . . . A szolgál sem türe panasza nélkül tovább! . . .

Az öreg ilyenkor nagyokat sóhajtott, s mindig megkérdezte a szolgától:

— Te Jóska te! nem sejtéd merre van az én Zsuzskám?

— Hát én honnan tudnám?!

— Te Jóska te! nem mondasz te igazat, a szemeidből látom! . . .

— Hátha éppen tudnám is, mi hasznára válnék ha megmondanám?

— Adnék, adnék neked . . .

— Ugyan mit? . . .

— Adnék egy kis borjut érette!

— Hogy megverje a leányát, azt az áldott jó teremtetést? . . . Nem kell a borju gazduram!! inkább éhezem, mint ők! Inkább koldulok, mint ők! . . .

— Éheznek?! . . . A Galamb János leánya éhezik?

— Hát azt hiszi, hogy a püspöknél van kosztba? Még kigyelmed kérdezi? Nem restelli kérdezni? Nem átalja ágálni nagy gazdaságával, a mely mellett egyetlen gyermeke koldulni mehet?

— Jóska!! . . .

— Ne rázza magát Galamb János uram! az Ur Isten ő szent felsége gondoskodott arról is, hogy a fák az égig nőjjenek!! Tudja? még a kertek alá juthat kigyelmed a nagy vagyona mellett!

— Ki merészel Galamb Jánosnak ilyet mondani?! — kiáltott reá keményen, hogy ezzel ráijesszen a cselédre. De bezzeg nem fogott rajta!

— Én mondom a cselédje! a volt cselédje!! mert tovább nem ülök egy órát sem egy fedél alatt kigyelmeddel! inkább koldulni megyek . . . mint a gazduram leánya!

El is indult Jóska, de utána szólott csakhamar az öreg:

— Te Jóska te! fiam te! jöjj vissza egy szóra! hát csakugyan tudod hol van a leányom? . . .

— Nem muszáj, hogy tudjam! . . .

Az öreg ember kérőre fogta a szolgát. Aztán ígért neki sok mindent, csakhogy a leányáról megtudjon valamit.

— Ha guzsba csavarít, úgy sem mondom meg!!

— Te Jóska te! fiam te! hát csakugyan nincs mit egyék az a!! . . .

— Semmi nevet ne mondjon rá gazduram!!
— vágta el szavát a szolga. Azok még nem kértek kigyelmedtől! . . . pedig . . .

— Pedig ugy-e éheznek? . . .

— Szegény Zsuzska! hogy sirt az esküvő napján! pedig az nem jót jelent, ha sir a menyasszony! . . . jobb lelke volt az egész familliánál! . . . No, áldja meg az Isten! én megyek! Az öreg szóllitgatta vissza, de a szolga csak nem figyelt többé az öreg hívogatására. Elment az uton fölfelé s nemsokára eltűnt a fordulónál.

Galamb János uram gyorsan belépett a szobába. Magára vette egy legénykori cifra szűrét, fejébe nyomta vőlegényi kalapját a pörgét, hogy senkise ismerje meg a fiatalos ruhába s utána lépdelt óvatosan a szolgájának. Így talált rá a fiatalokra. Tul a hegyen bukkant tartózkodási helyükre. Egy szöllőcsősz kunyhójában laktak . . . hová az öreg nem ment be; hanem vissza jött . . .

Másnap hűvös időre virradtak. A hó vastag rétegekben takarta a mezőket. Napkeltekor hideg szél indult észak felől s végig süvöltött fagyasztó fuvalmával a csikorgó hó felett. Pogány idő került szent karácsony napjára! hogy még a jó kutyát is kár lett volna kihajtani a szobából.

Galamb János uram megteritette az asztalt reggelihez és leült melléje, hanem egy falás nem sok, de annyit sem tudott enni! Valami fájo keserűség fogta el szívét . . . hát vele szent karácsony napján senki sem eszik? . . . csak egyedül? magányosabban a legutolsó koldusnál, ki tegnap este összekéregette a mai reggelit? . . .

Fölkelt. Szétekintett s nemsokára egy átalvető tarisznyát akasztva nyakába, belépett a kamaraajtón. Leakasztott egy sonkát. Majd hat sing hosszú füstös kolbászt csavart reá s bedugta az átalvetőbe. Kís pléh zsirt, oldalost, turót, három darab kenyeret, szóval körül: tekintve jól fölpackolt a gazdagon megrakott kamarából.

Szekérrel szándékozott elmenni. Talán ott marasztalják, üres kézzel nem mehet! Néhány üveg szilvóriumot is föltett a saroglyába a boros hordócska mellé és mikor jól felkészült, befogta a két barnát.

A szomszédok kíváncsian kandikálnak ki utánna a jégvirágos ablakokból, de a szekéren a sok szénától mitsem láthatnak. Aztán kérdezzetik egymástól:

— Vajjon hová megy az öreg Galamb János ebben a csuf időben? . . .

Fent a hegyoldalon a szőlőcsősz kls kunyhójában megelégedés, boldog mosoly ül a két ifju arcán.

— Csak száraz kenyerünk van szent karácsony

napjára, de az is jó! Ugy-e megelégszel vele Dénes? — kérdezi Galamb Zsuzska a fiatal csősz-legénytől édesen.

— Az ünnepek után majd bemegyek a faluba fát vágni s rendel az Isten még valamit. Addig eltűrjük akár egy falás nélkül! csakhogy szeress galambom!

Megölelik egymást s nem gondolkoznak semmiről tovább, csak az édes boldog szerelemről. Majd ágat vet a lehamvadó tűzre a leány.

— Hogy fuj a szél! mintha zakatolna a fedelen?! hogy kopogtatja az ajtót!

— Nem csak kopogtatja, hanem dörgeti — válaszol a csősz-legény hallgatózva.

— De ezt már nem a szél csinálja! . . .

A leány az ablakhoz szalad, megtekinteni, ha nem dörget-e valaki az ajtón? míg Dénes a fegyverét veszi a kezébe.

— Egy cifraszűrös legényt látok az ajtó előtt! — szól a leány.

— Bocsássatok be, mert megfáztam! — hallatszik kívülről a dörömböző hangja.

Zsuzska kinyitja az ajtót s belép az öreg Galamb János, nyakában a telerakott átalvetővel, melyet eltakar a cifra szűr.

— Édes apám?! — kiált fel csodálkozva a leány.

— Hát, hát én! hiszen csak nem hagyhatom, hogy éhezzenek te, te mókuska te! . . . de azért haragszom!! . . . ki sem békülök *ebben az esz-*

tendőben!! . . . hát segíts leemelni ezt az átalvetőt a vállamról! Ugy! . . . No, jere Dénes a szekérről hozzunk be egyet-mást, mert az én házamba be nem teszitek a lábatokat ebben az esztendőben!!!

Ezeket hol szépen, hol haragosan és parancsolva mondotta el az öreg dörgető, hanem a mint kipakoltak mindent, hát megkérdezte, hogy elég lesz-e ujévig? . . . Mert hozzám nem jöhettek ebben az esztendőben!!

— Akkor édes apám is itt maradhat! — biztatta Zsuzska kedveskedve.

— Hát ha szívesen látnátok?! . . .

— Ugyan, hát ki szeretheti jobban, mint mi? Ugy-e Dénes? . . .

— Ugy bizony!

— No, látja édes apám! Dénes ha szegény is, de jó lelke van! . . . Ugy-e édes nem haragszik Zsuzskára?

— Te mókus te! ki tudna reád haragudni?! csakhogy megkaptalak; hanem azért ujév előtt be nem léptek a portámra!! — tette utána keményen a vén dörgető. Ebben az esztendőben nem békülhet ki Galamb János! Fogadásom tartja! Aztán egy hét már nem a világ! Itt maradok addig!! . . .

Hogy mily szívesen látott vendége volt a csőszkunyhónak, — mondanom sem kell.

Egy örmény meg egy góbé.

— Igaz történet. —

Góbé! góbé! most az egyszer te huzod a kurtát, mert az örmény reászedett. Azonban, hogy vissza fizeted-é a rovást? azt majd megkérdem ha Agyhába megyek, de a te kacskaringós góbé eszedben bizva-bizom!

.....
Marci Están bának nem volt párja az öreg Firtos hegy környékén, mert olyan jó szén nem nyomta a szekete tengelyét, ha árulni indultak senkinek, mint agyhai Marci Estánnak. Gyorsan gyult, jobban égett, többet tartott. Ennyi jósağa mellett nem csoda, ha hamarabb eladta valamennyi cimborájánál. Ismerték Agyhától le Segesvárig, — Fehérvárig, — Vásárhelyig a góbét, s már-már elhitték róla, hogy valami boszorkányság működik közre a dologban, hiszen egy társaságban égetik a szenet?!

Pedig igen egyszerű az egész: Marci Están bá minden zsáktól visszaadott a vásárló cselédnek egypár fillért, s azoknak igen jól fogott, ugy annyira, hogy elnézték a zsák kisebbségét érette szívesen . . .

Ehez meg ész kell, nem boszorkányság!

Egy ilyen szerencsés, jó vásár után Vásárhelyről hazafelé tartott Marci Están bá s megállott Vajába az öreg örménynél. Még korán járt az idő. Kilenc óra alig mult el délelőtt, mikor beült inni virágos kedvében. A kabalák (lovak) ott kinn az utcán, a gazda itt benn az asztal mellett kurjongatva lopták a drága időt majdnem napnyugtáig.

Vendég-vendég! de a vajai öreg örmény kezdte sokalni a dolgot, s megszólítja az atyafit.

— Jó volna haza látogatni Están bá!

— Ej-haj! rég nem volt ilyen virágos kedvem!

„Nem megyek én reggelig!

Jól kél a szén kitelik!“

Még egy deci masinát tens ur!

Az örmény igaz kiadta, de mormogva ment övéihez a belső szobába.

— Nem tudom mi lesz a góbéval, meg a lovai-
val, mert inkább az állatokat sajnálom — kezdé
panaszolni katonaságból hazakerült fiának, haza
kellene induljon, mert különben rövid lesz neki
a holdvilág. Én hiába küldöm!

— Hát ha én próbálom meg papa?

— No, hiszen akkor még ugysem fog menni.

— Fogadok, hogy elküldöm.

— Ha kikergeted?!

— Dehogy! a legszebben.

— Ismerni kell őket fiam!

— Csak az eszén kell tul járni.

— No lásd, ez baj. Bajosan hiszem.

— Meglátjuk! Engemet nem ismer.

— Az még rosszabb.

— Még jobb, csak értsünk egyet. Ha bekerülök az utca felől, — kérdezze meg, mint egy idegentől, hogy mi járatban vagyok?

— Mit akarsz?

— Csak nem mondom meg előre! A siker bizonyos. Tessék kísértelni, mert jövők.

— No, no! majd meglátjuk! — mondogatá magában az öreg örmény, derék szál fián végig tekintve, s kilépdelt a székely atyafihoz az ivóba.

Az ifju örmény nagykabátot öltött magára esőtartót fogott a kezébe, s egy csomó írást beszoritva a hunya alá; ez udvarfelé kijött az utcára. Kopogtatott, mint idegen, csak azután lépett be a fogadó ajtaján.

— Jó estvét kívánok.

— Adjon Isten.

— Ugyan kaphatok egy kis enni-inni valót? — kérde a papától, — igen fáradt és éhes vagyok.

— Szolgálhatok. Friss disznó aprólék, bor, vagy elébb egy pohárka papramorgót?

— Össze vagyok törődve egészen. Elébb abból a morgóból iszom.

— Tessék helyet foglalni, parancsoljon! — kínálgatá a papa, míg előhozta az üveget a kis pohárral. Tessék töltsön, ha jobban esik. Ugyan, ha szabad kérdenem, mi járatban méltóztat erre felé utazni?

— Hja, ne is kérdezze uram. Szomorúság!
— No, az nem jó. Talán valami halál eset?
— kérdezi a papa, beletalálva magát a szerepébe.

— Hiszen hacsak az volna! de több.

— Szent József!

— Én biztosító ügynök vagyok, s most vettem fel egy nagy égési kárt, mely több százezerre rug. Itt vannak az irások. De a mi még sajnósbabb, a fele sem volt biztosítva.

— Szörnyűség! és hol történt? — szörnyülködék az öreg örmény lapozgatni kezdve az iratok között, s majd elmosolyodott, mert a kontós jegyzetei voltak.

— Nem messze innen, egy nagy hegy tetején fekszik a falu, hogy is hívják csak? . . . no, nem jut eszembe, de igaz porrá égett.

— Siklód?

— Nem. Ott van a hegytetőn.

— Borzasztó lehetett.

— Ha még mind otthon lettek volna, az hadján, de az atyáfiak nagyobbára szénnel kóborolnak szerte a vidéken.

— Nem Agyha? — kérdezi a papa.

— De igen! az, az. Leégett az egész falu.

— Hol volt enstálom? — szólt odafigyelve Marci Están bá.

— Sajnálni valók szegények, — folytatá a góbéra sem figyelve, az ál biztosító ur, — ugy maradtak, mint az ujjom.

— Hol volt enstállom? — kérdezé fölálva másodszor is a góbé, hogy valjon jól hallotta-e?

— Ott azon a nagy hegyen fekvő faluban, Agyhában.

— Nem teréfálkozik az ur enstálom?

— Itt vannak az irások. Máskülönben kendhez semmi közöm! — és a vendéglőshöz fordult, — kapok egy szobát az éjszakára, vendéglős ur? Ezeket az irásokat jól el kell zárjam.

— Tens uram, hát igazán Agyhába volt az égés? — fordult az öreg örményhez a megszeppent góbé.

— Itt az irások azt beszélík.

A góbé végig nézett a két uri emberen vagy háromszor, de azok a legkomolyabban adták szerepüket, aztán a kalapját kapva ki sietett az ajtón.

— Adjon Isten jócakát! — kiáltott vissza az urakhoz, de akkor már szaladt a szekere felé, hol a kabalákat gyorsan fölhámozva vágatva indult Agyha felé.

Messze van Vaja Agyhától! ezt megéreztek a nyargaláshoz nem szokott kabalák, mert Etédnél, a pataknál kidültek a hámból, s nem mozdultak tovább egy lépést sem. Marci Están bá szomoruan nézte a kabalák szolgálatának felmondását. Azok ott maradtak. Ekkor a góbé gyalog szerrel iramodott Agyha felé, s háromnegyed óra mulva beérkezett, vagy inkább fölérkezett a faluba.

Szépen süttött a holdvilág, s így erőltetés nél-

kül is megláthatá, hogy nincs Agyhának még egy szilvafa sem hijja. De azért az esetét nem merte mondani még az élete párjának sem.

— Kend hol jár hallá-e? — kérdi a felesége.

— Abiza egyik kabalámnak baja esett ehejt a patakba, de a másik sem jöhetett el a társa nélkül, azért hát egy kűs orvossággal rögvess vissza iramodok.

Csakugyan ott találta kabaláit, mikor vissza érkezett az etédi patakhoz, s egyéb baj nem történt semmi, csupán az egyik megvala dögölve...

Két hét mulva újra eljött Vajába Marci Están bá.

— Jó napot tens uram! — köszöntött be az öreg örményhez, ki igen komolyan fogadta.

— Hozta Isten atyafi.

— Ugyan nem találkozhatnám-é azzal a biztosító urral?

— Miért?

— Szeretnék neki mondani valamit!...

*

De, hogy mit akart mondani góbé az örménynek? azt nem tudom, mert a fia nem volt otthon, s nem találkozhatott vele.

A „góbé.”

— Székely história. —

Ugy van a székely a „góbé” elnevezéssel, mint a mesebeli aranygyapjas báránka a hozzá érintőkkel, akik a mese szerint valamennyien hozzáragadtak és vele táncoltak.

De hát valóban furcsa, hogy egyik székely sem akarja elismerni magáról, hogy ő a „góbé”! A marosszéki az udvarhelyszékit mondja góbénak, az udvarhelyszéki a csikszékit, a csikszéki az aranyosszékit, az aranyosszéki a háromszékit és a háromszéki: valamennyit! De maga-magát egyik sem!

Pedig tessék elhinni, hogy góbé az valamennyi! (No, ezért mind az öt székben betörik a fejemet!) És hogy mit jelent a góbé elnevezés? azt most nem akarom hosszasan magyarázni, hanem az egyszeri örmény szavait idézem felvilágosításul:

„Az Isten titkát, meg a székely góbé eszejárását nem lehet kitalálni.” Így tehát valamennyi furfangos eszü székely, mind góbé! De hát melyik nem furfangos?

Bizonyágul álljon itt egy törül metszett székely góbéság, még pedig onnan, ahol leginkább tagadják a góbé elnevezés jogát.

Erdővidéken történt meg ez a kis mulatságos história, honnan a „*baj van Köpecen!*“, meg a híres „*bodosi lakadalom*“ mondái erednek. A térképen hiába kutatnák, mert nincs kiírva, de azért híres hely Erdővidék a Székelyföldön, nemcsak Háromszéken. Főleg azért híres, mert ott mindenki megharagszik a „góbé“ elnevezésért. Pedig!...

Pál Mózes bátyámnak bosszus napja vala a mult ős szent Mártonja, mert a katonaságból hazakerül fiának nem vehetett olcsón házat. Nem vehetett pedig azért, mert a szomszéd faluból ide átköltöző oláh pap elütötte kezéről a házat. És így elrontotta a kedvező vásárt.

Ekkor Mózes bátyám három napig sem nem ivott, sem nem evett haragjában. És negyedik napon felfogadta, hogy visszafizeti ezt a kölcsönt a pópának!

Eltelt az ős. Elmult a tél. Ujra elérkezett a mosolygó kikelet, de Mózes bátyámnak sehogyse tudott összeakadni a szekere rudja a falujokba átköltözött oláh pappal.

De később mégis kiokoskodott valamit a székely! Megverni nem akarta haragosát. Mással megveretni éppen úgy sem! Tehát kinevetetni! Ezt ókumlálta ki a parádés első házban (székely szójárás első szoba helyett) és lefeküdt egy délután aludni.

Aludt egy nap.

Aludt két nap.

Harmadik napon már csodájára jártak az emberek az alvó Pál Mózesnek. Eljöttek nemcsak a falujából, hanem a szomszéd falvakból is. Felesége a jó Rebus néni sirt, költögette, majd kanállal tejet öntött a szájába s éjszakára bezárta, hogy a rossz lelkek ne tudják valahogy megközelíteni.

Negyedik napon papokat hivatott, akik imádkozva könyörögjenek a nagy betegért. Napközben százával jártak a bámulók megnézni, hogy Pál Mózes miként alszik.

Ötödik napon a csodanézők nagy bámulatára az oláh pappal jött be Rebus néni az alvó emberhez. A falubeli népek csak ezt az oláh papot tartották egyedüli szent embernek a vidéken és a szent pópa valójában előszedte tudományát. Csinált ókus-z-pókusz-t bőven, amire Mócsi bátyánk csakugyan fölébredt!... Mikor széttekintett, a pópát látta meg legelőbb, legközelebb.

— Kend mit keres itt tisztelendő ur?

— Mi történt veled ember?

— A pokolban jártam tisztelendő ur.

— A szentek serege őrizett tégedet, — szólt a pópa kenetteljes, nyujtott hangon és keresztet vetett magára.

— A bizony nem a szentek őriztek, hanem az ördögök kergettek ki onnan, — folytatá Pál Mózes bátyám, ha meghallgatjátok, hát elmondom.

A benlevő sokaság mohó kíváncsisággal leste a csodálatos alvó szavait és hogy mindenki tudott

magyarul, azon ne csodálkozzék senki, habár pópa is van a faluban, mert az erdővidéki oláhoknak csak a vallása oláh, a beszédje nem.

Pál Mózes bátyám elkezdé borzalmas történetét:

— Négy napig voltam a pokolban, dolgoztam a legfáradtságosabb munkákat, amitől még egy barom is elfáradt volna. Éjszakára mind vissza-jöttünk és én egy székre ültem, mert azon még nem ült senki, hát azt hittem, hogy az én helyem. Ötödik napon jött Lucifer, hogy megvizsgálja elkárhozott bűnöseit. Aztán mikor hozzám érkezett az ördögök fejedelme, hát felrántott ülésemből.

— Takarodj ki a más helyéről!

— Ez az én helyem! — mondtam neki.

— Nem a tied! — ordított reám.

— Hát kié? — kérdezem.

És itt megállott beszédjével a csodaalvó Pál Mózes bátyám, de csak azért, hogy a figyelmes hallgatók annál kíváncsibbak legyenek, aztán megkérdezték:

— Ugyan kié volt az a hely?

— Hát azt felelte a fekete ördögök fejedelme, hogy ezé az oláh pópáé s engemet kirugtak a poklból!

Falakat rázó nevetés, hahota követte a csodaalvó szavait, mire a pópa megszaladt mellőle és átkozá a percet, melyben fölébresztette. (Fölébredt volna az nála nélkül is, de azt nem gondolta a pap.) Szaladt, futott, de hiába. Megtudta Székely-

országnak mind az öt széke, hogy Pál Mózsit az oláh pópa helyéről kergették ki az ördögök a pokolból!...

S ez a história Erdővidéken történt, ahol menyre-földre tagadják a góbéságot. Pedig!... — már kimondom, ha be is török a fejemet, hogy ők az igazi „góbék.”

Ignác sógorék.*

Ott kezdődött az öreg járásbíró ur érdeklődése, mikor csik-csatószege Ince Ignác törvény elé került a sógorával csik-szentkirályi *Esztergály* Ignáccal. Egyszer késő ősszel történt volt, mert zabhordás közben akadt össze a két sógor szekértengelye a keskeny mezei uton. Évek óta nem beszéltek egymással az osztozkodás után, hanem most a haragos góbék közül egyik megszólalt.

— „*Hó megállj!*“ — kiáltott Ince Ignác, nehogy eltörjék a szekértengelyeket. S ez a rövid két szócska annyira dühbe hozta Esztergályt, hogy menten helyben hagyta a sógorát.

A törvény előtt rendesen folyt le a két góbé ügye. Mind a két fél beismerte a „*hó megállj!*“ kiáltás rettenetesen sértő voltát, de a tekintetes járásbíró ur azon kérdésére, hogy miért sértő a „*hó megállj!*?“ — arra nem válaszoltak Ignác sógorék, hanem egymásra tekintve elvörösödött az arcuk egész a nyakcsigájokig...

Sértőnek, bántalmazónak és szörnyű tettekre ingerlőnek vallották azt a két rövid szócskát, de az okát nem mondták el. Az öreg járásbíró ur,

* Köllő Miklós szobrász († 1900. szept.) elbeszélése után.

nem annyira hivatalos állásából kifolyólag, de mint az ilyen alkalmakkor takargatni szokott derűs históriák kedvelője, annál inkább érdeklődött az Ignác sógorék története iránt. A két góbénál nehezen boldogult. Hanem az öreg nem az a legény, a kinek fejéből egyhamar kimegy a história-vadászat. A góbéságokért rajongó öreg urnak nyolc esztendők után sikerült Ince Ignácot kapacitálni egy vidám kaláka alkalmával. És ki-derült ez a história a boros poharak kedves csengései mellett, miként következik:

Csik-csatószegi Ince Ignác katona korában írástudó ember lett. Ott nyerte tudományát a katonaság altiszti iskolájában, hol az elemi tanító urak „figyelmezz” kiáltásai helyett „haptákat” dörgött az őrmester ur torka. Hát azt mondják, hogy ez nem alapos tudás, nem tudomány, 'de mégis pennás embert csináltak belőle!

Mikor hazajött és megnősült, hát sógorságba keveredett csik-szentkirályi Esztergály Ignáccal, aztán a Kovács-család minden írományai rá-szállottak, mint írástudóra.

Bántotta is ez a dolog Esztergályt szörnyen, de ő nem tanult a katonaságnál!... Bosszujában egy alkalommal meglátott Ince Ignácnál a gependába feldugva egy nagy pecsétetes írást, hát nagy titokban ellopta. A kántor uramnál pedig kislabizálták, hogy az nem egyéb, mint a Kovács Miklós nagyváradi püspök atyjokfiának a Kovács-család részére hagyományozott fundációs levele

— latinul írva... Nagy summa! Kántor uram kiszámította, hogy négyes kamattal azóta száznyolcvanezer forintokra rugott fel, mely összeg a Kovács-családot illeti. Tehát a két Ignác sógort, kik szerencsések valának birni az utolsó két Kovács leányt feleségül. Így minden bizonynyal őket illeti... mást senkit!... Ez ki volt süteve.

Egy hét mulva nagy titokban eladának száz birkát Ignác sógorék, hogy utánna nézzenek az örökségnek. Tengelyen mentek Brassóig. Ott a pénzt beváltották tiszta szinaranyra... és itt megkezdődött a góbé észjárás. (Csak nem állithatunk be ezüst vagy rézpénzzel a szép örökség után! — jegyezte meg az egyik Ignác.)

Vonaton érkeztek Nagy-Váradra. Hanem ez nagy város!... Hogyan találunk rá a püspökre?... Lehet itt sokféle püspök!... még oláh püspök is!... Végre kifundálták, hogy tappéntattal járnak el. Ugy is csinálták.

Előbb megtudták az utcán, hogy melyik a róm. kath. templom. Oda bemenének, hát csakugyan az volt!... Annak a harangozójától megkérdezték, hogy hol lakik a kántor, a kántortól a papot, a paptól az esperest, az esperestől a kanonokot, a kanonoktól a püspököt! Így minden bizonynyal jó helyen jártak.

Hanem nem olyan könnyű dolog püspökkel beszélni! Először jelentkeznie kellett a titkári hivatalban. No, de a titkár még csak nem is püspök, minek okáért nem sokat teketóriáztak

vele... mégis csak el kellett mondani céljukat, a mit így pusztá szóra el sem hitt a titkár.

Hát erre csupa bosszúból előhuzta csik-csatószegei Ince Ignác a nagy pecsétetes levelet a fundációról. Hanem a kezeik közül ki nem adták volna a világ sűrű kincsiért. Ugy fogták a két szélét kétoldalról, mint a magyar címet az angyalok. Hadd lássa a tisztelendő titkár ur az igazságot, aztán pukkanjon meg tőle, mint a varas béka!...

Igy olvasta ki a tisztelendő titkár ur kellő távolból, miszerint néhai Kovács Miklós nagyváradi püspök Ő eminenciája — nyugodjék békével — halála előtt olyan fundációt tett a családjá részére, melynek kamataiból a Kovács fiuk taníttassanak.

— Ez az igaz! — bizonyítá csik-csatószegei Ince Ignác egy nagyot nyelvén utána nyomaték szempontjából.

— Kovács fiu nincs! tehát mienk a juss, mint a két Kovács leány igaz hűtes társaié — folytatta a másik.

— Ezért kell a püspökkel beszélni — szólt rá Ince Ignác.

— Csak a püspökkel tárgyalunk! dupláz reá Esztergály Ignác.

A titkár megvárta a két góbé egymást biztató versengését s azután tovább magyarázta a szorongatott nagy pecsétetes levél tartalmát.

— A Kovács-család leányságra jutván...

— Jutván... — kottyant utána Esztergály s meg akarta mutatni, hogy ő is tud, a miért nem írástudó!

— Fiakat nem taníttathatott...

— Tathatott!...

— Minek következtében alapító...

— Lapító...

— Hagyomány-levele szerint ötven évek elteltével, mint...

— Tével, mint...

— Mint haszonélvezetbe nem vett tőkét, más jótékony alapítványaival...

— Nyáival...

— Összeccsatolni, azaz felosztani végrendeli azok között arányosan.

Azt is megmagyarázta a tisztelendő titkár ur, hogy a kikötendő 50 év a mult hónapban lejárt, de a góbék nem akarták megérteni, hanem a püspökkel kívántak beszélni mindenáron.

A titkár engedett a kérelemnek s nem is a góbékat, de a püspököt vezett a két Ignác sógor elé.

No, akkor elhitték. Az eminenciás ur szépen elmagyarázta, sőt a nagy pecsétetes levelet is náluk hagyta megnyugvás okáért. Elbucsuztak a rezidenciából, hanem nem tudtak egyébről beszélni, úgy belefurta fejükbe magát az örökség. A mint a vasuti állomás felé ballagnak, meglát csik-csatószegi Ince Ignác egy cégtáblát. Egyik oldalon üveg, a másikon pohár és kisüti a közepére rajzolt betűkből nagy tudományosan a többit is.

*„Hó, megállj!
Itt a jó bor, itt igyál!”*

Azt mondja csik-szentkirályi Esztergály Ignác, hogy „ide mennénk bé sógor!” Hát béeregeltek és tovább számlálták a szép örökséget, éppen mintha megvolna. Ince Ignác pennára vette és nemsokára kibökte, hogy harminchatezer darab tizkoronás aranyat teszen ki a summa. Sőt a szemlélhetés okáért néhány aranyat lecsengetett a tizkoronások közül. És ittak a borból.

Az is tetszett a két góbénak, hogy nem is ők járultak a püspök elé, hanem az eminenciás urat citálták elibök... Ugy biz a...

A szomszéd asztal mellett lézengő zsidók figyelni kezdtek a nagy summákról beszélő székelyekre és elkezdték az atyafiakat csalogatni. Egymás között játszották: „itt a veres, hol a veres?”

Csik-szentkirályi Esztergály Ignác jó ideig nézte az ügyetlen játékosokat s a fejét könyökeire támasztva szipákolt a pipájából. No, de a vége mégis csak az lett, hogy beleszólt: ő tudja hol a veres!

Csak az első szóra vártak a zsidók. Nyomban körülvették a góbékat s kezdődött a játék — aranyban. A két Ignác sógor előbb szépen nyert, hanem később észrevették, hogy a zsidók csalnak és az aranyak mindenik kislájbi zsebéből elfogytak. Oda volt a száz birka ára...

Ekkor körülnéz csik-szentkirályi Esztergály Ignác s azt mondja a sógorának!

— Te konyé, én suhintok, te söpörj!

Hát úgy is lett. Esztergály végig suhintott hosszú góbé karjával, hatalmas öklével a három zsidó előtt, mire azok bekerültek az asztal alá s azalatt Ince Ignác besöpörte az aranyakat az asztalról a nadrág zsebébe. (De úgy meg találta nyomni a zsebet, hogy belyukadt és az aranyak lehullottak a csizma szárába.)

Valamivel később a rendőrség előtt állottak. Bepanaszolták a zsidókat, a kik megfosztották minden pénzüktől. Így került be a két Ignác sógor becsületes neve a rendőrség panaszkönyvébe. Ott diszelgett szépen, miként bemondották: csik-csatószezi Ince Ignác, csik-szentkirályi Esztergály Ignác. Pénzt nem találtak nálok. A zsidók benmaradtak, őket ideiglenes kihallgatásig elbocsájtották.

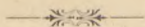
Míg a zsidókat kimosdatták betört véres orraikkal, azalatt a két Ignác sógor kinézett az állomás felé és elutaztak. Azt mondta Esztergály, hogy most van pénz, hát látogassák meg a Bánffy-Hunyadon lakó atyjokfiát is.

Ugy esett, hogy Bánffy-Hunyadon leszálltak s épen jókor, mert nyomukban volt a körözés... A nagyvárad rendőrség tisztába jött az ügygyel és köröztette a két góbét. Hanem a vasuton nyomuk veszett.

Így került a köröző-levelük Csik-Csatószegre

a bíróhoz, a ki közbe legyen mondva, épen a testvérét tartotta Esztergály Ignácnak. Sógorságban vala a körülzöttekkel.

Megcsóválta a fejét a rettenetes iratok láttára és ókumálni kezdett a mentségekre. Végre rákanyarította kacskaringós betűkkel, hogy: „*sem Csik-Csatószezen, sem Csik-Szentkirályon, sem Ince Ignác, sem Esztergály Ignác nincs és nem is lesz!*”

A kakasdi szőlő-karók.

— Góbéság. —

„Az országban nincs párja a kakasdi szőlőnek!” Ezt Kóródi Pétör bátyám mondotta nekem, mikor az őszön nála voltam szüreten. De ha százszor olyan híres volna a kakasdi szőlő, mégis híresebbek a a kakasdi szőlő-karók, a melyeknek szép históriájuk van.

Egy szép tavaszi napon bosszankodva jött le Kóródi Pétör bátyám az „Unomáj” szőlőhegy oldalán, s nem szünt meg mormogni, míg haza nem érkezett. De otthon sem azért hagyta el a mormogást, mintha hallgatni szándékozott volna, hanem, hogy kacskaringós, dicsőséges, csillagos mátereket kiáltva, bosszuságának keményebb szavakban adhasson kifejezést.

— Anyjuk! a pityókahámozgató nemjóját! baj van a hegybe!

— Nő, miért tűzelsz édes öregem nő? hiszen te már tul vagy a gyerekségen nő? mi baj nő?

— Lopják az én saját kezeimmal hegyezgetett szőlő-karóimat!

— Már azokért a semmi fadarabokért ilyen

tűzbe jöni nó?! Mintha nem volna több olyan a világon nó!

— De megfogom, meglesem a tolvajt!

— Ugy-ugy nó! meg kell lesni, de ne mérgeledjék édes emberem nó!

Ez annyiban maradt, mert az öreg Kóródi bátyám nem tudott utána lesni eredményenyl. Mindig elsöktek a szőlő-karós tolvajok, s a végén akár leste, akár nem leste, mégis ellopták felét, vagy talán még annál is többet az ökelme sajátkezüleg hegyezgetett szőlő-karóiból.

Nap-nap után bosszúsabb lett az öreg. Elpanaszolta fünek-fának, sógornak, komának, úgy, hogy hire járt a vidéken az ellopott kakasdi szőlő-karóknak. A hosszú lére eresztett panasznak pedig mindenkor egyforma volt a vége: *„de megfogom! világszájára akasztom! csuffá teszem azt a gazembert, akárki legyen!”*

Közbe legyen mondva, volt az én Kóródi Péter bátyámnak egy csinos, deli fia Dénes, kít a mult ősön, mikor hazajött a katonaságból, az egész falubeli anyósjelöltek szájai édesgetve csalogattak szerény házukhoz. S hogy annyi csábító hivogatásnak áldozatul mért nem esett? azt csak a jómódu birónak, Erneyi Están uramnak Birike leánya mondhatná meg.

De ő tagadja, titkolja, el nem mondaná az egész kakasdi szőlőhegyért!

Pedig szereti a Kóródi bátyám fiát. Hiszen mondotta is, mielőtt a Dénes apja, mint kérő nem.

járt a háznál. Azonban a biró uram másra számít! Valami *nemes* embert keres az ő egyetlen gyönyörűségének.

— Azért vagy az Ernyei biró uram leánya, hogy egy Kóródi Dénöst ötvenéves korodban is kapj! — ezt felelte leányának a biró, mikor Pétör bátyám kérésére megtagadta Birike kezét.

Kóródi Pétör nem bosszankodott ezért úgy, mint a szőlő-karók miatt. A biróval a legjobb barátságban maradt, s csak azt mondotta meg neki, hogy: „*Kár a czibrét* nyársra huzni, mert lefoly!*”

A nyargaló idő hamar elhozta a tavaszt, az egész vidékre nézve érdekes tavaszt, mikor Kóródi Pétör bátyám megfogja, világszájára köti a kaskadi szőlő-karós tolvajt. Sokan kérdezték a tervét a fogásnak, de az öreg csak hamisan vágott a szemeivel, mosolygott és rázta a fejét.

— Megfogom! ország szájára kötöm! világ csufjává teszem! — szokta mondani utána, s nem beszélt terveiről egy árva szócskát.

Elkészültek az öreg szőlő-karói rendre mind, de nem láthatta senkisé. Sőt a fia Dénes sem vala kivétel. Kizárta a szinből, mikor nem volt otthon. Munkálkodása alatt meg nem eresztette be. Így a Pétör bátyám szőlő-karói titokban készültek el, úgy, hogy majdnem vége felé járt munkájával mikor Pityóka Rózsi megleste.

* A czibre olyan kaszáslé-féle kanalizni való eledel, de hus nélkül.

Pityóka Rózsi pedig vala a biró uram zsellér kovácsának felesége, vallására nézve cigány, kit a buslakodó Erneyi Birike küldött kuldulva leskelődni Pétör bátyámhoz.

A leány terve szépen sikerült annyiban, hogy bár Pityóka Rózsit Pétör bátyám kikergette s megütötte, de késő volt.

— Minden jó volt, csak kirugott! — kezdé a cigányné elmondani a látottakat Birikének.

— Láttad Pétör bát?

— Még a fiát is.

— Mit csinált?

— A bajuszát pödörgette.

— Te bolond vagy Rózsi! az öregről beszélj.

— Ugy! . . . hát az öreg nem pödörheti a bajuszát, mert igen kevés van neki, alig néhány szál . . .

— Beszélj a dologról! mit csinált? tolvaj-fogót?

— Azt már csak a jó Isten tudja meg Pétör bá. — Nem láttam én semmiféle fogót. — Nem én! — Vakuljak meg, ha láttam.

— Te bolond vagy Rózsi! Jártál-e a színbe?

— Hát sze onnat rugott ki, vagy mi a fránya?!

— Mit készített? Mi volt a kezében? valami különös?

— Semmi, éppen semmi! No, vakuljak meg, ha láttam egyebet karóknál, meg egy fúrónál.

— Egyéb semmi? . . .

— Kárhozzam el, ha volt és mégis kirugott, a szemtelen!

— Ne kárhozz, te rossz lélek, hanem beszélj! különben nem kapod meg a két véka tisztabuzát,

— Az ki volt alkudva! Én elmondom, amit láttam, s a miért kirugtak — kapom a bért.

— Okosan beszélj! No kezdjed.

— Mikor a fejemet legelőbb bedugtam, hát éppen akkor furta ki Pétör bá egyik karó tetejét a furóval. Aztán borsószemet vett a kupából, aztán vett még egyet s beledobta a kifurt karó lyukába. Arról is gondoskodott, hogy ki ne essék. Hát egy kosárból, szép fekete földet gyömszölt reá. Nő, de ennél többet ha láttam, hát bolonduljak meg!

— Elég ügyetlen voltál! Ez semmit ér!

— De ha nem láthattam seholt a tolvajfogót?! azért a buza meg kell jöjjön, az ígéret szerint.

— Östve elviheted, de tud meg, hogy csupa ingyen kapod, szűrületkor légy itt.

— Bizonyosan eljövök. Aztán majd máskor többet szolgállok, hiszen az öreg nem tudott *jól* kirugni.

— A szádra vigyázz! Dénes megrak ha . . .

— Értem, értem! Hogy leskelódtünk? arról nem fog tudni.

Birike magára maradt, s gondolkozni kezdett a karók felett, míg végre rájött a tolvajfogóra, mit Kóródi bátyám még akkor is mély titoknak hitt . . .

A tavaszi szőlő-munkát leghamarabb Kóródi Pétör végezte be a faluban, s a helyett, hogy karóit őrizné — ott idogált csendesen a fogadó előtt.

— Hej Pétör, így nehezen fogod meg a szőlő-karó-tolvajt, szólt az arra járó bíró.

— Megkerül az magától. Csak várj. Hamarabb megkerül, mint a *te nemes ember vejed!*

A bíró elmosolyodott a célzáson, de hagyta beszélni a szegényembert. Pedig igaza volt, mert felénél többet elloptak a Pétör bátyám szőlő-karóiból még azon az éjszakán.

Igaz, hogy az öreg még a lopás hírére sem ijedett meg, csak mosolygott.

— Hiszen ezt vártam! — mondogatá, — de még várok valamit! s olyan sokatmondólag vágott reá a szemeivel.

Néhány nap mulva a mit várt, az is eljött s egy jó tavaszi zápor után háromszor mosolygóbb arccal ült ki a fogadó elé, fenn hirdetve az arra járóknak, hogy *tíz nap mulva kikerül a kakasdi szőlő-karós tolvaj!*

Csakugyan beállított tizedik napon Pétör bátyám a bíróhoz, hogy két esküdttel a szőlőbe kísérje, mert megvan a tolvaj. A bíró igen örvendett.

— Az esküdtek berándultak a törvényszékre, a városba valami tanuskodás végett, de azért ketten is kimehetünk. Hát megkerültek a kakasdi szőlő-karók? — kérdezte a bíró.

— Bizonyosan.

- Mikor jártál kinn a hegybe utoljára Pétör?
— Ma három hete.
— A fiad leste akkor?
— Nem. Annál jobb pásztorom volt.
— Ugyan ki?
— Az Isten.
— Csak nem beszélsz valami tréfát?
— Ez igaz valóság! Ha bíró vagy jere ki velem, hogy lásd meg a tolvajt, mert én mikor látom, akkor már kiálltok akár ki legyen — országra! világra!

A bíró kíváncsiságból — Péter bátyám boszszutól üzetve — gyorsan haladtak az „Unomáj” hegy felé. A nép a faluvégén várta őket. De, hogy hová lettek a kakasdi szőlő-karók? arról ez mai napig hallgat a krónika.

Sohasem beszéltek ki!

Azonban én, hogy bevégezhessem ezt a históriát, hát megsugom kedves olvasóm, de kijelentem, hogy törvény előtt mindent eltagadok! semmit sem tudok!! tanu nem leszek!!!

*

Pétör bátyám, amig kiérkeztek, elbeszélte a bírónak, hogy szőlő-karóit kifurta s borsót ültetett bele. Megnézték legelőbb az öreg megmaradt karóit. Mindeniknek ki volt zöldelve a teteje.

Aztán rendre járták, hogy hol kapják meg az ellopottakat? Már-már az utolsó táblák felé bolyongtak. Csak három volt hátra s a biróé.

Kóródi Pétör bátyám káromkodva, rikoltozta a veszett mátereket, mikor az utolsóból kijöttek. Még csak a biróé volt hátra.

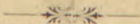
Nos? . . .

Ott kapták meg a kakasdi-szőlő karókat, de a biró mennyre-földre esküdözött, hogy nem tud róla.

Erneyi mentegődzött, de meg volt fogva. Pétör bátyám rikoltzott dühében, mikor közjök toppan Birike. Sirva kéri, hogy ne tegyék az ő nevét, becsületét a világ szájára, inkább a Marosba ugrik, vagy egyezzenek meg s legyen azé, a kit szeret, a Kóródi Dénesé, hiszen máshoz ugy se menne soha.

A két öreg összenézett s elnémultak. Erneyi Birikéből pedig csinos Kóródiné lett nemsokára, s bár később kiderült a két öreg között, hogy Birike lopatta el a szőlő-karókat az apja tudta nélkül — azért sohasem bánták meg.

Dénes később reá jött a Pityóka Rózsi körmeinek hosszú voltára, s arra is, hogy Rózsi volt a kakasdi szőlő-karós tolvaj, ezért szerencsésen kitelepíté a faluból a kovács családot. Ha ezt nem teszi, ugy a mai napig, sőt a világ végeig nem kerül ki ez a dolog, mert Pityóka Rózsi bosszúból egy félfertály pálinkáért mondotta el nekem a *kakasdi szőlő-karók* históriáját.

Csöndes óra.

— Góbéság. —

Mikor Csehédi József bátyám hat héttel az esküvő után lejött Rugonfalvára meglátogatni az új párt: az új asszony olyan magas ágyat vetett az apósának, hogy az öreg József bátyám *gerendát ért az orrával*.

S nem csufság volt ez a menyétől, hanem a jó módnak bemutatása. Hadd lássa az öreg, hogy nem semmire bocsájtotta ki a fiát a hetedik faluig! S hogy nemcsak a derékaljból vagyon bőven (a József bátyám ágyában kilenc volt egymáson), hanem daskálnak mindenben.

Tizenöt hold föld a Nagy-Küküllő mentén, szép benvaló kőházzal, melyen cserépfedél piroslik, s csak tekintetes Jeddy ur állhat ki olyan tornácra, mint Csehédi Mózsai az ifjú gazda. Két egészvágás szekér, tele istálló! A lábas kukoricakasznak még csak feléje se néztek! az a néhány szem hiányzik belőle, mit a csókák kiloptak a lécezés közül.

— Bizony, bizony jó móddal vagytok — dicsérgette a vén góbé a fiatal menyét.

— Nem halunk étlen édes apám uram.

— Hát én gondoltam, de bezzeg nem ennyit! Szépen van! Hát egymás között?

— Hej, haj! . . . — sóhajtott az új asszony.

— No, no! Csak nincs valami baj? — aggódott az öreg Csehédi Józsi.

— Hej, haj, . . . — sóhajtott ismét az új asszony, s a kontyán jót lökött a jobb kezével.

— No, de édes leányom! no, de édes menyem, ha én segíthetnék, hát, nó, — segitenék!

— Több kell ide annál apám uram — tört ki a menyecske.

— No, no! hiszen mindenetek van!?

— Minden! — folytató panaszosan az új asszony, — minden csupán egy csendes órám nincsen Mózsival! . . .

— Hadd el édes gyermekem, az is lesz! eljön az idejére.

De nem hagyta olyan könnyen a menyecske reá Csehédi József bátyámra, hanem sirni kezdett. Az öreg hallgatta, hallgatta, de jámbor fejével hamar beleunt, s ott hagyta az új asszonyt.

— Légy nyugodt leányom! szerzek én nektek csendes órát! . . .

*

Látogatása után a harmadik napon árverés volt Kadácson az öreg pap házánál. Sok minden régiség került elé a dobszónál, miket negyven évek alatt gyűjtött össze az Urnak öreg szolgája.

Csehédi József bátyám is lerándult a szom-

szédos Kadácsra, nem venni, hanem széttekinteni az ócska papi kurián, hol annyi szép időt élt a néhai ősz tiszteletes.

Amint ott áldogálna, — szemébe ötlík egy régiség, egy öreg óra, mely muzsikált még a jó időkben . . .

Fehér alabástrom oszlopocskára vala állítva, s a fekete alsó fiókja is szépen aranypántokkal körözve. Több mint tíz éve nem járt. Pihent csendesen . . .

Csehédi József bátyámnak valami bogár ütött a fejébe, s elhatározta, hogy megveszi ő azt a *csöndes órát* . . .

Nem is akadt más vevője az ócskaságnak. József bátyámra hagyták az első szónál. A jó kadácsiak pedig bámulták Csehédi Józsit, hogy minek veszi ő azt a régi órát, melyet soha még a köröszturi órás sem tudott megindítani?!

De megvette s olyan gondosan csomagolta be mikor hazafelé indult, mintha hazáig is jártatni akarná, pedig jól tudta, hogy tíz esztendő óta nem mozdult meg sem előre, sem hátra . . .

*

A következő napon aztán újra lerándult Rugonfalvára a fiatalokhoz. Két fekete csikóját fogta be az öreg kabalák (lovak) helyett. A kadácsi árve-résről hozott ócska órát pedig fölhelyezte a saroglyába, s úgy indult el a lépcsős szekérrel.

Tizenkettőre járt az idő, mikor megérkezett Rugonfalvára, hol eléje szaladt a kapuig a menyé.

— Hozta Isten édes apám uram! — kezdé kedveskedve, — milyen jókor jött! Hagyja a csikókat, majd kifogják. Jöjjön be! Éppen jókor jött.

— Hiszen én ugy tudnám, hogy közétek mindig jókor jövök? . . . — aztán magában morogva tette utána a vén góbé, hogy talán megéreztétek jóelőre a *csöndes óra* érkezését, mint a tyukok a görényszagot? . . .

— De soha ilyen jó időben! — folytatá a menyé — bevégeztük a cséplést. Böven eresztett a buza. Nehogy belebotorkázzék a kőlépcsőbe! . . .

— Nem, nem! De megállj csak. Vissza kell mennem szekeremhez. Rajta feledtem valamit! . . .

— Valamit? . . .

— Amire a legnagyobb szükségetek van! — tevé utána nyomatékosan az öreg.

— Vajjon mi lehet? . . . Nincs nekünk most szükségünk semmire! éppen semmire! . . .

Mig a fiatal asszonyka gondolkozott, addig Csehédi József bátyám sokat jelentő mosolygással emelte bé a gondosan csomagolt óráát. Éppen a parádés szobának a közepében helyezte föl az asztalra, s mire kigöngyölte, — beérkezett a fia is.

— Édes gyermekeim! — kezdé fontos képpel és ünnepélyes hangon, — panasztátok, hogy bár mindeneknek bőviben, még sincs egy *csöndes órátok*! Tehát én hoztam nektek egyet, azzal a

Kedv

kikötéssel, hogy megbecsüljétek, s csak akkor legyen zaj, háborúság közöttetek, mikor ez a csöndes óra megzavarná a csön... d... des... s... s... ss...

Az öreg megakadt a beszédben, mert csoda történt! A csöndes óra vidámon kezdett muzsikálni az asztalon, a mi teljesen megzavarta beszédjében Csehédi József bátyámat.

— Minden jó lélek dicsérje az Urat! . . . — mormogta az öreg.

— Mi baja van édes apám? — fordultak felé mindketten egyszerre.

— Semmi! . . . Éppen semmi édes gyermekeim. De ez az óra tiz álló esztendeig nem mozgott meg . . .

— S most ponpásan megy, vigan muzsikál: éppen nekünk való! — biztatta a fia.

— Ilyen vigan élünk mi is! — bizonyítá az új asszonyka.

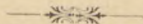
— Ugy-e?! . . . — bámult rájuk az öreg.

— Ugy bizony! mert a mióta Boricáné szomszédasszony összeveszett a menyével, s kikiabálták, hogy hazugság volt az én Mózsimról minden, mert nem is szerette az ő leányát soha! — hát azóta vagyon már nekünk is *csöndes óránk!* . . .

— Hát, . . . hát akkor éppen azért indult meg ez a csöndes óra! — kezdé helyrehozni zavartságát az öreg góbé, — mert finom óra, tudós óra! ez híres óra édes gyermekeim. A néhai tiszteletes uré volt Kadácson! . . .

Az ifjak mosolyogtak az öreg erőlködésén. A szekér rázkodásától megindult óra pedig járt egy pár napig, aztán megállott. De azért a fiatal pár vigsága, öröme, egyetértése nem szakadt meg többé, miként az ócska óra járása.

Igy sült volt fel Csehédi József bátyám az ő *csöndes órájával.*

Csócsó Csumi.

Nincs érdekesebb a székely cigánynál. Benne összpontosul a székely ember mulattató, de ártatlan furfangja és a cigány éles eszejárása. Már az életmódjában kidomborodik ez a tulajdonság. Legelőször is azt érdekes megjegyezni róla, hogy csak a falujában tűri a cigány elnevezést. Ahol nem ismerik: *tiszta csupa székely!* . . . Sőt mellett veri, olyan büszke a székelységére.

Ilyen eredeti cigány Csócsó Csumi. Körösztur vidékén, Gagyban lakik. A farsangot végig cimbalmozza, mint zenész. Jól játszik a Fáráo-ivadék, mert nagyra becsülik. Meghívják a faluján kívül a közeli falvakba: Énlakára, Csekefalvára, Etédre, de legszívesebben megy a Fejér-Nyikó mentére.

— Ott laknak az igazi székelyek! — dicséri Csumi. — A már fájin népség. Siménfala, Kuskadács, Nagy-Kadács! No, azok igazi székely faluk!

Rájöttem arra is, hogy miért előbbvalók a nyikómentiek Csumi előtt. Azért, mert azok a hegyen tul esnek és a távolság miatt nem ismerik közelebbről Csócsó Csumit. Emiatt aztán a titulus is magasabban kijár. Ott „*Csumi uram*”-nak szólítják. Ő pedig váltig székely embernek mond-

hatja magát. (De csak váltig, azaz vállig, mert az arca holdvilágnál is igen fekete volna székelynék.)

Mindamellett farsangon rövid ideig szerepel, mint székelý ember, hanem a tavasz közeledtével több jut az előléptető napokból. Mert nem marad otthon.

Magára ölti szépen kizsinórozott, fehér abaposztó nadrágját. Nyakába veti szürke condra (daróc) ujjassát, melyet három-ujj széles zöldszegély vesz körül. De ez még semmi. Hát a fekete lajbi vörös zsinórral istenesen kiteremtettéve és tele rakva apró gombokkal még ott is, ahol nem gombolnak vele?! . . . Egészben véve eredeti alak Csócsó Csumi. Magyar csizmájára sárgaréz patkót veret. Mikor aztán rendben a ruha, akkor országolni indulnak ketten, élete párjával, kedves Penzsijével.

De nehogy tévedésből azt gondolja valaki, hogy a székelý cimbalmos cigány zenélni jár az országban! Nem az! hanem pártolókat szerez a székelý iparnak. Igaz, hogy többet árt, mint használ, de a dicsőség sem kis Miska! . . .

Először is körüljárják a vidéket. Felszedik olcsó árban a székelý asszonyok szőtteseit. Szép készlet van minden faluban, hanem Csumiék csak a piacra való árut, az olcsót szeretik, mert azon fordul valami.

Törülközők darabja 7—8 krajcárért, hogy 12—15 lehessen adni. Asztaltakarók, asztalkendők, mind igazi székelý háziipar és nem drága, hogy

könnyen tulajdonak rajta. Ezeket mind hazahordják Csócsó Csumiék. Aztán egy szép, verőfényes tavaszi napon felkerekednek, mint a vándormadarak.

Megrakodnak, ki amennyit elbir a hátán és elindulnak nyugat felé. Harmadik napon már Marosvásárhelyen vannak a székely fővárosban. Járnak házról-házra. Gyűl a pénz. Fogy az áru.

De innen már Pestre ír Csócsó Csumi. Tudatja a pesti szőnyegszállító kereskedővel, hogy szerencsésen elindultak, hát küldjön egy rendelményt Kolozsvárra, a király-utcai szőnyegekbe. (Amelyek ugyan osztrák rongyok, de hiszen Kolozsvár sem Székelyföld! Jó az neki.) Ugy számít Csumi, hogy Kolozsvárig már mind elfogy a székely háziszőtt, aztán tovább az nem is való, mert úgy sem ismerik.

De vándorolni kell, kereskedni muszáj, ha megszokták, tehát jó lesz a csalánszőnyeg, mert azon többet lehet nyerni, mint a székely háziiparon. Aztán úgy sem tiltja azt senki, még a törvény sem, akkor pedig nem csalás.

A székely főváros tanácsa megdicséri Csumi uramat, a székely atyámfiat és láttamozza bizonyítványait s hogy jó ajánlatai legyenek az utra, arról is gondoskodik Csócsó Csumi.

Itt egy szót sem árul el a pesti csalánszőnyegekbe. Hűségesen eleget tesz hazafiúi kötelességének. Két-három hétig árulja a székely ipart. De amelyen nincs haszon, még hideg vizre való

sem marad! (Legalább azt így panaszolja Csumi, de én sem hiszem!)

Csak úgy vonza Csócsó Csumit a távolság, mint az ülve eltemetett törököt a mennyország. Amint távozik otthonától, a tekintély mindinkább emelkedik.

Gagyban a falujában: *Csumi cigány!* Keresztúron: *Csócsó Csumi!* Segesváron: *Csumi uram!* Vásárhelyen: *Székely atyámfia!* Kolozsváron: *már félig székely nemes ember* és Pesten a lófeő nagyapjáról vigan beszélhet. Bécsbe nem megy, de ott bizonyosan *székely rabonbán lenne!* . . .

Nemrégén Pesten találkoztam vele. Kérdem:

— Hol jársz Csócsó Csumi?

— Jaj, csókolom a kedves kezit instállom! Hogy van? Mit keres ebben a rengeteg nagy városban?

— Itt lakom én, Csumi.

— Mindétig itt marad, instálom?

— Már amíg lehet.

— Jaj, hogy nincs itt az én drága Penzsim! De megörülne az ismerősnek! No, de megmondom neki. Ő más utcában jár.

— Te Csumi! — szólok rá keményen, mert régóta vágytam egy székely cigányt lehordani a székely ipar bitangolásáért.

Csócsó Csumi reám néz. Alább hagy a találkozás örömeire használt mosolygásból és alázatosan szól:

— Parancsoljon, instálom . . .

— Ez a szőnyeg a pesti zsidóktól van! . . .

Csumi még inkább reám néz, de hallgat.

— Miért vesztek Pesten rongyot?! . . .

Csócsó Csumi hamar-hamar pillant vagy százat. Már ismerem, hogy ha sohasem is, de most igazán hazudik.

— Hát úgy van az, csókolom a kedves kezit, hogy most a pesti zsidó szedi a székelly házi-szöttest. Épen, mint a tollat régen . . .

— Ez pedig tiszta hazugság Csumi!

— Már akkor, instálom, a zsidó hazudik! . . .

Jót nevettem rajta.

Erre a cigánynak is megjött a kedve. Láttá, hogy nagyobb baj nem lesz belőle. Hozzá kezdett a beszédhez.

— Kedves urfi, csókolom a kedves kezit, *nehogy eláruljon, hogy cigányok vagyunk!* . . .

— Ne félj, Csumi! Nektek is élni kell.

— Már az igaz, csókolom a kedves kezit.

— Csak ne csalnátok a székelly ipart!

— Mit csináljunk? Hova legyünk, ha az a tolvaj kalendárium-csináló olyan kurtára szabja a farsangot. Nyárban nem kell muzsika a faluba.

— Jól beszélsz, Csumi.

— Ahogy érzem, instálom. De csókolom a kedves kezit, *nehogy elbeszélje . . .* hogy mi nem vagyunk *tiszta székellyek* (de ezt suttogva mondotta Csócsó Csumi és körütekintett elébb, hogy nem hallotta-e valaki), mert akkor vége a becsületnek! . . .

— Nem, nem! — nyugtattam meg a székelységére rátartó cigányt.

— A feleségem a Penzsi is csókolja a kedves kezét, de . . . nehogy elmondja! igazán nehogy elbeszélje, mert megöl a szégyen a büszkeségembe, ha maghallják, hogy Csócsó Csumi cimbalmos cigány Gagyan! . . . Akkor vége a székelý tekintélyemnek; . . .

Nagyot sóhajtott, amikor komolyan megigérttem. De meg is tartom szószerint. *El nem mondom, el sem beszélem, tőlem meg nem hallja senki!*

Csupán leírtam. És ha Csócsó Csumi kérdőre von, úgy igazolom magamat, mint ő, mikor a zsidóra fogta a hazugságot! Én a tollamra fogom! Szegény Csócsó Csumi! . . . Oda a székelý böcsület! . . .

A bus szittyá.

A tiszteletes ur arany szavai mindhiába hirdették a hazaszeretet nemes tanait a szószékről, azért a „bus szittyák” száma napról-napra szaporodott a vidéken.

Timár Dani volt a falu legelső „bus szittyája”. Ő hagyta el, mint kivándorló a csendes székelyfalu határát, hogy Oláhországban keressen új ott-hont, hol hirszerint kolbászból fonják a kertet és sódarral támogatják meg.

Azt a pár hold földjét haszonbérbe adta. A tornácos székely háznak pedig belécezte az ablakait, hogy mindenki láthassa messziről a telek árván maradását.

A tiszteletes ur csak beszéljen! mert az a kenyere, ha beszél! Azért Timár Dani mégis csak elindult Oláhország felé. Sőt gunyosan jegyezte meg, hogy még sárig arannyal fizeti ki a papi kuriát s kiteszi a tiszteles uramat az eklézsiából!!

Hogy ki bujtogatta fel a talpig becsületes székely gazdát? azt bizonyosan nem lehet tudni. Hanem hallatszott, hogy a szomszéd falusi oláh pópa beszélt neki sokat az oláhországi életéről. Ott volt élő példa a pópa falujában Toppancs Rebus!

Mikor szolgálni ment nem volt semmije, még csak tisztességes ruhája sem! és most? . . .

A rozszart szalmás ház helyébe piros cseréppel fedett, lépcsős kőházat épített, s ha vasárnap a templomba megyen: tiszta selyem ruha suhog utána, a milyen nálunk még a papnénak sincs! A nyakán arany medálum, az ujjain gyémántköves gyűrűk! No, hát kell még ennél több? rövid nyolc évi szolgálat után? . . .

Boldog élet van Oláhországban, csak a gyáva székely nem mer kezdeni semmihez! Itthon nyomorog, mikor minden nap egy aranyat kereshetne!! . . .

De, hogy valóban talál-e egy aranyat? azt nem mondotta meg az oláh pópa!! . . .

*

A gyöngye termés még hozzájárult a Timár Dani tervéhez. Fölpakolódott tehát. Két szép gyermekét, feleségét és a legszükségesebbeket magukkal vevé: elindultak Oláhországba . . .

*

Kilenc esztendeje, hogy semmi hír nem jött Timár Daniról, bár ő megígérte, hogy gondoskodni fog a szegény szomszédjairól is, amint egy jó helyet talált valamelyik számára. De késett a tudósítás.

Beszélték a faluban, hogy kutyamódon vagyon dolga, azért nem üzent. De azt is suttogták, hogy pompában él. Négy lóval, hintóval jár, azonban

a kevély ember irigylí betelepíteni a szegény sorsu szomszédjait! . . .

Igy telt el a kilencedik esztendő, s a tizediknek őszén csakugyan hazajött Timár Dani. Pompás kocsival, melyet szép fekete lovak vontak. Így állott meg a tízéve itt hagyott tornácos háza előtt. S mikor be akart nyitni az utca-ajtón, megakadt az *arany* óralánc a *fakilincsben* és leszakadt.

— Nem állhatja a fakilincs az arany láncot Dani szomszéd! — szólta az öreg Varga Están az érkezőhöz, s fölnyitotta az ajtót. Aztán látta, hogy az udvaron nőtt gaz és burjántól nem tud bemenni, hát segített Timár Daninak anélkül, hogy ő kérte volna.

Be akart hajtani Timár Dani, de a magas dudvának nem mentek neki a lovak.

— Még az állat sem szereti a gazt Dani szomszéd — mormogta ismét az öreg Varga Están. — Már csak a kaszával utat vágok kendnek az udvarába.

Át is hozta a kaszáját, s verejték gyöngyözött a homlokára, míg elkészült a szekérut a ház bejáratáig. Ott pedig eltörött a kaszája.

Timár Dani köszönés helyett egy aranyat nyomott az öreg markába, s hetyke lépésekkel ment a lovakat behajtani. Az állatok horkolva haladtak a tornác elé, hol az érkezőket lesegítette. Előbb a feleségét, majd a leányát. Majd a fiu ugrott le utoljára.

Be is léptek volna a szobába, de a rozsdás zárba bele se megy a kulcs. Timár uram kétszer megkísérti, s majd dühösen berugja az ajtót.

— Mért rongálá meg Dani szomszéd? . . . — rosszalta az öreg Varga Están.

— Van pénzem egy másikra! Ma pénz uralja a világot! Nekem van, hogy fizessek mindenért!! . . .

Az öreg Varga Están csendesen hallgatta végig a kérdést. Akart felelni reá, de elhallgatta egyelőre. Inkább áthivta a fiát: Jóskát, hogy egy kis tisztaságot csináljanak a szomszédnak.

Az udvart lekaszálták. A szobákat kisöpörték. A közben megérkezett málhás szekereket segítették lerakni. De nem feledte el Varga Están, hogy az érkezőknek jó ebédet készíttessen otthon az anyjukkal. Savanyu becsinált leveshez egy kövér rucát sütött meg másodiknak az öreg Vargáné. Hiszen olyan kedves szomszédjok volt Timár Dani, hogy még kis korukban egymásnak szánták volt a gyermekeket . . .

Östvére kelve, mikor nagyjában tisztába jöttek a berendezéssel: „nyugodalmas jócakát“ kívántak Varga Estánék.

— Megálljon csak! . . . szólt utánok parancsoló hangon Dani uram. Én fizetek! . . . Fáradásukért még két arany!!

Az öreg Varga Están végig nézett a gögős emberen, aztán előkereste az érkezésükkor kapott aranyat is, hogy együtt a hármat dobhassa a Timár Dani lábához.

— Én jó szomszédságból, jó szivességből jöttem Dani uram, azt pedig megköszönni szokták, mert megfizetni nem lehet!! — s odavágta a három aranyat. — Jere Jóska fiam! Adjon Isten jó-cakát!

Hazamentek.

— Majd megmutatom, hogy ki vagyok! — morgogta Timár Dani! — még a koldus is büszke akar lenni? . . .

*

Félesztendeig hánytavette magát, s mutogatta az aranyait Timár Dani. Azalatt belekötött mindenkibe. Épített, pörölt, vásárolt s nem tudta, hogy hová legyen? mit tegyen? A falusiak rendre meghajoltak a pénzes ember előtt csak Varga Están, a szegény szomszéd maradt a régi. Az utcán köszöntek, de a Timár portájára be nem lépett többé!

Egyik holdvilágos vasárnap östve gyors léptekkel érkezett haza Varga Jóska a szomszéd faluból, hol tánc volt.

— Hazajöttél édes fiam? — kérdezte az öreg Varga, de nem azért, mintha nem látná, hanem mivel igen korainak tartotta a hazajövetelt. Máskor éjjel után tért meg a fiu.

— Édes apó, lépjen ki az eresz alá. Valamit mondanék.

Az öreg székel szónélkül felkelt az ágyból. Magára vette a zekéjét, s kiléptek az ajtón.

— Mi baj Jóska fiam?

— Édes apó ne ijedjen meg, de baj van ...
A szomszéd faluban elfogták a zsandárok Toppances
Rebust ... Az ablak alatt hallgatóztam, s azt val-
lotta, hogy ... izé ...

— Mit vallott édes fiam? ...

— Hogy izé ... ez is benne volna ni! ...

— s ujjával a Dani szomszéd felé mutatott.

— Érette jönnek? ...

— A zsandárok még az éjjel, édes apó ...

— No, hát édes fiam csak menj be. Feküd-
jél le. Majd én elvégezem ... a dolgom!

— De ugy-e nem haragszol reá édes apó?

— Hát miért tartanék ránkort a szerencsét-
lenre?

— Csak úgy kérdeztem. Mert Kalári olyan jó
leány! segíts ha lehet rajtok édes apó!

Varga Jóska csendesen bejött a sötét szobába,
de nem feküdt le, hanem a Timárék felé nyíló
ablakban odadugta fejét a virágcserepek közé ...
Nézte-nézte a holdfénytől megvilágított szomszéd
házat ...

Az öreg Varga Están átlépett a boronakerité-
sen a tulsó udvarba. Majd a tornácba is fölment,
s csendesen megkopogtatta a hátsó ablakot, hol
Timár Dani szokott aludni.

— Dani szomszéd! ...

— Ki az? — hallatszott belülről.

— Én volnék. Jöjjön ki egy percre. De hamar.

— Kend az Varga Están?

— Én, én. Siessen. Egy kis baj van ...

— Jaj, Dani nehogy kimenj! — hallatszott a Timárné hangja, amint fölébredt.

— Ne féljen szomszéd asszony! — nyugtatta meg az öreg Varga Están, — mert tolvajt fogtam a tyukoknál. Meg is kötöztem s csak azért hívom a szomszédot, hogy elengedi-e?

— No látod, hogy nincs miért megijedni feleség! — szólt Timár Dani. Azonban mégis leakasztotta a kétsövényű fegyverét, s úgy jött ki a tornácra.

Hátra lépdelték a csür felé, s az istálló előtt Dani uram szólalt meg.

— Mi baj van Están szomszéd? . . .

— Ne ijedjen meg Dani szomszéd, de megse nehezteljen. Hát a Jóska fiam hazajöve a táncról, s hirül hozá, hogy Toppancs Rebust elfogták a zsandárok . . . El is vitték . . . Aztán kendre vallott a bestia! Hát amig ideje van, tegyen magáért . . . No, csak ezt akartam mondani. A zsandárok az uton jönnek. Van még egy jó fél-órája! . . .

— Varga Están! kend jó ember!

— Már tőlem kitelhetőleg Dani szomszéd.

— Egy kérésem volna . . .

— Meghallgatom.

— Gondozza a családomat! . . .

— Nem! azt nem tehetem!

— Kendnek olyan jó lelke van Están szomszéd! hát tegye meg!

— Magam elvállalnám, de fiam vagyon,

kendnek meg leánya! azok között nem tudok én pásztor lenni!

— Ne taszítsa el a gyermekemet Están szomszéd! . . . azoknak nem lesz atyjok! . . .

Varga Están egy forró könnycseppett érezett a kezén, melyet erősen megszorított Timár Dani.

— Ugy-e megteszi Varga szomszéd? . . . Ugy-e gondot visel a bujdosó szittyá árváira? . . .

— Nem bánom! — válaszolt az öreg valamivel később. — Az apa bűnéért ne szenvedjenek a gyermekei!

Elváltak egymástól, s még le sem feküdt otthon Varga Están, mikor egy tompa durranás rázta meg a levegőt. A félóra múlva oda érkező csendőrök Timár Danit a kertjében találták szíven löve.

— — — — —
Azután sokféle hír keringett, hogy talán egy bojárnet megölt volna, s abból gazdagodott meg . . . De nyíltan senkisémet merte kimondani. Annyi bizonyos, hogy a sokféle vásárlásban, s még többféle perlekedésben eluszott a Timár Dani vagyona. Az öreg Varga Están becsületesen elintézte mindenkivel a dolgokat és egy év múlva Varga Jóska vette el Kalárit a gazdagnak híresztelt, de kolduson maradt „bus szittyá” leányát.

Ez csakugyan góbéság.

A vásárhelyi öregebb tiszteletes urnak nagyon apadt a bora a pincéből, ha ivott — ha nem ivott! Kopogtatta a hordó oldalát, rázta a saját fejét, de csak nem birt rájönni a dolog nyitjára. Hiszen rajta kívül senki sem járt a borral...! Nekem is elpanaszolta szomorú állapotát egy alkalommal, mikor a szomoruság tanujelét — magát az öreg bort szintén eléem állította a cserép kancsóval. Igen jó iható szőlőnedvnek bizonyult, melyért kár, hogy apadási bajban szenved a hordója. De minden részvétem dacára ott maradtam — tovább a rendesnél.

Kettecskén beszélgettünk, idogáltunk hosszú ideig. Kettecskén mentünk le a pincébe újra tölteni a kancsót. A pap a csappal működött, én a gyertyát fogtam.

Amint a gyertyát tartom, valami nesz ütötte meg a fülemet, de nem szóllottam semmit. Feljöttünk a pincéből, a gyertyát átadva a tiszteletes urnak, mondok: egy percre hátramaradok, de megkapom az ajtót a holdvilágnál.

A pap bement. Én meghuztam magam az ajtófélfá mellett. Vártam csendesesen, nesz nélkül,

de hogy mit vártam? azt hiába kérdenék. Nem tudnám megmondani.

Amint állok, várok, újra hallom a neszt... Óvatosan rakosgatta lábait elébb-elébb valaki a pincelejárat felé. Lélegzetemet visszatartva összehúzódtam, míg elhaladt előttem az éjjeli járó, de nem egyedül! Ketten voltak.

— Te Ágnis, melyik fazakat hozod? — sugja az egyik.

— A korondi két kupást. Elég lesz az holnapra — felel halkan a másik, s úgy vonultak le a pincébe, mint valami árnyak.

Még várok egy keveset.

Visszajönnek.

A pince ajtójában hagyott kulccsal bezárják, s mellettem hátra vonulnak a konyha felé.

— Te Están, most te dugd el, mert holnap Rózsi nénédnél leszünk östve.

— De hová?

— A csürbe a felező seprű alá.

— Minden belehull.

— Várj. Oda adom az anyám vásárba járó tarisznyáját, azt a zöldpiros csikost. Takard be azzal.

Több szót már nem hallottam, de ennyi éppen elég volt arra, hogy az öregebb tiszteletes úr hordóját meggyógyítsam az apadási betegségtől.

Visszatérve nem akartam megzavarni a háziur kedélyét. Hallgattam és csendesesen idogáltunk tovább, de hogy hány óráig? most sem tudom.

Másnap délelőtt tíz órakor beállítottam a tiszteletes urhoz „jó reggelt“ kívánni. Csak úgy besompolyogtam az udvarra, hogy észre se vegyenek, s hátra lépdelve az udvaron előbb megpillantottam, hogy a csürben megvan-é a korondi fazék? Minden rendben vala. Ezt már szerettem.

— Jó reggelt édes tiszteletes barátom! — köszönték be.

— Jó reggelt! Isten hozott!

— Nem álmodtál valamit? mert igen örvendetes hírrel jövök.

— Nem álmodtam, de annál inkább örvendek. Ágneska! Ágneska! — kiáltott ki a cselédnek.

— Parancsol enstálom!

— Szólítsd be Estánt is.

— Itt vagyok enstálom! — s belépett a szolga szintén a parancsot meghallgatni.

— Ágneska leányom, reggelre jó hirt hoztak, hát egy kis kenyeret piríts, tudod ropogósra, aztán abból a jó zsirból bekened, meg egy kis sót reá! Te tudod, hogy kell!?

— Értem enstálom.

— Megállj Ágneska leányom, ne siess úgy, még mondok valamit.

— Te, barátom! — sugja felém a pap — ilyen jó cselédek nincsenek a városban! Hiszed?

— Lehet! de kérlek ne fáraszd magad. Nem olyan nagy az én örömhírem. Csak annyi, hogy kitaláltam a boros hordód baját!

— Ugye a hordó a hibás? Tudtam én, mert a cselédjeim hozzá nem nyulnak semmihez. Te — sugja ismét fülembe a tiszteletes ur, — ezek első gazdaember gyermekei a falujokban. Mindig neheztelek, ha rosszul vélekednek róluk.

— Están! Están!

Están csak úgy hegyezte a füleit örömeiben.

— Szaladj a pincébe, hozz fel abból a régi szilvóriumból, amelyet Udvarhelyszékről hoztak a rokonaim. Ágneska, te is szaladhatsz. Csak csináld, amit mondtam. No, meglátom milyen ügyesek vagytok!

A két cseléd elszaladt kétfelé. Egyik a pincébe, a másik a konyhába.

— Olyan cselédek vannak, hogy nem kell változtassak, amíg élek. De a boros hordó? Igen. Hát hol hibás a hordó?

— Ott hibás a te hordód tiszteletes barátom, mikor rajtad kívül másnak is enged a csapján!...

— S ki lenne az a más? ... Bejárók, szomszéd, cseléd? ...

— A te két szorgalmatosod.

— Ah, az nem lehet. Olyat gondolni! Ismerem apjukat, anyjukat...?! De ki bizonyítja be?!!

— No, hát akkor megmutatom, hogy ők bevallják! — törtem ki a tiszteletes barátom tülbuzgó védelme miatt. Adj egy játszó kártyát, s megvetem rajta.

— Bolond beszéd! ...

— Én tudom, amit tudok. Add elő a kár-

tyát! Mire jól összezavartam a kártyát: a két cseléd beérkezett a szobába.

— Megálljatok egy percre! — szólítám meg őket — mert most ki kell derülni a borapadásnak. A két cseléd a rossznak legkisebb sejtelve nélkül megállt.

— Emelj tiszteletes barátom, te a hordót személyesited. Lássuk, a hordó lopja-e a bort?

A pap emelt. A kártyákat szétraktam s nagytudományos képet formálva kifundáltam, hogy: a kártya nem mondja, hogy a hordó lopná a bort! Pedig a kártya mindig igazat mond.

A kártya igazmondását a cselédek is helyben hagyták. Ekkor a szolgálhoz fordultam:

— Emelj Están!

— Előbb Ágneska emeljen, mert ő a nőszemély — szabódék a szolgál.

— Hát emelj Ágneska.

— Jaj, én nem emelek enstálom, mert én nem jártam a hordónál soha, hanem Están vót borforgatni. Ő emeljen.

— Jól van no — szólt a legény, de nem éppen félelem nélkül emelte meg az igazmondó kártyát.

— Te már egy kicsit kóstoltál bele — szólék a kártyát kirakva.

— Igen, mikor a bort forgattuk, — segített a legény helyett felelni a tiszteletes — de máskor az én cselédjeim, ha mind aranyrá változna, még ugye nyulnának semmihez.

— Nem bizony, enstálom! — tanuskodának mind a ketten.

— Emelj Ágneskà!

A szolgáló emelt, de a kezei reszkettek, amint észrevettem.

— Itt már nagyobb a zavar — kezdém jövendölésemet a kiterített kártyákra nézve. — Te Ágneska többször jártál a boros hordóhoz.

— Én sohasem, enstálom!...

— A kártya ezt mutatja. Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét — számlálám az igazat beszélő lapokat rendre. — Még azt is mutatja, hogy másodmagaddal jársz le bort felhozni.

— Törjék el a kezem, ha igaz enstálom! Hiszen, ha kell nekem, akkor kérek hazulról, mert elég van. Nem szorulok a lopásra.

— Barátom, engedj meg! Fejezzük be a dolgot. Az a kártya bolondot beszél! — tört ki erőlyesen a pap.

— Bolond, vagy nem bolond!? az nekem mindegy. Én elmondom, amit itt látok. Azt mutatja... egy, kettő, három... hogy tegnap östve hoztak utoljára... négy, öt, hat, hét... látod? egy korondi fazékba lett kiengedve. De a többif is megmondom.

A leány és legény esküdöztek mennyre, földre és mindenre, ami szent, a tiszteletes barátom türelme úgy megfogyott az ártatlanok védelme miatt irántam, hogy azon a ponton állottam, miszerint kirug!... Mert szavaival már többször emlité.

— A kártya azt mondja! — kiálték én har-
sány hangon, — hogy a bor még most is a ko-
rondi fazékban van. De el van dugva a csürbe!
Egy, kettő, három! — betakarva egy zöldcsikos
tarisznával! — négy, öt, hat, hét — a felező
seprű alatt! No, hát ha a kártyának nincs igaza,
akkor rugj ki édes tiszteletes barátom, de most
gyerünk a csürbe!

Mikor aztán mindent megkaptunk, felező-
seprűt, zöldcsikos tarisznát, korondi fazekat és
bort, akkor az én tiszteles barátom elkezdte hívni
a legtávolibb szenteket segítségül. hogy őt erről
felvilágosítsák.

— Ne kérd azokat, mert igen messze van-
nak! — mondok neki — hanem jere be a szo-
bába. A kártya mindent megmond.

— Están! Fogd azt a fazék bort. Ágneska!
vedd azt a csikos tarisznát. No, induljunk be.

— Ne busulj! — biztatám a szomoru menet
alatt a papot — a kártya mindent elmond szó-
ról-szóra, csak olvasni kell tudni.

A két cseléd nagyot sóhajtott előttünk, s azt
hiszem gondolták is, hogy ha most a nyakam
megszakadna, de jó volna!... de nem szóllottak.

Mikor beértünk az asztal mellé, lerakattam a
büntárgyakat az asztalra és hozzáláttam a mun-
kához.

— Emelj Ágneska leányom!

— Jaj, jaj! nem emelek enstálom! száradjon
el minden körmöm, ha többet emelek.

— De emelj, mert a kártya ugyis megmond mindent.

— Inkább elmondom, de nem emelek.

— Beszélj hát leányom.

— A mult ősön a nagy kakas-pulykát nem a róka vitte el. Én küldöttem haza.

— No, ugy látod! a kártya ugyis megmondta volna. Emelj Están!

— Nem én enstálom! Inkább akasszanak fel a lábamnál fogva, de még sem emelek.

— Akkor emelek és beszélek én.

— Jaj, csak a kártyát tegye le enstálom! Hogy forduljon meg a sirjában, aki föltálalta. Inkább beszélek.

— Az már más. Hát beszélj, ha akarsz, mert hanem, én sokkal többet mondok.

— A zsák buzát a tornácból én vittem volt el a tavaszon enstálom, s abból vettem az uj harisnyát meg az Ágneska hajába pántlikát.

— Ez is jól van! — Emelj Ágneska!

— Jaj, jaj! csak azt a kártyát vigyék ki enstálom a házból, mert én félek tőle.

— Ne félj, nem harap, csak emelj!

— Jaj, enstálom, mindjárt kiráz a hideg tőle, vigye ki, mert mindent elmondok!

Dehogy vittem, amig meg nem tudtam mindent. A füstölt sonkát együtt lakmározták föl, s került ott elé: töltött liba, rucza, kappan, kalács, kupa borecet, véka alma, szál kolbász meg utoljára egy ezüst kanál is.

Később elmondtam az én tiszteletes barátomnak az én kártyatudományom mibenlétét. Ő emlékül megtartotta a zöldcsikos zsákot, s azóta csak az a zsákja van abból a hires faluból. Hanem nekem zajos napjaim következtek. A városnak minden kárvallottja szaladt hozzám könnyörögve-rimánkodva, hogy *én értek hozzá, mint senki más a nagyvilágon — hát inkább megfizeti, csak vessem meg a kártyán.* S nem vala nyugtom. Addig kinoztak érette, míg toll alá került ez a kártyavetős história.

A krónikás.

(Karatnai mese.)

Hol volt, hol nem volt... azaz, hogy hát magam voltam, mint vándor poéta legelső vándorutamon.

Bajos minden kezdés! még a vándorlás is. A zápor csak négyszer áztatott meg a mai napon, de föl sem vettem, hanem megénekeltem csengő rimekben.

Pompás időcske mondhatom,
(supa csavaró viz vagyok.
Foly rajtam s torkom kinjai
Mégis istentelen nagyok.

Kivirágzik, *kinő minden*,
Kizöldülnek erdők, hegyek.
Csak ruhámból ne nőjjen ki...
Mert nincs amivel mást vegyek.

Nevettem egyet a záporon s az tovább állott bosszúságában.

Megkondult az estharang, mikor beérkeztem a faluba.

Hová menjek hálni?... Leültem egy elhagyottforma ház elé a pletyka-padra, melyen a vén anyókák vasárnapokon órákig terécselnek egyről-másról s vártam, hogy mi lesz velem?

Az előttem elhaladó munkások nagyokat köszöntek s én fogadtam, mint egy vicispán. És ha elhaladtak, a markomba nevettem. (Szegény ember neveti a nyomoruságát.)

Már sötétedni kezdett, mikor kijött a háziasszony a kapun. Szerencsés jóestét kívánt a nyájas néni s megkérdezte, hogy mi járatban vagytok? Nem térek-e be hozzájuk éjszakára?

— Köszönöm édes nénikém. Én krónikás vagyok, de nem ismerek itt senkit a faluban.

— Hozta az Isten! Ugy-e nem haragszik meg, ha bevezetem szerény hajlékunkba?

— Vezesd be! vezesd be! — szólt ki az ablakon biztatólag a gazda. Az anyóka karonfogott s bevitt, mint egy menyasszonyt.

— Hová való? Hová tart? — Volt száz meg száz kérdésük a jó embereknek. Leakasztották a tarisznyát nyakamból s leültettek az asztal mellé. Szívesen látjuk! Tartson velünk! Tőlünk ma el ne menjen! (De hiszen ez még eszemágában sincs! — gondolám.)

— Ez itt az öregem Lőrinc János, ez a fiam Jóska, ez pedig a Jucika leányom. Oda siettem kezét szorítani mindenikkel rendre.

Azután meg engemet nevezett meg a néni. — Ez a fiatal ur egy „krónika író.”

A jámbor emberek csak úgy tisztelegtek, hajlongottak előttem.

— Hát a becsületes neve? — kérde az öreg. Megmondottam. Ő mindjárt emlékezett az én

nevemre, hogy hallott még valami, az enyémhez hasonló nevű családnevekről, akik itt meg itt, úgy meg úgy... S amíg beszélgettünk, olyan sürgős-forgás volt a házban, mintha lakodalomra készülnének.

Egyszer csak elé állit a néni nagy savanyu képpel.

— Édes öregem, kend tett-e sót a paszulykába?

— Én igen. Hát te anyjukom?

— Én is igen. Hát te Jóska fiam?

— Én is igen. Hát te Jucika?

— Én is igen.

— No akkor jól állunk lelkem krónikás uram. De az Istenre kérem, nehogy felirja ezt a krónikák közé, hogy rólunk még valami paszulykás istóriát beszéljenek a faluban! Fuss ide, fuss oda, tedd ide, tedd oda, higgye el lelkem krónikás uram, hogy a szegény embernek annyi baja van, hogy nem csoda, ha megbolondul tőle.

— De édes néni, hiszen szeretem én a paszulyt elsózva is.

— Van itt lelkem egyéb is, csak ma egy kis meleg étellel akartam szolgálni. Van itt fekete puliszka felfőzött bivaltejjel vagy túróval. Aztán friss, édes ordám, olyan édes mint a méz. Akár lágy cipó, mert épen ma sütötte a Jucika leányom. Vagy ha szereti a szilvaizes lepényt? Az is még meleg. Csak nehogy beirjon minket a krónikába édes lelkem krónikás uram!

Fölraktak az asztalra mindent, amivel csak

kedveskedhettek, de mekkorát néztek a jó emberek, mikor én nem akartam megízlelni semmit.

— Hát ebből? Vagy abból? . . .

— Ne nehezteljenek rám, de én először imádkozni szoktam!

Mindnyájan összetették kezeiket, míg elmondtam szokott imámat lassan, csendesen, ők pedig utánnam mondták. Azt hittem egy templomban vagyok, mikor végig tekinték ezeken a szivből imádkozó, tisztaelkű embereken.

Alig végeztem el, a nyakamba borult a néni.

— Ugye nem haragszik, hogy nem imádkoztunk előbb? Mert azt hittük, hogy ez terhére lesz a krónikás urnak.

— De imádkozni kell ám mindenkinek!

Zamatos beszélgetés között folyt le az izletes vacsora. Megkóstoltam a négyszer megszózott paszulyt is, de valóban igazuk vala, mert ki volt elégítve só dolgában.

Beszéltem, beszéltem, de sokkal többet mondtott a néni, mint én. Mikor már lepihentünk, még a sötétben is egyre mondotta a szebbnél-szebb históriákat, amik történtek, s amiket hallott valamikor, réges-régen . . .

*

„Egyszer volt, hol nem volt, volt egy vándor krónika író. Nem volt egyebe a krónikás könyvénél meg a becsületénél. Mikor beérkezett a falunkba, legelőször is a paphoz szállott meg s

nyomban beleszeretett a pap legszebbik leányába, Ilonkába.

Tíz hétig volt a pap házában úgy, hogy elment egy-két napra s megint visszajött.

Akkor tájt azt beszéltek a faluban, hogy lelkeiket összehuzta valami a fiataloknak.

De nemcsak a krónikás volt így ezzel a huzavonával, hanem megmaszlagosodott az egész falu a krónikás szívet repesztő istóriáitól, amiket kézről-kézre, szájról-szájra adtak egymás között az ifjak.

Csak azon vették észre, hogy a tél beálltával minden leányt férjhez vittek a faluból. Akinek nem jutott legény itthon, azt a szomszéd falvakba vitték menyasszynak.

Karácsony éjszakájára virradólag a szép papleány is eltűnt a krónikással, s nem maradt több leány az egész faluban. Az volt az utolsó. Az ősz pap, ki csak mindig tudományos dolgokról beszélt az ifjuval, nem gondolta, hogy az még szerelmes verseket is tudjon faragni.

Mikor megtörtént az eset, az öreg lelkész tépdelni kezdé ősz haját, s másnap mikor templomba ment, már egészen kopaszra tépte a fejét.

Soha-soha olyan prédikációt nem hallottak az emberek, melyet az ősz pap azon a karácsonyi szent ünnepeken mondott.

Átok mellett hagyta a falu népére, hogy minden évben tartson száz hajadont, azokon kívül,

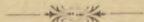
akik férjhez mennek. „Az ifjuság virágja az emberiség renetegjének, az erdő pedig pusztá, kopár a virágok nélkül. Kárhozott legyen, aki át-hágja szavaim határát.“

Ezeket mondá az ősz pap, s meghalt a szó-székből.

Hogy merre jár a krónikás a szép papleány-nyal, arról nem hallott senki sem, de a pap átkától félve, azután minden évben száz hajadon marad pártában a faluban, s csak akkor mennek férjhez, ha már helyeikben mások nőnek.“

Még mind mondta-mondta krónikás regéjét a néni, hogy mentek-mendegéltek, nekem pedig lecsukódtak szemeim és álmodtam, mintha láttam volna a pap szép leányát, Ilonkát.

Fülembe még egyszer hallatszott az anyóka meséje: egyszer volt, hol nem volt egy vándor krónikás . . .

Bus hangok a multból.

Gibraltárnál két bujdosó csoport vett bucsut egymástól. Kossuth kíséreevel a ködös Anglia felé irányítá vitorláit, míg gróf Bethlen Gergely, Berzencey László s többen a menekült hazafiak közül Amerika szabad földjének tartottak.

New-Yorkban lelkesedéssel fogadták a magyar szabadságharc bajnokait. Az igaz rokonszenv társaságban, utcán, mindenütt kitüntette, zajos ünnepeltetésben részesítette a bujdosó magyarokat. Daliás alakjok megjelenése a járdákon csoportosulást idézett elő s fölhangozott minden oldalról az ujjongás.

A szabad állam hölgyei némes versenyre keltek a társaságokban, hová nemcsak meghívták menekültjeinket, de legtöbbször tiszteletükre rendeztek estélyeket. Ezen estélyek egyik legfényesebbje az volt, melyet a köztársasági elnökné, vagy miként a bujdosók szokták beszédjük alatt kiejteni — a prezidensné adott.

A ragyogó fényárban magyar trikolor szinei ékeskedtek több helyen a terem falain, s a fejedelmi pompával öltözött hölgyek mindenikén megtalálta magyarhon bujdosó fia édes hazájának

egy kicsike jelvényét, melyre feldobogott a szabadság bajnokainak reményt sóvárgó szive. A lelkes hölgyek közül — kik mindnyájan az ittlévő magyarok felvidítésán fáradoztak — térjünk mindjárt az estély rendezőjéhez, a prezidensnéhez.

Jóságos arcán meglegedés van a nem remélt siker felett, mert vidámaknak láthatja közelében egy gyászoló nemzet fiait. Szemeiből örömsugár ragyog szét. Körülhordozza fürkészve tekintetét a teremben. Percekig tart a lelki gyönyör, míg végre egy alakon pihennek meg szemei.

Magas, barna férfi áll a terem egyik ajtójánál. Szemei nem vidulnak föl az itt pompázó fény és jókedvtől. Csak oda bámul a terem padlójára merőn, szomoruan. Majd visszalép az oldal-szobába, s nagyot sóhajtvá asztalhoz ül. Elsimitja homlokának sötét redőit, de hasztalan!... Ujra meg újra visszagyül a sötét árny, s a hontalan bujdosó magával küzdve kezébe rejtí arcát.

A prezidensné mellett épen gróf Bethlen Gergely állott, kinek szintén nem került el figyelmét jó barátjának, honfitársának lehangolt-sága, de lehetőleg igyekezett onnan elterelni az urhölgy tekintetét.

Hiába! A prezidensné nemsokára kérdéssel fordult a kedélyesen és lekötő vonzalommal társalgó grófhöz:

— Miért olyan lehangoltak estélyemen a honfitársai?

— Nincs közöttünk most szomorú asszonyom.

Ha méltóztat körültekinteni, minden magyarnak hálás öröm sugárzik arcáról.

— Csak egy nem! — jegyzé meg a prezidensné.

— Ki lehet az! — és kérdése után körültekintett a teremben gróf Bethlen Gergely, mintha keresné, mintha nem látta volna a mellékszobába visszavonult honfitársát.

— Nem itt, — jegyzé meg az urhölgy, — hanem ott az oldalszobában. Látja azt a küzködő alakot? . . .

— Berzencey Laci?! . . . a székely!? . . .

— Óhajtanám, hogy vigasztalja, vagy legalább kísértse meg vigasztalni . . .

Gróf Bethlen Gergely meghajolt a prezidensné előtt s nemsokára Berzencey mellett találjuk. Azonban a székely testvér, a bujdosó barát egy pillanatra igyekezett eltakarni érzelmeit.

— Itt vagy testvér? — kérdezte az oda érkező Bethlentől és fölállott.

— Jöttem, hogy vigasztaljalak Laci. Térj magadhoz. A bujdosóknak egyik legszebb napjuk van ma, amilyent még csak remélni sem mertünk! . . .

— Igen, a remény . . .

— E szabad hazának lakói felénk fordíták biztató tekintetüket, rajtunk csüng valamennyi, hogy vigasztaljon. És a siker?! . . . A prezidensné estélyt ad a bujdosó magyaroknak! A lelkesedés, melylyel fogadfatunk, páratlan! — folytatá gróf Bethlen szenvedélylyel.

— A siker szép, de . . .

— De? ... — vágott szemébe gróf Bethlen — fogadjunk, hogy te ma még táncolsz Laci!

— Nem! Berzencey Laci nem fog táncolni!... — és ezt oly határozottan mondá, hogy Bethlen megdöbbsent rajta.

— Majd meglátjuk Laci! majd meglátjuk! hanem addig, kérlek légy vidámabb valamivel!... a prezidensné estélyén!... — tette utána nyomatékosan.

Aztán nemsokára eltűnt a zajos csoportok között. Most itt, majd amott lehetett látni ismert alakját, mint egy csodálva, rajongva tisztelt elsőségét a vesztett szabadság daliáinak. Azonban negyedóra múlva ismét a buslakodó Berzencey mellett találjuk, aki elvonulva maradt a mellékszobában.

— Berzencey László! — szólítá hangosan, amint belépett hozzá — a prezidensné hivat!!

Mint akit elmerengéséből az ég haragos dörgeése vert fel, úgy emelte szomorú arcát a világosság felé Berzencey. Fölemelkedett, s fejét a székek sarkainak büszkeségével magasan tartva jött a prezidensné elé.

— Parancsolt asszonyom! Itt vagyok, — s az ő utánózhatlan szittya modorával hajtotta meg magát, melyben tisztelet, dac, hódolat, kihívás, szeretet és büszkeség van.

— Az első négyesre nincs táncosom — szólt a prezidensné, s gyöngéd főhajtással adta tudtára óhaját.

A körül álló hontalan magyarok szive nagyot dobbant az örömtől. Ez a megtiszteltetés egy bujdosó honfira? . . . Ez a nem remélt kegy mindenkit meglepett, s szorongó szívvel várták a Berzencey elfogadó és a kitüntetést megköszönő szavait.

Mint villámlás után: csend következik, hogy annál erősebben, annál hatalmasabban dördüljön rá az ég; a prezidensné szavait is, amelyek a remény sugarainak fényét hinték a bujdosók szívére, — csak másodpercek után követte a válasz.

Előbb csendesen és mélyen hallatszottak a Berzencey László szavai, mint a szikláról lezuhanó kődarab, hogy a pillanatokkal erősödve, végül megrázhassa hatalmassá fejlődött erejével a körülállókat.

— Asszonyom! Tudom, hogy nem engem, nem személyemet érte ez a kitüntetés. Ez egy olyan kegy, mely csak nemzetet érhet, de . . .

És itt egy pillanatra megállott. Mindenki visszafojtott lélekzettel várt a beszélőre tekintve, annak szemeiből lesve lelkes szavait.

— Bocsásson meg asszonyom, — folytatá kérvőleg a prezidensnére tekintve Berzencey, — táncolhat-e a magyar menekült, kinek hazája feldulva, elveszve van? . . . ki elhagyta honát, mint bujdosó, s ha visszatekintett drága szülőföldjének hatáiról, ott égő falvak, romba döntött városokban haldokló nemzetét hagyta hátra? . . . Vigad-

hatunk-e itt, mikor a legkedvesebbjeink, a drága nő, és gyermekeink jajkiáltása cseng fülünkben? ... Az otthon maradt bajtársak vére patakzik az ármány kegyetlen palósa alatt ... Öreg szülénket börtönben kinozzák, hogy nem adhatnak elő minket, akik menekültünk ... Otthon egy feldult országban vérző hazátlanok!! ... Itt a tengeren túl a bujdosó hontalanok ... szívéből kérdezem asszonyom, hogy táncolhat-e a magyar emigráns? ...

A beszélőnek könyek toltak szemébe ... A hontalan bujdosó keserű könnyei voltak azok, s amint föltekintett a prezidensnére, két csillogó drága gyémántcsepp ragyogott arcán, de nem törülte le, hanem meghatottan nyujtotta kezét Berzenceynek:

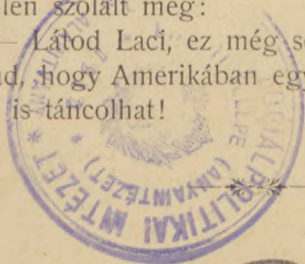
— Büszke lehet az a nemzet, melynek ilyen fiai vannak!

*

Félóra mulva egy oldalszobában találkozott a két jó barát: Berzencey László és gróf Bethlen Gergely.

Szomoruan néztek előbb egymásra, aztán gróf Bethlen szólalt meg:

— Látnod Laci, ez még sem járja! te azt csináltad, hogy Amerikában egy tisztességes magyar nem is táncolhat!

TARTALOM.

	Oldal
Előszó.	
Tury Biri	7
Az akasztott ember kötele	13
Pali bácsi	18
Marci	24
Leveles góbék	30
Pali bácsi mulat	36
Az oszlopos óra	42
A pecsenyekomiszárus	48
Pali bácsi dolgozik	54
Az utmutató fa	61
A petróleum király	69
Hogy terem a székely tánc szó?	75
A vén dörgető	82
Egy örmény, meg egy góbé	89
A góbé	95
Ignác sógorék	100
A kakasdi szőlőkarók	108
A csöndes óra	116
Csócsó Csumi	122
A bús szittya	128
Ez csakugyan góbéság	136
A krónikás	145
Bús hangok a multból	151

E

=

-

Kö

=

2

vel

elv

-

Gy

=

3

tis

ke

va

Ro

ily

-

P

=

6

e

e

r

-

A

3

1

EREDETI SZÉKELY MŰVEK

== PÉTERFY TAMÁS MUNKÁI ==

Közös sors

Ára
2 korona

Eredeti székely regény. A Székelyföld természeti szépségeit, népeletét tárja elénk e regény egy család szomorú történetével. A serdülő ifjuság éppen oly élvezettel olvashatja, mint a fe nőttek.

Szittyá dalok

Ára
1 kor. 20 fil.

Székely népies zamattal megírt dalszövegek és versek. E népdalok érdekességét az adja, hogy benne a székely furfang, vagyis góbéság találóan jut kifejezésre. Zeneszerzőknek igen becses.

Gyászkirály

Ára
3 korona

Az erdélyi részeken szabadságharcunk alatt lefolyt oláh vérengzések kuttije: Janku Ávrám volt kit a *«havasok királya»* címmel tisztelték meg akkor. E regény keretében egy szinte hihetetlen tény van megírva: Janku, mint idealista! *Rákosi* Jenő azt mondotta róla, hogy ilyen idealizmust rég nem olvastam! — és megvette, kiadta e regényt.

Kis-Székely pusztulása

Második kiadás
Ára
füzve 1 kor.
kötve 2 kor.
igen alkalmas, hazafias olvasmány.
24 szép képpel díszítve.

Érdekes regény a magyar szabadságharc idejéből. Péterfy összes művei között alig találunk érdekesebbet, főleg a fiatalság részére.

Petőfi regék

Ára
60 fillér

A nép ajkán a szabadság dalnokáról szájról-szájra szálló különös mesék és regék gyűjteménye. Mert hiszen a Petőfi eltűnése oly csodás, oly szép, hogy egész mondanakör kereng róla. Főleg a fiatalok ifjuságnak igen kedves olvasmány.

Góbéságok

Ára
2 korona

Kacagtató székely históriák és elbeszélések. Sok jóízű história esik meg a székely góbék között, hadd kacagjon rajta a magyar! Aki egy-két órát nevetni óhajt a székelyek kacskaringós észjárásán, az nagy élvezettel lapozgat e könyvben.

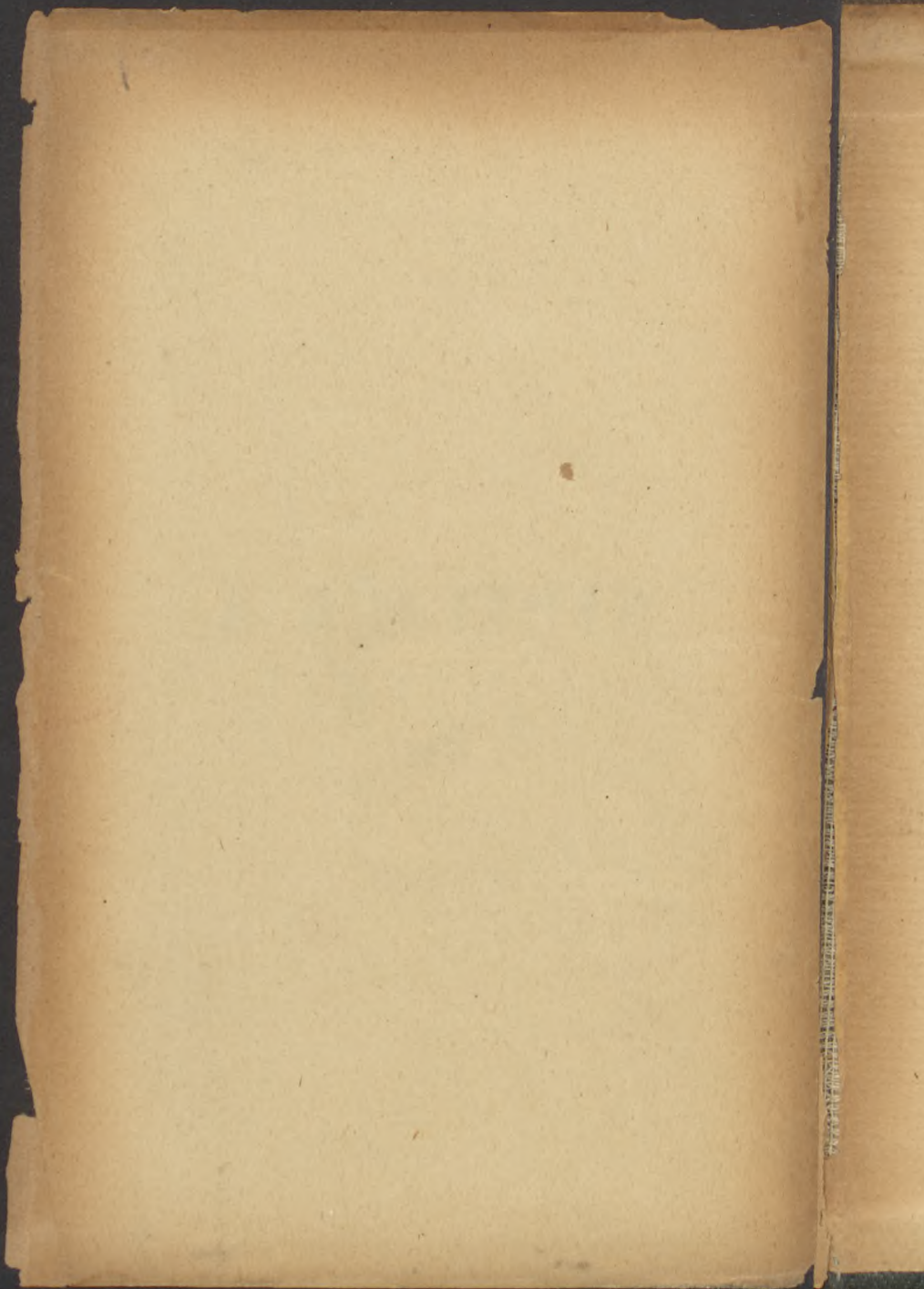
Az ár előleges beküldése esetén az itt felsorolt műveket postadíjmentesen küldi meg
PÉTERFY TAMÁS, Budapest, IX., Köztelek

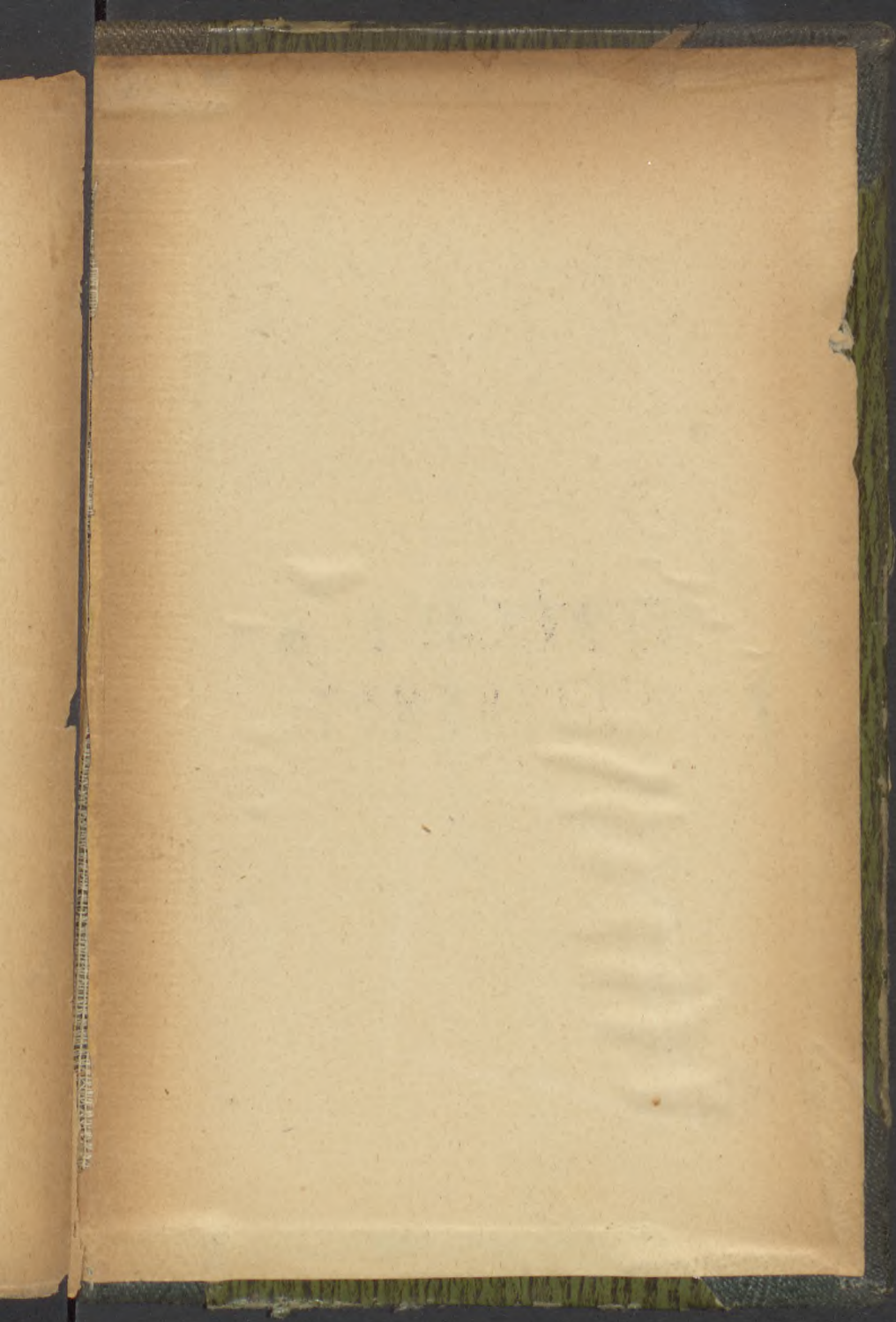

**KIMÉLJÜR A
KÖNYVEKET,**

4-77.